

Fișă disciplinei

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE						
1.2. Facultatea	ADMINISTRAȚIE ȘI MANAGEMENT PUBLIC						
1.3. Departamente	DEPARTAMENTUL DREPT						
1.4. Domeniul de studii	ȘTIINȚE ADMINISTRATIVE						
1.5. Ciclul de studii	LICENȚĂ						
1.6. Forma de învățământ	CU FRECVENȚĂ						
1.7. Programul de studii	ADMINISTRATIE PUBLICA						
1.8. Limba de studiu	ROMÂNĂ						
1.9. Anul universitar	2021-2022						

2. Date despre disciplina

2.1. Denumire	Drept constituțional și instituții politice								
2.2. Cod	16.0011IF1.1-0003								
2.3. Anul de studii	1	2.4. Semestrul	1	2.5. Forma de evaluare	Examen scris	2.6. Regimul disciplinei	O(Obligatoriu)	2.7. Nr. credite ECTS	4
2.8. Titulari	Cursuri	Prof.Univ.Dr. MIHAI BĂDESCU–Seria B Conf.Univ.Dr. MARIETA SAFTA–Seria A			mihai.badescu@drept.ase.ro marietasaftha@yahoo.com				
	Seminare	Stud.-drd. av. LOREDANA COSTINA- 5 grupe Stud.-drd. VALENTIN MINOIU – 1 grupă Stud.drd. av. ADRIAN COROBANĂ – 6 grupe			loredana.costina@gmail.com				

3. Timp total estimat

3.1. Număr de săptămâni	14.00	
3.2. Număr de ore pe săptămână	3.00 din care	
	Curs	2.00
	Seminar	1.00
3.3. Total ore din planul de învățământ	42.00 din care	
	Curs	28.00
	Seminar	14.00
3.4. Total ore de studiu pe semestru (număr ECTS*25 ore)	100.00	
3.5. Total ore studiu individual	58.00	
<i>Distribuția fondului de timp pentru studiu individual</i>		
Studiu după manual, suport de curs, bibliografie și notițe	20.00	
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren	20.00	
Pregătire seminare, laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri	10.00	
Tutoriat	6.00	

Examinări	2.00
Alte activități	

4. Precondiții

4.1. de curriculum	-
4.2. de competențe	-

5. Condiții desfășurare activități

pentru cursuri	<ul style="list-style-type: none"> Desfășurarea cursurilor online/ în săli cu minim 100 de locuri, dotate cu tablă, instrumente de scris (cretă și marker) și echipamente de predare multimedia. Cerințe pentru studenți: studierea tematicii din sursele bibliografice recomandate.
pentru seminare	<ul style="list-style-type: none"> Desfășurarea seminariilor online/ în săli cu minim 25 de locuri, dotate cu tablă și instrumente de scris (cretă și marker). Cerințe pentru studenți: cunoașterea noțiunilor predate la curs; studierea surselor bibliografice recomandate; rezolvarea temelor de seminar; prezența activă la seminar.

6. Competențe specifice acumulate

PROFESIONALE	C1	Utilizarea conceptelor și principiilor fundamentale de organizare și funcționare a structurilor administrației publice în scopul facilitării inserției profesionale în instituții publice și/sau private
PROFESIONALE	C2	Identificarea și aplicarea dispozițiilor legale cu privire la sistemul administrației publice, inclusiv și formularea de propunerii de <i>lege ferenda</i>

7. Obiectivele disciplinei

7.1. Obiectivul general	<ul style="list-style-type: none"> Cursul „<i>Drept constituțional și instituții politice</i>” are drept scop cunoașterea, înțelegerea și aprofundarea, mai întâi, a fundamentelor dreptului, și apoi, a principalelor instituții ale dreptului constitutional, cu accent pe locul și rolul Constituției României în sistemul de drept național și pe cunoașterea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor români, în acord cu prevederile similare ale dreptului Uniunii Europene.
7.2. Obiective specifice	<ul style="list-style-type: none"> Cunoașterea și înșurarea fundamentelor dreptului, precum: conceptul dreptului, norma juridică, izvoarele dreptului, raportul juridic, răspunderea juridică Crearea premiselor asigurării unei bune pregătiri în specialitatea juridică a viitorilor funcționari din administrația publică, prin înțelegerea și aprofundarea mecanismelor/procedurilor de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat. Cunoașterea și aprofundarea principiilor, conceptelor și a instituțiilor fundamentale ale dreptului constitutional (principiile dreptului constitutional, supremăția constituției, controlul constituționalității legilor, organizarea și desfășurarea alegerilor, cetățenia română și cetățenia U.E., teoria generală a statului, registrul drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor români) Cunoașterea și aprofundarea autorităților publice române (Parlamentul României, Președintele României, Guvernul României, Autoritatea Judecătorească, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii) Formarea limbajului juridic specific dreptului public Dezvoltarea capacitatea de citire, înțelegere și interpretare a actelor juridice normative, precum și a capacitatea de a elabora propria viziune juridică în economia de ansamblu a înțelegerii, respectării și aplicării comandamentelor juridice Dezvoltarea capacitatea de a lucra independent/ în echipă, pentru identificarea soluțiilor și rezolvarea problemelor concrete ridicate de practica juridică în domeniu Asigurarea nivelului minim de cultură juridică necesar dezvoltării individuale, profesionale și instituționale viitoare.

8. Conținuturi

8.1. C(C)		Metode de predare/ lucru	Recomandări
1	CURS INTRODUCTIV <ul style="list-style-type: none"> • prezentarea obiectivelor disciplinei și a competențelor ce urmează a fi dobândite ca rezultat al învățării; • precizarea metodelor și a instrumentelor de lucru, a principalelor surse bibliografice • precizarea standardelor de evaluare pe parcurs și a evaluării finale. 	Prelegeră axată pe interacțiunea cu studenții. Prezentarea schematică a prelegerii cu ajutorul slide-urilor în Power Point. În cadrul prelegerii se vor utiliza tehnici epistemologice de fixare a cunoștințelor având la bază utilizarea fie a metodei inductive, fie a celei deductive, a metodei comparative, sau recurgând la analiză critică a legislației.	Se recomandă studenților parcurgerea prealabilă a surselor bibliografice pentru a putea interacționa în timpul predării.
2	CONCEPUTUL DREPTULUI .IZVOARELE DREPTULUI <ul style="list-style-type: none"> • noțiunea și principiile dreptului • accepțiunile noțiunii de “drept” • configurarea (determinarea) dreptului • sistemul normelor sociale; sistemul dreptului • tipologia dreptului (familii și tipuri de drept) • izvoarele formale ale dreptului 	Idem	Idem
3	NORMA JURIDICĂ <ul style="list-style-type: none"> • conceptul de normă juridică (definiție și trăsături) • structura normei juridice (structura internă și structura externă) • aplicarea normei juridice (în timp, în spațiu și asupra persoanelor) • interpretarea normelor juridice (noțiune, metode, rezultate ale interpretării) 	Idem	Idem
4	RAPORTUL JURIDIC ȘI RĂSPUNDEREA JURIDICĂ <ul style="list-style-type: none"> • premisele apariției raportului juridic • subiectele raportului juridic • conținutul raportului juridic (dreptul subiectiv și obligația juridică corelativă) • conceptul răspunderii juridice (noțiune, forme, condițiile angajării răspunderii juridice) 	Idem	Idem
5	LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI CONSTITUTIONAL ÎN SISTEMUL DE DREPT <ul style="list-style-type: none"> • noțiunea de “drept constitutional” • noțiunea de “instituție publică” • obiectul de studiu al disciplinei “Drept constitutional și instituții politice” • subiectele raporturilor de drept constitutional • izvoarele formale ale dreptului constituțional 	Idem	Idem
6	TEORIA GENERALĂ A CONSTITUȚIEI <ul style="list-style-type: none"> • conceptul de constituție (noțiune, adoptare, revizuire) • Constituția României, republicată-prezentare generală • controlul constituționalității legilor în România (Curtea Constituțională – organizare, funcționare și atribuții; forme/proceduri de control al constituționalității legilor) 	Idem	Idem
7	TEORIA GENERALĂ A STATULUI <ul style="list-style-type: none"> • noțiunea de stat (rolul, funcțiile, și atribuțile esențiale ale statului) • forma statului (structura de stat – statul unitar, statul federativ, asociațiile de state; forma de guvernământ – monocrația, oligarhia, democrația; regimul politic – convențional, parlamentar, prezidențial 	Idem	Idem

	<ul style="list-style-type: none"> • forma de stat a României 		
8	ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE STATULUI <ul style="list-style-type: none"> • teritoriul (noțiune, elemente constitutive, organizarea administrativă a teritoriului României) 	Idem	Idem
	<ul style="list-style-type: none"> • populația (noțiune, cetățenia, - noțiune, principii, dobândirea și pierderea cetățeniei române; cetățenia Uniunii Europene) • puterea de stat (trăsături, principiul separației puterilor în stat, statul de drept) 		
9	DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI <ul style="list-style-type: none"> • conceptul drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale • statutul juridic constitutional al cetățenilor români (principii, inviolabilitate, drepturi și libertăți social-economice și culturale, drepturi exclusiv politice, drepturi și libertăți social-politice, drepturile garanții) • îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români 	Idem	Idem
10	ACCESUL LA PUTERE <ul style="list-style-type: none"> • partidele politice (concept, sisteme și categorii) • sistemele electorale și modurile de scrutin (sistemul majoritar, reprezentarea proporțională, sisteme electorale mixte) • sistemul electoral în România (trăsături, organizarea și desfășurarea alegerilor în România; Autoritatea Electorală Permanentă) 	Idem	Idem
11	PARLAMENTUL ROMÂNIEI <ul style="list-style-type: none"> • rolul și funcțiile Parlamentului României • funcția legislativă; etapele procesului de legiferare • organizarea și funcționarea Parlamentului României • controlul parlamentar; Avocatul Poporului • statutul deputaților și senatorilor (mandatul parlamentar, drepturile și îndatoririle parlamentarilor, răspundere și sancțiuni) 	Idem	Idem
12	PREȘEDINTELE ROMÂNIEI <ul style="list-style-type: none"> • rolul și funcțiile Președintelui României • mandatul Președintelui României • atribuțiile Președintelui României ; actele emise în exercitarea lor • răspunderea Președintelui României 	Idem	Idem
13	GUVERNUL ROMÂNIEI <ul style="list-style-type: none"> • rolul și funcțiile Guvernului României • organizarea și funcționarea Guvernului României • actele Guvernului României • raporturile dintre Parlament și Guvern • administrația publică (centrală de specialitate și locală) 	Idem	Idem
14	AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ. MINISTERUL PUBLIC. CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII <ul style="list-style-type: none"> • principiile înfăptuirii justiției • clasificarea instanțelor judecătoarești • Ministerul Public • Consiliul Superior al Magistraturii 		

8.2. L/P(L/P)		Metode de predare/ lucru	Recomandări
1	PRECIZĂRI PRIVIND ACTIVITATEA DESFAȘURATĂ LA SEMINARII <ul style="list-style-type: none"> cerințe evaluări pe parcursul semestrului (prezență activă, teste, lucrare scrisă) Ierarhia actelor juridice în sistemul de drept românesc Sistemul autorităților publice din România	Întrebări, analize, comparații, comentarii legislative, teste grilă, analiza unor scheme de fixare a cunoștințelor, elaborarea de lucrări practice, sinteze de acte normative pe un subiect dat, analiza unor studii de caz, dezvoltarea lucrului în echipă	Obligativitatea parcurgerii prealabile a cursului predat și a surselor bibliografice.
2	APLICAREA NORMEI JURIDICE ÎN TIMP, SPAȚIU ȘI ASUPRA PERSOANELOR <ul style="list-style-type: none"> principiul nerectroactivității legii principiul teritorialității și al personalității normei juridice regimul străinilor în România (OUG 194/2002 privind regimul străinilor în România) 	Idem	Idem
3	CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR ÎN ROMÂNIA <ul style="list-style-type: none"> Curtea Constituțională a României (organizare, funcționare și atribuții) procedura controlului constituționalității legilor în România test de evaluare 	Idem	Idem
4	DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI <ul style="list-style-type: none"> inviolabilitatele drepturile și libertățile social-economice și culturale drepturile exclusiv politice drepturile și libertățile social-politice drepturile garanții 	Idem	Idem
5	SISTEMUL ELECTORAL ÎN ROMÂNIA <ul style="list-style-type: none"> organizarea și desfășurarea alegerilor în România regimul juridic al referendumului în România 	Idem	Idem
6	RAPORTURILE DINTRE AUTORITĂȚILE PUBLICE ÎN ROMÂNIA <ul style="list-style-type: none"> Parlament-Președinte-Guvern soluționarea conflictelor de natură constituțională de către Curtea Constituțională a României 	Idem	Idem
7	RECAPITULAREA CUNOȘTINȚELOR ÎN VEDEREA SUSȚINERII EXAMENULUI DE PROMOVARE <ul style="list-style-type: none"> Lucrare scrisă 	Idem	Idem

BIBLIOGRAFIE

I. ACTE JURIDICE NORMATIVE

1. *Constituția României*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003)
2. *Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 260 din 21 aprilie 2010)
3. *Constituția României. Deciziile Curții Constituționale. Hotărâri CEDO. Hotărâri CJUE. Legislație conexă*, editie îngrijită de Tudorel Toader și Marieta Safta, Ed. Hamangiu, 2015
4. *Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ* (Monitorul Oficial al României nr. 260 din 5 noiembrie 1993)
5. *Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 576 din 13 august 2010)
6. *Legea nr. 47/1992 ,privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 807 din 3 decembrie 2010)
7. *Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului* (Monitorul Oficial al României nr. 84 din 24 februarie 2000)

8. *Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public* (Monitorul Oficial al României nr. 663 din 23 octombrie 2001)
9. *Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatului Poporului*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 277 din 15 aprilie 2014)
10. *Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 827 din 13 septembrie 2005)
11. *Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială*, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 200 din 23 martie 2007)

II. LUCRĂRI/STUDII/ARTICOLE DE SPECIALITATE (în ordinea alfabetica a autorilor)

1. **Lidia Barac**, *Răspunderea și sancțiunea juridică*, Ed. Lumina Lex, 1997
2. **Mihai Bădescu**, *Teoria generală a dreptului. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, Bucuresti, 2020.
3. **Mihai Bădescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Hamangiu, București, 2021.
4. **Ion Craiovan**, *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*, , Ed. All Beck, 2011
5. **Ştefan Deaconu**, *Drept constituțional, ediția 3*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017
6. **Ştefan Deaconu**, *Instituții politice, ediția 3*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017
7. **Mircea Djuvara**, *Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare și drept pozitiv*, Ed. ALL, București, 1995
8. **Louis Favoreau**, *§.a., Droit des libertés fondamentales*, 7e edition, Dalloz, 2015
9. **Claudia Gilia**, *Drept constituțional și instituții politice. Caiet de seminarii*, Ed. Universul Juridic, București, 2011
10. **Cristian Ionescu**, *Raporturile Parlamentului cu Guvernul și Președintele României, Comentarii constituționale*, Ed. Universul Juridic, București, 2012
11. **Ioan Muraru, Elena-Simina Tănărescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția 15, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2017
12. **Henri Oberdoff**, *Droit de l'homme et libertés fondamentales*, 5e édition, Lextenso éditions, 2015
13. **Nicolae Popa**, *Teoria generală a dreptului*, ediția 5, Ed. C.H. Beck, București, 2014
14. **Marieta Safta**, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, *Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți*, ediția a 6-a, revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2020
15. **Marieta Safta**, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. II, *Instituții politice*, ediția a 3-a, revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2020
16. **Cătălina Szekely**, *Sistemul autorităților publice din România*, Ed. Pro Universitaria, București, 2015.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajaților reprezentativi din domeniul aferent programului

Definitivarea conținutului disciplinei s-a realizat în urma discutării cu practicieni ai dreptului, avocați, funcționari publici , specialiști din Curtea Constituțională a României,și din cadrul Institutului de Cercetări Juridice "Acad.Andrei Rădulescu",al Academiei Române .

10. Evaluare

Activitatea	Criterii de evaluare	Metode de evaluare	Pondere în nota finală
10.1. C(C)	Prezență activă la curs	Elaborare referate, eseuri, răspunsuri la întrebări, participare la dezbateri	10.00
10.2. S(S)	Criteriul nr. 1 – număr prezențe active Criteriul nr. 2 - referat/evaluare orală/scrisă Criteriul nr. 3 – test grilă/evaluare orală/scrisă Criteriul nr. 4 - referat/evaluare orală/scrisă/test grilă	Redactarea și prezentarea unor referate Rezolvarea unor cazuri practice/spețe Răspunsuri la întrebări punctuale Analiza unor decizii ale Curții Constituționale a României	20.00
10.3. Evaluare finală	Gradul de însușire a cunoștințelor . Conexiunea intre informații si capacitatea de a soluționa studii de caz (spețe)	Examen scris online	70.00
10.4. Modalitatea de notare	Note întregi 1-10		
10.5. Standard minim de performanță	<ul style="list-style-type: none"> • Studentul utilizează noțiunile elementare ale limbajului de specialitate; • Studentul soluționează în timp real, în condiții de asistență calificată, un studiu de caz de drept constituțional și instituții politice • Pentru obținerea punctelor de la seminar se va aplica următorul algoritm: pentru fiecare dintre cele patru criterii de evaluare se va acorda o notă de la 1 la 10. Pentru obținerea primului punct la seminar: dacă media notelor obținute pentru criteriile nr. 1 și nr. 2 va fi o notă mai mare de 8 (opt), atunci se va acorda primul punct din seminar. Dacă media nu va fi mai mare de nota 8, nu se va acorda primul punct din seminar. Pentru obținerea celui de-al doilea punct la seminar: dacă media dintre notele obținute la criteriul nr. 3 și criteriul nr. 4 va fi mai mare de 8 (opt), atunci se va acorda cel de-al doilea punct. Dacă media nu va fi mai mare de nota 8, nu se acordă cel de-al doilea punct din seminar. • Punctul din oficiu se acordă ponderat la fiecare activitate de evaluare (curs,seminar,evaluare finală) Nota finală pentru promovare: minim 5 		

Data revizuirii,
11.09.2021

Titular curs,
Prof. Univ. Dr. Mihai BĂDESCU

Data avizării în Departament,

Director Departament,

CURSUL nr.2

CONCEPTUL DREPTULUI.IZVOARELE DREPTULUI

1. ORIGINEA ȘI APARIȚIA DREPTULUI

- „zorii” civilizației umane;
- sistemul totemismului de clan;
- răzbunarea săngelui – expulzarea – compoziția;
- constituirea puterii publice – momentul constituirii dreptului;
- *ubi societas, ibi jus.*

2. PRIMELE LEGIUIRI

- **Codul lui Hammurabi:**
  - 2000 î.Hr.;
  - descoperit – 1912 (Susa);
  - 282 articole (bazalt negru) – cu caracter juridic, moral, religios;
  - „*omul se afirmă numai trăind în societate*”;
  - „*conviețuirea nu este posibilă decât prin respectarea dreptății*”;
  - „*cine încalcă legea, nesocotește omul, ofensându-l deopotrivă pe el și pe zeu*”.
- **Codul lui Manu** – cel mai important cod de legi al Indiei antice
  - scris între sec. XII și VI î. Hr.;
  - 100.000 ștanțe – azi sunt cunoscute 2684;
  - culegere de norme privind conduită civilă și religioasă a omului;
  - 12 cărți (teologie, metafizică, cosmogonie, morală, pedagogie, comerț, datorii conjugale, legi agrare, civile, penale).
- **Codul lui Mu** (sau Regulamentul cu privire la pedepse):
  - China – sec. X î.Hr.;

se spune că numără 3000 de articole – sistem al pedepselor.

- **Primele legiuiri în Europa:**
  - **Legile lui Lycurg** (Sparta, sec. X-IX î.Hr.);
  - **Legile lui Dracon și Solon** (Atena, VI-V î.Hr.);
  - **Legea Galică** (la franci, sec. V-VI);

- **Legea celor XII Table** (la romani, sec. V î. Hr.):
  - timp de 3-4 secole → singurul izvor scris al dreptului roman;
  - organizarea familiei, proprietate, succesiune;
  - multe reglementări ilustrează originea religioasă a dreptului;
  - textul original – gravat pe 12 table de bronz (distruse în timpul incendierii Romei de către gali – 387 î.Hr.).
  - în **țara noastră** (cele mai vechi legiuiri):
    - Pravilele Moldovenești (Vasile Lupu - 1646);
    - Pravilele Țării Românești (Matei Basarab - 1640);
    - Codul lui Calimach (Moldova - 1817);
    - Codul Caragea (Țara Românească - 1818).

3. ACCEPTIUNILE NOTIUNII DE DREPT

- „*drept*” – „*directus*” (de-a dreptul, direct, direcție, linie dreaptă);
- **dreptul obiectiv** – ansamblul normelor juridice integrate în acte normative;
- **dreptul subiectiv** – posibilitatea/facultatea/prerogativa unui subiect de drept de a avea, de a-și valorifica și de a-și apăra împotriva altuia un anumit interes, legalmente protejat:
  - **norma agendi** (dreptul obiectiv) – **facultas agendi** (dreptul subiectiv);
  - **Law** (d.o.) – **Right** (d.s.);
  - **Droit** (d.o.) – **droit** (d.s.);
  - **Recht** (d.o.) – **Berechtigung** (d.s.).
    - **dreptul pozitiv** – totalitatea normelor în vigoare (drept aplicabil imediat și continuu, obligatoriu și susceptibil de adus la îndeplinire printr-o forță exterioară – forță coercitivă a statului).

4. FACTORII DE CONFIGURARE A DREPTULUI

- mediul (cadrul) natural;
- cadrul social-economic;
- cadrul istoric, etnic, național;
- cadrul politic;
- cadrul cultural-ideologic;
- factorul internațional;
- factorul uman.

5. SISTEMUL DREPTULUI

- **sistemul juridic** → parte componentă a realității sociale;
- **sistemul legislației** → organizarea dreptului – ca fenomen normativ – pe ramuri de drept și instituții juridice:
  - **ramura de drept** – ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale dintr-un anumit domeniu al vieții sociale (în baza unei metode specifice de reglementare și a unor principii comune);
  - **instituția juridică** – cuprinde normele juridice care reglementează o anumită grupă unitară de relații sociale (drept penal, civil, financiar, administrativ etc.).
    - **diviziunile generale ale dreptului:**
      - **drept public (*jus publicum*)** → privește organizarea statului (drept constituțional, drept administrativ, drept financiar, drept penal, drept procesual-penal și civil, drept internațional public, dreptul muncii și securității sociale);
      - **drept privat (*jus privatum*)** → se referă la interesul fiecărui (drept civil, drept comercial, dreptul internațional privat).
      - *Publicum ius est quod statum rei Romanae spectat; privatum quod ad singulorum utilitatem pertinent* (Dreptul public este cel ce se referă la organizarea statului roman; (dreptul) privat privește interesele particulare).
      - **Ramurile dreptului românesc actual:**
        - dreptul constituțional;
        - dreptul penal;
        - dreptul administrativ;
        - dreptul financiar;
        - dreptul civil;
        - dreptul muncii;
        - dreptul proprietății intelectuale;
        - dreptul mediului înconjurător;
        - dreptul transporturilor;
        - dreptul U.E.;
        - dreptul internațional,s.a..

Definiția dreptului:

- **dreptul** – *ansamblul regulilor asigurate și garantate de către stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-*

un climat specific manifestării coexistenței libertăților, a apărării drepturilor esențiale ale omului și a statoricirii spiritului de dreptate

- **Trăsăturile dreptului:**

- **socialitatea** → dreptul este în esență un fenomen social care presupune ființa umană în relație cu alta (alteritate);
- **antientropia** → capacitatea dreptului de a se opune dezagregării, dezordinii și conflictelor sociale, de a fi un factor reglator și ordonator în societate;
- **normativitatea** → dreptul întruchipează nu ceea ce este ci ceea ce trebuie să fie în societate;
- **imperativitatea** → este obligatoriu (ordin, dispoziție, comandament);
- **dimensiunea valorică** → este structurat și direcționat în indisolubilă legătură cu constelația de valori ale timpului;
- **represibilitatea și educaționalitatea dreptului** → capacitatea acestuia de a antrena o reacție colectivă constrângătoare față de cel care violează norma de drept;
- **istoricitatea, procesualitatea și specificitatea** sa pe coordonate spațio-temporale (ca esență – același și totuși de fiecare dată, altfel, supus devenirii istorice și prezentând configurații specifice de la țară la țară, de la o perioadă istorică la alta).

II. IZVOARELE DREPTULUI

- Sunt **izvoare formale** ale dreptului:

- obiceiul juridic (cutuma);
- practica judecătorească (jurisprudență) și precedentul judiciar;
- doctrina juridică;
- contractul normativ;
- actul normativ.

II.1. Obiceiul juridic (cutuma)

- » **cel mai vechi izvor de drept;**
- » **reprezintă modul originar de manifestare a voinței sociale;**
- » **se formează în mod spontan, urmare a aplicării repetitive într-o perioadă de timp îndelungată;**
- » **reprezintă modalitatea principală de ordonare a relațiilor sociale în comuna primitivă;**
- » **atitudini ale puterii de stat față de obiceiul juridic:**
- » **recunoaștere, consacrat, sancționare;**
- » **acceptare, tolerare;**
- » **interzicere.**

- » **mecanismul** trecerii unui obicei juridic în sistemul izvoarelor dreptului:
- » statul sănătionează/recunoaște un obicei juridic și-l încorporează într-o normă oficială;
- » obiceiul juridic este invocat de părți în fața unei instanțe de judecată.
- » **obiceiul juridic** (dreptul consuetudinar/ cutumiar/ obișnuieșnic) → prima formă a dreptului pozitiv (un drept rudimentar);
- » **Ia romani** → obiceiul juridic → „*mores majorum*” = moravurile bătrânilor;

În Evul Mediu:

- „**Oglinda saxonă**” (1230) și „Oglinda șvabă” (1273-1282), în Germania;
- „**Așezăminte lui Ludovic cel Sfânt**” (1270 – Franța);
- „**Pravila rusă**” (sec. IX – XIII - Rusia).
  - după revoluțiile burgheze → urmare a masivei codificări → rolul cutumei scade;
  - **în prezent:**
    - cutuma → evidențiată în *dreptul privat* (civil și comercial) și în *dreptul public* (administrativ și constituțional);
    - în comercial → uzurile (uzanțelor) comerciale (uzuri portuare ale locului de plată, uzanțelor burselor de valori);
    - în constituțional → tradițiile (uzanțele) parlamentare (prima sesiune → condusă de decanul de vîrstă);
    - în administrativ → organizare administrativ-teritorială;
    - în dreptul diplomatic → decanul Corpului diplomatic → ambasadorul cu cea mai mare vechime în post.
      - **în familia de drept anglo-saxonă** → Cutuma → important izvor de drept;
      - **obiceiul juridic în dreptul românesc:**
        - » obiceiul juridic → izvor al dreptului geto-dac (dar și după cucerirea romană);
        - » **în feudalism** → **jus Valachicum** (dreptul românesc, valah) sau **jus Valchorum** (dreptul românilor, valahilor);
        - » **după formarea statelor feudale românești** → **jus Valachicum** cunoscut și ca **lex terrae, consuetudo terrae** (adică *legea țării* sau *obiceiul pământului*);

» **în perioada de descompunere a feudalismului** → obiceiul pământului – sursă de inspirație pentru:

- Pravilniceasca Condică (1780);
- Codul Calimach (1817);
- Legiuirea Caragea (1818).
  - După apariția C. civ. (1864) → rolul obiceiului juridic se restrânge;
  - Noul Cod civil (2009) → doar în art. 613 alin. (1)

II.2. Practica judecătorească (jurisprudența) și precedentul judiciar

- **practica judecătorească (jurisprudența)** = *totalitatea hotărârilor judecătorești pronunțate de către instanțele judecătorești de toate gradele în procesul de soluționare a cauzelor deduse judecătorilor;*
- **precedentul judiciar** = *una dintre aceste hotărâri judecătorești, autoritatea pe care o poate avea o decizie judiciară față de cauzele analoage;*
- **rolul jurisprudenței** → de a interpreta și aplica la cazuri concrete legea;
- activitatea judecătorului → supusă unor reguli ferme;
- el nu poate refuza soluționarea unei cauze, nu are dreptul să stabilească dispoziții generale în afara speței particulare;
- el nu este legat de hotărârea într-o cauză similară – pronunțată de un alt judecător – și nici chiar de propriile sale hotărâri anterioare;
- **în sistemul de drept romano-germanic** → jurisprudența – neavând un rol creator – nu poate fi izvor de drept;
- **în sistemul anglo-saxon** → precedentul judiciar → important izvor de drept (la fel **în dreptul islamic**):
  - *judge made law;*
  - culegeri de precedente, pe materii.
    - **în dreptul roman** → jurisprudența → un rol important
      - **dreptul pretorian** → care conținea soluții creative ale pretorului → sursă importantă de creare a unor norme;
      - **dreptul românesc** → nu recunoaște jurisprudenței/precedentului judiciar, rolul și calitatea de izvoare de drept;
      - totuși, I.C.C.J → are dreptul să tranșeze conflictele dintre instanțele inferioare și să recomande acestora o anumită interpretare.

- Deciziile I.C.C.J. → nu crează noi norme de drept; ele au menirea de a completa pe cele existente, de a îndruma activitatea instanțelor de judecată.

II.3. Doctrina juridică → cuprinde analizele, investigațiile, interpretările pe care specialiștii (în drept) le dă fenomenului juridic

- „*Doctrina desemnează știința care nu există decât prin ascultarea altora și convingerea că în orice opinie, fie ea și eronată, există o fărâmă de adevăr...*” (Philippe Malaurie);
- **doctrina:**
  - opinii emise asupra dreptului de persoane care au îndatorirea să-l studieze (profesori, magistrați, avocați etc.);
- este, adesea, redusă la lumea universitarilor, a profesorilor, care tind să explice dreptul prin teorii, monografii, tratate, manuale, articole, conferințe, cursuri.
  - **doctrina juridică** → nu este considerată izvor de drept în sistemele contemporane de drept;
  - **în dreptul roman** → doctrina – loc important:
    - *jus publice respondendi* = consultații și opinii ale jurisconsultilor asupra cauzelor ce erau supuse atenției lor.
    - **jurisconsulti de mare renume** → Paul, Papinian, Ulpian, Modestin, Gaius – ale căror opinii (Paul, Ulpian) au constituit sursa de inspirație în alcătuirea **Digestelor și Pandectelor** (lui Justinian);
    - **în Evul Mediu** → doctrina recâștgă în autoritate în procesul receptării dreptului roman (apoi în cel al prelucrării cutumelor).
    - **opinia comună, concordantă a juriștilor** (*communis opinio doctorum*) → autoritate de lege → invocată în hotărârile juridice;
    - **drept al profesorilor** (*droit des professeurs*);
    - **cutuma specialistului** (*la coutume d'origine savante*).
    - **doctrina** → nu rămâne fără o anumită influență asupra legiuitorului care utilizează, uneori, clasificările, opiniile, criticile, explicațiile, lămuririle, propunerile doctrinei – în procesul legislativ

II.4. Contractul normativ

- **contractul** – ca act juridic individual → stabilește drepturi și obligații concrete în sarcina subiectelor de drept determinate (ex. c. de vânzare-cumpărare, de închiriere, de ipotecă etc.);
- cât privește drepturile și obligațiile unor subiecte determinate → c. normativ → nu poate fi izvor de drept;

- însă → în anumite domenii → există un **anume gen de contract** care are în vedere **reglementări cu caracter generic**;
- acestea → denumite **contracte normative** → sunt **izvoare de drept** (ex. Magna Charta Libertatum – 1215 – baronii, cavalerii și orășenii răsculați și regele Ioan Fără de Țară);
- **în prezent**, c. normativ → izvor de drept în:
  - **dr. constituțional** → în *cazul formării statelor federative* (federative);
  - **dr. muncii** → *contractele colective de muncă*;
  - **dr. internațional public** → *tratatul* → principal izvor de drept (drepturi și obligații pentru statele semnatare).
- **II.5. Actul juridic normativ – principal izvor de drept**
- **a.j. normativ** → toate speciile de acte emanând de la legiuitor potrivit competenței sale (legi, decrete, ordonațe, hotărâri, ordine, regulamente, instrucțiuni, statute);
- **legea** → **principalul izvor de drept**:
  - *lato sensu* → oricare dintre actele juridice normative adoptate de către organele statului potrivit competenței;
  - *stricto sensu* → specia de act juridic normativ, cu forță juridică superioară, adoptat de parlament.
    - **legea** – ca izvor de drept – apare la **romani**, ca un acord între **magistrat** și **popor** (magistratul propune – *rogat*, poporul acceptă - *iubet*);
    - în **Antichitate** (Orientul antic, Grecia, Roma) → au apărut adevărate **monumente legislative**:
      - **Legea lui Bokoris** – Egipt, sec. VIII î.Hr.;
      - **Codul lui Hammurabi** – Babilon, sec. XVIII î.Hr.;;
      - **Legile lui Moise** – la evrei;
      - **Legea Mu** – China;
      - **Legea celor XII Table** – Roma antică, sec. V î.Hr.;
      - **Legile lui Solon** – sec. VII î.Hr.;
      - **Legea lui Dracon** – sec. V î.Hr., în Grecia antică.
    - **legea** → sursa primordială, de referință, care beneficiază de cea mai puternică legitimitate;
    - **legea** = *actul juridic normativ cu valoare juridică superioară, cel mai important izvor al dreptului, care emană de la parlament, organul reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitorie*;
    - **legea** → sursa primordială, de referință, care beneficiază de cea mai puternică legitimitate;

- **legea** = *actul juridic normativ cu valoare juridică superioară, cel mai important izvor al dreptului, care emană de la parlament, organul reprezentativ suprem și unica autoritate legiuitoră;*

» **Ierarhia actelor juridice normative** (în România):

- **Constituția;**
- **Legile** – *constituționale, organice, ordinare;*
- **Decretele** (Președintelui) – numai cele cu caracter normativ/ contrasemnate de primul-ministrul;
- Acte juridice normative ale organelor **administrației centrale de stat** – *hotărâri, ordonanțe, O.U.G. (Guvern), ordine, instrucțiuni, regulamente, statute* (ministere);
- Acte juridice normative ale organelor **administrației publice locale** – *decizii, hotărâri.*
  - **Legea** – față de celelalte acte juridice normative – are **3 trăsături** specifice:
- are o **procedură aparte de elaborare**;
- are totdeauna **caracter normativ**;
- are **competență de reglementare primară și originară**

Întrebări pentru seminar

1. Care sunt primele legiuiri (acte juridice)?
2. Precizați care sunt principalele accepțiuni ale noțiunii de „drept”.
3. Enunțați factorii de configurare a dreptului.
4. Care sunt principalele ramuri de drept în dreptul românesc actual?
5. Dați definiția dreptului și arătați care sunt principalele sale trăsături.
6. Care sunt principalele izvoare ale dreptului?
7. Care este ierarhia actelor juridice normative în sistemul de drept românesc?

NORMA JURIDICĂ

I. DEFINIȚIE ȘI TRĂSĂTURI

II. STRUCTURA NORMEI JURIDICE

II.1. STRUCTURA INTERNA

II.2. STRUCTURA EXTERNA

III. CLASIFICAREA NORMELOR JURIDICE

IV. APPLICAREA NORMEI JURIDICE

IV.1. ÎN TIMP

IV.2. ÎN SPAȚIU

IV.3. ASUPRA PERSOANELOR

NORMA JURIDICĂ

I. DEFINIȚIE ȘI TRĂSĂTURI

- **Definiția n.j.** → regulă de conduită, instituită de puterea publică sau recunoscută de aceasta, a cărei respectare este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului.
  - **Scopul n.j.** → de a asigura conviețuirea socială, orientând comportamentul oamenilor în direcția promovării și consolidării relațiilor sociale în relație directă cu valorile sociale statonice în societate.
- **Trăsăturile n.j.:**
1. **caracter general** = regula de conduită – prescrisă de normă – este o **regulă tipică** menită să se aplique la un număr, nedefinit de cazuri (are aplicare repetată, la cazuri nelimitate);
  2. **caracter impersonal** → n.j. nu se adresează unei persoane anume, ci se aplică tuturor persoanelor ce se află în situațiile și condițiile precizate în ipoteza sa (elevi, studenți, funcționari, proprietari, pensionari etc.);
  3. **caracter tipic:**
    - n.j. urmărește o reducere, o egalizare a relațiilor sociale și izolarea, neconsiderarea diferențelor individuale nesemnificative (N. Popa);
    - constă în formarea unui **tip de conduită uniformă** și a unei **codificări a acțiunii umane**.
  4. **n.j. implică un raport intersubiectiv:**
    - are semnificație cu privire la viața socială, la relațiile dintre oameni;
    - **bilateralitatea n.j.** → implică **alteritatea și reciprocitatea** sa:
      - **bilateral** → n.j. are în vedere schimbul just între persoane aflate permanent în relație;
      - **alteritate** → transformarea subiectivului în obiectiv;
      - **reciprocitate** → permanenta limitare reciprocă față de celelalte subiecte și posibila obligare a unui subiect față de altul.
  5. **caracter obligatoriu:**
    - n.j. → nu este o indicație, o rugămintă, o doleanță a legiuitorului;
    - n.j. → este o **poruncă, un ordin, o dispoziție obligatorie**;
    - **obligativitatea imperativului juridic** → de la **permisiv** (dr. civil, comercial)
→ până la **imperativ** (penal, administrativ);
    - **caracterul de injoncțiune** (de poruncă statală) al n.j. face din acestea **norme irefragabile**: se aplică **imediat** (după intrarea în vigoare), **continuu** și **necondiționat**.

II. STRUCTURA NORMEI JURIDICE

- **structură internă** (logico-juridico);
- **structură externă** (tehnico-legislativă).

II.1. **Structura internă** → alcătuiește partea statică, internă și stabilă a n.j.

- n.j. → **structură trihotomică**: ipoteză, dispoziție, sancțiune.
- a) **Ipoteza** → partea n.j. care stabilește condițiile, împrejurările sau faptele în prezența cărora se cere o anumită conduită + categoria subiectelor la care se referă (cetăteni, copii, părinți, funcționari, soți, persoană fizică...).
- ipotezele: → **determinate** → stabilesc exact condițiile de aplicare a dispoziției;
→ **relativ-determinate** → nu precizează în toate detaliile.
- ipoteze → **simple** (o singură împrejurare/condiție);
→ **multiple** (mai multe, dar luate împreună);
→ **complexe** (mai multe, dar fiecare este suficientă pentru aplicarea dispoziției n.j.)
- b) **Dispoziția** → partea n.j. care prevede **conduita** ce trebuie urmată în prezența ipotezei date (este miezul n.j).
  - **conduita de urmat** → drepturile și obligațiile subiectelor de drept
  - **dispoziția** → poate să impună (ordone) o anumită acțiune;
    - poate să prevadă obligația de abținere (de la săvârșirea faptei);
    - poate să lase la aprecierea subiectelor de drept alegerea unui anume comportament.
  - **dispozițiile determinate** → formulează în mod precis, exact, conduită de urmat („trebuie”, „este oprit”, „este obligat”);
  - **dispozițiile relativ-determinate** → „are dreptul”, „poate”, „este îndreptățit”.
- c) **Sancțiunea** → indică urmările nerespectării dispoziției;
→ reprezintă modul de reacție, răspunsul social-statal față de conduită neconformă.
  - **Eugeniu Speranția** → când doar frica de pedeapsă constituie temeiul aplicării legilor → în viața societăților se poate distinge un fel de **flux și reflux**:
„Când crește frecvența pedepsei, crește frica;
Când crește frica, crește respectul legii;
Când crește respectul legii, scade frecvența pedepsei;
Când scade frecvența pedepsei, scade frica;
Când scade frica, scade respectul legii”.
  - **Clasificarea sancțiunilor:**
    - d.p.d.v. al **ramurii de drept**:
      - s. penale,
      - s. administrative,
      - s. disciplinare,
      - s. civile;
    - după **natura lor**:
      - s. privitoare la **patrimoniul persoanei** (patrimoniale),
      - s. privitoare la **drepturile sale** (decăderea din drepturi),
      - s. privitoare la **persoană** (privarea de libertate).
    - după **gradul de determinare**:
      - **absolut determinate** (ex. închisoare 3 ani),
      - **relativ determinate** (ex. închisoare de la 6 luni – 2 ani),

- **alternative** (ex. închisoare sau amendă (penală)),
- **cumulative** (ex. închisoare și degradare militară/ interzicerea unor drepturi).

II.2. STRUCTURA EXTERNĂ (TEHNICO-LEGISLATIVĂ) → se referă la forma exterioară de exprimare a conținutului și structurii logice a acesteia, la redactarea ei (clară, concisă, concretă).

- n.j. → nu sunt redactate, nu apar într-o formă nudă, distinctă, de sine stătătoare, ci sunt cuprinse într-un **act juridic normativ**, de o anumită valoare juridică (lege, decret,, hotărâre, ordonanță, ordin, regulament, statut);
- **actul juridic normativ** → document scris, adoptat, redactat, structurat și publicat după reguli tehnico-legislative.
- regulile de elaborare, adoptare, emitere și publicare → asigură **aspectul legislativ**;
- cele gramaticale, de structurare, de organizare a structurii → **aspect tehnic**.
- **elementul primar** → **articolul** (mai multe **alineate**)
- **secțiuni**
- **capitole**
- **titluri**
- **cărți sau părți**
- **structura tehnico-legislativă** → „haina” exterioară a n.j.

III. CLASIFICAREA NORMELOR JURIDICE

III.1. După obiectul reglementării juridice:

- n.j. de drept constitutional;
- n.j. de drept civil, penal, comercial, administrativ etc.

III.2. După forța actului juridic normativ:

- n.j. cuprinse în legi, decrete, hotărâri, ordonanțe, decizii și hotărâri (administrația publică locală).

III.3. După sfera aplicării lor și gradul de generalitate:

- **n.j. generale** – au cea mai mare sferă de aplicabilitate;
- **n.j. speciale** – aplicabile unei sfere restrânse de relații; ele derogă de la dreptul comun (*specialia generalibus derogant*);
- **n.j. de excepție** – completează normele generale sau speciale, fără ca excepția să fie considerată a aduce atingere ordinii de drept.

III.4. După gradul și intensitatea incidenței lor:

- **n.j. principii (norme cardinale)** = sunt cuprinse în **legi fundamentale** (constituții) ori în **declarații** (D.U.D.O.)
  - ex.: n.j. care privesc dreptul la viață, la integritate fizică/psihică, la proprietate etc.;
- **norme mijloace** – celelalte n.j.

III.5. D.p.d.v. tehnico-redacțional:

- **n.j. complete** – care au toate cele 3 elemente de organizare internă: ipoteză, dispoziție, sancțiune.
- **n.j. incomplete:**
  - **norme de trimitere** – fac trimitere pentru completare la o altă normă;
  - **norme în alb** – urmează să apară o reglementare care să completeze norma.

III.6. D.p.d.v. al naturii conduitei:

- **imperative;**
- **permisive.**
- **n.j. imperative** – care „comandă” adoptarea unei conduite, „comandă” subiectului să facă ceva, să nu facă, să dea sau să nu dea.
  - **n.j. onerative** → care prescriu în mod expres obligația de a săvârși o acțiune, care obligă subiectul să săvârșească o acțiune;
  - **n.j. prohibitive** → care interzic săvârșirea unor acțiuni/fapte.
- **n.j. permisive** – nici nu obligă, nici nu interzic o anumită conduită, lăsând la aprecierea subiectului posibilitatea de a-și alege singur conduită de urmat.
  - nj. permisive:
  - **n.j. supletive** – intervin în ipoteza în care persoana nu a ales singură conduită în limitele stabilită de lege, **suplinind** voința acesteia, hotărând în locul ei. Ex.: soții la desfacerea căsătoriei...
  - **n.j. de împuternicire (de competență)** – care formulează anumite drepturi/obligații/ competențe/ atribuții ale subiectelor de drept (constituție, legi);
  - **n.j. de stimulare** – reglementează atribuirea de decorații/ premii, lăsând la aprecierea organului competent, aplicarea lor concretă;
  - **n.j. de recomandare** – prevederi neobligatorii prin care persoanele (fizice sau juridice) sunt îndrumate să urmeze o anumită conduită.

IV. APPLICAREA NORMEI JURIDICE

IV.1. Aplicarea n.j. în timp

- **intrarea în vigoare:**
  - la data stabilită în însăși actul normativ;
  - la data stabilită în alt act normativ (Constituții);
  - la data publicării în publicația oficială.
- **În România:**
  - legile – la 3 zile după publicarea în „Monitorul Oficial” sau la o dată prevăzută în textul lor;
  - O.G. – idem legi;
  - O.U.G. – la data publicării în „Monitorul Oficial” sub condiția depunerii la camera competentă;
  - celelalte a.n. – la data publicării lor.

- **perioada de activitate a n.j.:**
  - **principiul neretroactivității** = n.j. se aplică din momentul intrării în vigoare, **pentru viitor**;
  - excepții: - legea penală sau contravențională mai favorabilă;
    - legile interpretative;
    - legile de competență și de procedură.
  - o lege retroactivă = neconstituțională
- **principiul neultractivității legii** = n.j. nu supraviețuiește, nu-și poate extinde efectele juridice după ieșirea din vigoare;
- **excepție**: n.j. cu caracter **temporar** sau **excepționale**;
- **ieșirea din vigoare a n.j.:**
  - ajungerea la termen;
  - **căderea în desuetudine**;
  - **caducitatea**;
  - **abrogarea**: - expresă: directă sau indirectă
    - **tacită** (sau implicită)

IV.2. Aplicarea n.j. în spațiu

- **principiul teritorialității n.j.** = n.j. se aplică în limitele teritoriului statului al cărui organ legislativ a edictat-o;
  - **teritoriul** = solul, subsolul, apele interioare, marea teritorială, fluviile (ce stabilesc frontiera), coloana de aer cuprinsă între aceste limite, suprafața navelor/ aeronavelor române (oriunde s-ar afla).
- **excepție** → sediul misiunii diplomatice/ consulare + reședința particulară a agentului diplomatic.

IV.3. Aplicarea n.j. asupra persoanelor

- **principiul personalității n.j.** = n.j. produce efecte juridice asupra tuturor persoanelor aflate pe acel teritoriu
  - cetățenii statului (naționalii);
  - străinii (cetățenii altor state);
  - apatrizii (persoane fără cetățenie).
- **excepție** → personalul misiunilor diplomatice și consulare.
- **regimul juridic al străinilor**:
  - regimul național;
  - regimul special;
  - clauza națiunii celei mai favorizate.

DCIP - 4

RAPORTUL JURIDIC

I. DEFINIȚIA RAPORTULUI JURIDIC

II. TRĂSĂTURILE RAPORTULUI JURIDIC

III. SUBIECTELE RAPORTURILOR JURIDICE

III.1. Capacitatea juridică – premisă a calității de subiect de drept

III.2. Clasificarea subiectelor raporturilor juridice

IV. FAPTELUL JURIDIC – PREMISĂ CONCRETĂ A APARIȚIEI SAU STINGERII UNUI RAPORT JURIDIC

V. CONȚINUTUL RAPORTULUI JURIDIC

V.1. Dreptul subiectiv

V.2. Obligația juridică

I. DEFINIȚIA

RAPORTULUI JURIDIC (r.j.)

- r.j. → norme juridice în acțiune;
- r.j. → se numesc juridice deoarece sunt create prin acțiunea dreptului (spre deosebire de raporturile politice, morale etc....);
- r.j. → treaptă necesară în realizarea funcției dreptului;
- R.j. → *relație socială reglementată de norma juridică, între subiecte de drept care apar ca titulare de drepturi subiective și obligații juridice corelatice, relație susceptibilă de a fi apărătă, pe cale statală, prin constrângere.*

II. TRĂSĂTURILE RAPORTULUI JURIDIC

a) r.j. → este un raport social

- ia naștere întotdeauna între oameni (fie persoane fizice, fie organizații în anumite colectivități);
- M. Djuvara → relația juridică se „altoiește” pe relația fizică externă de la persoană la persoană;

→ deși r.j. au o natură imaterială, ele se întemeiază întotdeauna pe relații sociale, pe un contact extern material.

- r.j. → creează o ordine socială specifică, ordinea juridică – parte integrantă a ordinii sociale (pe care o influențează/ structurează, dându-i siguranță și stabilitate).

b) r.j. → este un raport de suprastructură*

- r.j. → se dezvoltă sub influența raporturilor materiale, ideologice, politice etc.

c) r.j. → are caracter volitional

→ este un raport de voință = oamenii intră în raporturi sociale în vederea satisfacerii trebuințelor lor, într-un cadru social determinat și reglat de norma juridică.

→ r.j. → dublu caracter volitional: voință statală și voință subiectelor.

- întâlnirea celor două voințe:

→ fie sub forma unei colaborări (în majoritatea cazurilor);

→ fie ca o confruntare de voință (când subiectele nu se conformează conduitei prescrise).

- act de voință individual → în dreptul civil, al muncii (încheierea căsătoriei, contracte diverse etc.)
- în dreptul administrativ, penal, fiscal → esențială → voință de stat

* Cf. DEX, *suprastructura* = totalitatea concepțiilor și instituțiilor politice, juridice, religioase, filosofice, artistice, dintr-o anumită formătivă social-economică, generate de baza economică a acestei formătivuni.

d) r.j. → este un raport valoric = de promovare și apărare a valorilor sociale

- în r.j. își găsesc concretizarea valorile esențiale, fundamentale ale societății (viața, integritatea, sănătatea, demnitatea, libertatea)
- „*Normele de drept evoluează, variază din loc în loc și din timp în timp... ele vizează în mod constant, promovarea acelor valori care garantează progresul societății, dezvoltarea ei*” (M. Djuvara)
- valorile mișcă lumea... ele constituie mobilul dreptului și al raporturilor juridice pe care le reglementează
- e) r.j. → este o categorie istorică
- pe orice treaptă istorică de evoluție socială au existat raporturi juridice cu un anumit specific;
- fiecare tip de organizare socială generează raporturi juridice și forme de administrare proprii:
  - - în *dreptul roman* → sclavul – bun al stăpânului (drept de viață și de moarte);
  - - în *epoca feudală* → marele senior nu mai avea asemenea drepturi asupra iobagului (dar îl legă de pământ, îl obligă la plata unei rente proprietarului);
  - - după *revoluțiile burghezo-democratice* → dreptul epocii proclamă și consacră drepturi și libertăți fundamentale pentru cetățeni.
- „*Tipul raporturilor juridice, în decursul istoriei, variază, se schimbă și se dezvoltă, în directă legătură cu evoluția generală a societății*” (N. Popa)
- f) r.j. → are un caracter normativ
- r.j. → este un ordin, un comandament;
- comandamentul → este un ordin de un fel special, care implică ideea unei obligații;

- n.j. implică ideea rațională că noi trebuie să ne supunem ei... pe această idee se clădește întregul drept.

■ **III. SUBIECTELE RAPORTURILOR JURIDICE**

- **III.1. Capacitatea juridică – premisă a calității de subiect de drept**
- **momentul apariției capacității juridice și întinderea ei – stabilite prin lege;**
- **în drept – capacitatea – mai multe accepțiuni:**
  - **capacitate de folosință;**
  - **capacitate de exercițiu;**
  - **capacitate electorală;**
  - **capacitate de a răspunde;**
  - **capacitate de acțiune;**
  - **capacitate de a moșteni.**
- **de existența capacității juridice – este legată posibilitatea participării oamenilor la raporturile juridice;**
- **definiția capacității juridice → aptitudinea persoanei de a avea drepturi subiective și obligații juridice corelatice (capacitatea de folosință), precum și aptitudinea acesteia de a-și exercita drepturile și de a-și asuma datoriile în mod efectiv și prin acte de voință personale (capacitatea de exercițiu).**
- **în dreptul civil:**
  - **→ capacitatea de folosință = capacitatea de a avea drepturi și obligații; ea începe de la nașterea persoanei și încetează la moartea acesteia. Drepturile copilului → recunoscute din momentul conceperii sale (cu condiția să se nască viu);**
  - **→ capacitatea de exercițiu = capacitatea persoanei de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligațiile, săvârșind acte juridice. Poate fi: restrânsă → cazul minorului care a împlinit 14 ani și deplină → de la 18 ani.**
- **în teoria dreptului:**
  - **→ capacitatea juridică → generală = aptitudinea de a participa ca titular de drepturi și obligații juridice, în principiu, în toate raporturile juridice;**
  - **→ capacitate juridică → specială = posibilitatea recunoscută de lege de a participa ca subiect de drept în raporturile în care trebuieu îndeplinite anumite condiții.**
- **III.2. Clasificarea subiectelor raporturilor juridice**
- **a) subiecte individuale (persoana)**
- **cetățenii statului (naționalii) → în principiu, pot să participe la toate r.j. (capacitate juridică generală); în raporturile juridice între ei, cu statul, cu organele statului, cu organizații economice, cu ONG;**

- străinii (cetăteni ai altui stat) au aceleasi drepturi (cu câteva exceptii) cu ale naționalilor;
- apatizii – persoanele fără cetătenie;
- „apatridia” → persoana și-a pierdut cetătenia (prin orice modalitate) și nu a dobandit o altă cetătenie; copilul născut din părinți apatizi.
- b) Subiecte colective de drept
- Statul:
  - → atât în *dreptul intern* (în *dreptul constituțional* – rap. de cetătenie și rap. specifice statului federal, - în *dreptul civil* – rap. rezultând din donații și legate în favoarea statului)
  - → cât și în *dreptul internațional* (în baza tratatelor, convențiilor cu alte state, cu organizații de import/ export)
  - Autoritățile publice – legislative, executive, jurisdicționale – participă în diverse r.j. – ca purtătoare ale autorității statale;
  - Persoanele juridice → în diverse r.j.;
  - Elementele constituționale ale personalității juridice:
    - - organizare de sine- stătătoare;
    - - patrimoniu propriu;
    - - scop licit (conform interesului general).
  - Exemple de persoane juridice:
    - societăți comerciale;
    - regii autonome;
    - companii;
    - întreprinderi;
    - instituții de învățământ, știință, cultură;
    - organizații cooperatiste, meșteșugărești, de consum, de credit;
    - O.N.G.–uri: asociații de tineret, de femei, uniuni sindicale, asociații și uniuni de creație, de protecție și întrajutorare socială.
- **IV. FAPTUL JURIDIC – PREMISĂ CONCRETĂ A APARIȚIEI SAU STINGERII UNUI RAPORT JURIDIC**
  - faptul juridic = împrejurarea din natură sau din realitatea socială, de existența căreia norma juridică leagă consecințe (efekte juridice)
  - → constituie izvorul raportului juridic, determinând apariția, modificarea sau stingerea acestuia.
  - sunt fapte juridice: a) acțiunile;

- b) evenimentele.
- a) Acțiunile:
- manifestări de voință ale oamenilor, care produc efecte juridice;
- licite:
  - → săvârșite cu scopul manifest de a produce efecte juridice (se numesc acte juridice);
  - → actele juridice → *bilaterale* (contractul)
    - → *unilaterale* (testamentul, donația)
  - ilicite → acțiuni săvârșite în disprețul normelor juridice (abaterile disciplinare și administrative, delictele civile, contravențiile, infracțiunile).
- b) Evenimentele → împrejurări → independent de voința umană (uneori chiar împotriva acesteia) care dau naștere, modifică sau sting r.j.
- Ex.: - fenomene naturale – nașterea, moartea, calamități naturale, curgerea implacabilă a timpului;
- - evenimente sociale (insurecții, revoluții, lovitură de stat etc.).

■ V. CONȚINUTUL RAPORTULUI JURIDIC

- V.1. Dreptul subiectiv (d.s.) = posibilitatea/îndrituirea/ facultatea juridică individuală a unei persoane sau organizației într-un raport juridic determinat, de a se bucura de ceva anume, potrivit propriului interes;
- D.s. → prilejuiește titularului său:
  - să aibă o anumită atitudine față de dreptul său (în funcție de interes);
  - să solicite o atitudine corespunzătoare din partea subiectului obligat;
  - să solicite apărarea dreptului său pe cale statală (în condițiile nesocotirii sale).
- Clasificarea d.s.
  - a) după proveniența lor:
    - drepturi fundamentale – derivă din apartenența la societatea umană a fiecărui individ (dr. la viață, la demnitate, la libertate etc.);
    - drepturi care decurg din inserția individului la viața socială (dr. la nume, dr. la domiciliu);
    - drepturi care derivă din însăși voința indivizilor (dr. de a încheia contracte).
  - b) după gradul lor de opozabilitate:
    - drepturi absolute – opozabile *erga omnes* = cărora le corespunde obligația tuturor subiectelor de drept de a le respecta (dr. la viață);
    - drepturi relative = opozabile unei anumite persoane, unui subiect determinat (vânzător, cumpărător).

- c) după conținutul lor
- drepturi patrimoniale → au caracter economic:
  - - drepturi reale → drepturi în virtutea cărora titularii își pot exercita prerogativele asupra unui bun fără concursul altcuiva;
  - - drepturi de creață → în temeiul cărora, subiectul activ – numit creditor – poate pretinde subiectului pasiv – numit debitor – să dea, să facă sau să nu facă ceva.
- drepturi nepatrimoniale → nu au caracter economic (conținutul lor nu poate fi exprimat în bani):
  - - dr. care privesc existența și integritatea persoanei;
  - - dr. care privesc identificarea persoanei;
  - - dr. care decurg din creația intelectuală.
- V.2. Obligația juridică = îndatorire a subiectului pasiv al unui r.j., pretinsă de subiectul activ, de a da, a face, sau a nu face ceva, conduită care poate fi impusă, în caz de nevoie, prin forță coercitivă a statului.
- o.j. → măsura d.s.;
- → corelația d.s.;
- → incumbă subiectului ținut să îndestuleze d.s.
- tipuri de o.j.: → de tip activ (dare, facere);
  - → de tip pasiv (non-facere).
- drepturile și obligațiile nu sunt rupte unele de altele;
- ele se presupun și se coordonează reciproc;
- ceea ce pretinde subiectul activ este exact ceea ce constituie îndatorirea subiectului pasiv;
- NU EXISTĂ DREPT, FĂRĂ OBLIGAȚIE JURIDICĂ CORELATIVĂ LUI;
- „*Prin conținutul său, raportul juridic apare ca o formă fundamentală de implementare a normei în viața socială*” (N. Popa).

■ Întrebări pentru seminar

- Care este definiția raportului juridic?
- Care sunt trăsăturile raportului juridic?
- Care sunt accepțiunile noțiunii de „capacitate juridică”?
- Care este diferența dintre capacitatea juridică în teoria dreptului și capacitatea juridică în dreptul civil?
- Care sunt subiectele individuale de drept?
- Care sunt subiectele colective de drept?

- **Ce sunt faptele juridice?**
- **Care este clasificarea faptelor juridice?**
- **Ce este dreptul subiectiv?**
- **Care este principala clasificare a drepturilor subiective?**
- **Ce este obligația juridică corelativă?**

TGD 12

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ

- **NOȚIUNEA RĂSPUNDERII JURIDICE**
- **FORMELE RĂSPUNDERII JURIDICE**
- **CONDIȚIILE RĂSPUNDERII JURIDICE**

I. NOȚIUNEA RĂSPUNDERII JURIDICE

- II. răspunderea juridică → expresie specifică a ideii de **responsabilitate socială**, conform căreia, **fiecare om trebuie să-și asume și să suporte consecințele faptelor sale**;
- III. nerespectarea normelor sociale care nu îmbracă forma juridică (răspunderea politică, morală, religioasă) → atrage sanctiuni specifice;
- IV. nerespectarea n.j. → atrage **răspunderea juridică**;
- V. **definiție: Răspunderea juridică = acel raport juridic de constrângere, în conținutul căruia intră dreptul statului de a sancționa un comportament social ilicit și obligația celui vinovat de un asemenea comportament ,de a se supune sanctiunii aplicate.**

II. FORMELE RĂSPUNDERII JURIDICE

- În principiu → fiecare ramură a dreptului cunoaște o formă de răspundere specifică;
- forme:
  - **răspunderea disciplinară**;
  - **răspunderea administrativă**;
  - **răspunderea civilă**;
  - **răspunderea penală**.

a) Răspunderea disciplinară

- → angajată în sarcina persoanei încadrată în muncă, care încalcă obligațiile de serviciu (abateri disciplinare)
- **Sancțiuni:**
  - avertismentul scris;
  - retrogradarea din funcție(nu poate depăși 60 de zile);
  - reducerea salariului de bază și/sau a indemnizației de conducere pe 1-3 luni,cu 5-10%;

desfacerea disciplinară a contractului de muncă.

b) Răspunderea administrativă

→ urmare a încălcării normelor juridice de drept administrativ.

● **Forme:**

- **r. administrativ-disciplinară** → când sunt încălcate norme de drept administrativ de către un organ al administrației de stat sau un funcționar public al acesteia
- **sancțiuni**: amenzi, retrogradări, destituiri din funcții, revocarea alegerii, încetarea mandatului, majorări de întârziere etc.
  - **r. administrativ-contravențională** → când se săvârșește o contravenție
  - **sancțiuni** → avertisment, amendă contravențională, confiscarea
  - **r. administrativ-patrimonială** → răspunderea patrimonială a organelor administrației de stat pentru prejudiciile cauzate prin actele lor ilegale
  - răspunderea **statului** pentru erorile judiciare (în procesele penale)
  - răspunderea **autorităților publice** pentru nesoluționarea în termen legal a unei cereri, pentru pagube cauzate domeniului public/ proasta funcționare a serviciilor publice.
- **Obligația de dezdăunare** (reguli):
  - să fie vorba de o **daună materială** sau **morală**;
  - **dauna** – rezultatul unui fapt ilicit administrativ sau a unui act administrativ ilegal;
  - **dauna** – să fie certă;
  - **despăgubirea** – sumă de bani și să reprezinte o reparare integrală a pagubei.
- - **alte sancțiuni** (r. adm. patrim.):

* anularea sau constatarea ilegalității actului administrativ;

* obligația la admiterea sau refacerea actului administrativ.

c) Răspunderea civilă

- **r. c. contractuală** → incumbă debitorului unei obligații contractuale de a repara prejudiciul cauzat creditorului prin neexecutarea acestei obligații.
- **r. c. delictuală** → angajată atunci când se săvârșește o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii. Ea poate fi:
  - **răspunderea pentru fapta proprie**;
  - **răspunderea pentru fapta altuia** (pentru fapta minorului/ a celui pus sub interdicție/ a comitenților pentru prepuși);
  - **răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale sau de lucruri**.

● **Sancțiuni civile:**

● **în materia răspunderii contractuale:**

- **despăgubiri moratorii** → echivalentul prejudiciului pe care creditorul îl suferă ca urmare a executării cu întârziere a obligației
- **despăgubiri compensatorii** → pentru neexecutare totală sau parțială a obligației.
  - **în materia răspunderii delictuale:**
  - **obligația de a repara în natură prejudiciul produs;**
  - **obligarea la despăgubiri civile** (sume de bani).

● **d) Răspunderea penală**

- = raport juridic penal, de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii ,raport dintre stat și infractor; - dreptul statului de a-l trage la răspundere pe infractor,de a-i aplica sancțiunea prevăzută de legea penală și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa.
- **Sancțiunile de drept penal:**
  - prevăzute în normele penale răspunderea penală se aplică/ se iau numai de către organele penale;
  - caracter retributiv (implică o restrângere a unor drepturi);
  - caracter afflictiv (presupune o suferință, o privațire)
  - scop:
    - prevenirea de noi fapte periculoase;
    - exemplaritatea.
- sunt necesare pentru apărarea valorilor sociale

Sancțiuni de drept penal:

- pedepsele;
- măsurile de siguranță;
- măsurile educative.

a) Pedepsele

→ definesc mijloacele de constrângere și forță + motivația aplicării **formelor supreme de sancționare**

- **P. principale:** → **detenționea pe viață**

→ **închisoarea** (15 zile – 30 de ani)

→ **amenda** (sistemul zilelor - amendă):

- o zi amendă → 10-500 lei

- nr. zile amendă → 30-400 zile.

- **P. accesorii** → interzicerea exercitării unor drepturi din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până la executarea/ considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate (drepturi constituționale, civile sau familiale):
  - dr. de a fi ales;
  - dr. de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat;
  - dr. de a alege;
  - drepturile părintești;
  - dr. de a ocupa funcția/ profesia/ meseria...;
  - dr. de a detine/ purta/ folosi orice categorie de arme;
  - dr. de a conduce anumite categorii de vehicule;
  - dr. de a părăsi teritoriul României;
  - dr. de a se afla în anumite localități/ locuri/ anumite manifestări sportive/ culturale/ adunări publice;
  - dr. de a comunica cu victima/ membrii ei de familie;
  - dr. de a se aprobia de locuința/ locul de muncă/ școala victimei.
- **P. complementare:**

→ sunt alăturate pedepsei cu închisoarea sau amendă;

→ **interzicerea exercitării unor drepturi;**

→ **degradarea militară;**

→ **publicarea hotărârii de condamnare.**

b) Măsurile de siguranță

- **Scop:** → înălțatarea unei stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală;
  - obligarea la tratament medical;
  - internarea medicală;
  - interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii;
  - confiscarea specială;
  - confiscarea extinsă.

c) Măsurile educative → rol – educarea și reeducarea minorilor;

- → stagiul de formare civică;
- → supraveghere;
- → consemnarea la sfârșit de săptămână

- → asistarea zilnică;
- → internarea într-un centru educativ;
- → internarea într-un centru de detenție.

III. CONDIȚIILE RĂSPUNDERII JURIDICE

- **III.1. Conduita ilicită**
- **III.2. Rezultatul conduitei ilicite**
- **III.3. Legătura cauzală (raportul de cauzalitate) între conduită ilicită și rezultatul acesteia**
- **III.4. Vinovăția făptuitorului**
- **III.5. Inexistența unor împrejurări/ cauze care înlătură răspunderea juridică**

III.1. Conduita ilicită → comportament (acțiune/inacțiune) în disprețul/ cu nesocotirea normei juridice.

- în funcție de **gradul de pericol social**/ interesul social protejat → conduită ilicită → forme și intensități diferențiate.
- **conduită ilicită:**
  - abateri disciplinare;
  - abateri administrative;
  - contravenții;
  - delicte civile;

infracțiuni.

III.2. Rezultatul conduitei ilicite → apreciază pericolul social al faptei săvârșite

- în *dreptul civil* → răspunderea civilă intervine numai atunci când s-a produs rezultatul conduitei ilicite (prejudiciul);
- în *dreptul penal și administrativ* → chiar dacă rezultatul vătămător nu s-a produs în mod concret, dar s-a creat pericolul producătorii lui.

III.3. Legătura cauzală (raportul de cauzalitate) între conduită ilicită și rezultatul acesteia

- este o condiție obiectivă a răspunderii juridice;
- problemă deosebit de complexă → analiză profundă, atentă, obiectivă, științifică;
- rezultatul ilicit → să fie **consecința nemijlocită** a acțiunii făptuitorului;
- conduită ilicită → să fie **cauza** producătorii **efectului** păgubitor;

se impune → la stabilirea formei de răspundere juridică să se identifice cu precizie cauzele concrete care au stat la baza efectelor produse.

III.4. Vinovăția făptuitorului → condiție subiectivă

- definiție → atitudinea psihică a unei persoane față de fapta socialmente periculoasă săvârșită de ea și față de consecințele acestei fapte;
- vinovăția → implică → libertatea voinei subiectului;
  - caracterul deliberat al acțiunii sale;
  - asumarea riscului acestui comportament.
- în dreptul penal → intenția

→ culpa

Intenția → persoana a cunoscut conținutul ilicit al acțiunii/ inacțiunii, a prevăzut consecințele, le-a dorit a se îndeplini sau le-a admis

- **Intenția directă** → făptuitorul acționează deliberat, cunoscând și urmărind producerea efectelor faptei sale.

Intenția indirectă → făptuitorul cunoaște rezultatele faptei sale, nu urmărește neapărat producerea lor, dar le admite, le acceptă.

Culpa → formă mai puțin gravă a vinovăției.

- **Culpa → cu prevedere (ușurință)** → făptuitorul prevede, nu dorește, nu acceptă, socotind fără temei că nu se vor produce efectele.
- **Culpa → fără prevedere (neglijență)** → făptuitorul nu prevede, deși trebuia și putea să prevadă.

În dreptul civil:

- culpa → desemnează vinovăția în toate formele ei;
- **formele culpei:** - **dolul (intenția);**
  - imprudență;
  - neglijență.

III.5. Inexistența unor împrejurări/ cauze care înlătură, în principiu, răspunderea juridică

- sunt reglementate diferit în ramurile de drept

- **în dreptul penal:**

- a) **cauze justificative:**

- *legitima apărare;*
- *starea de necesitate;*
- *exercitarea unui drept/ îndeplinirea unei obligații;*
- *consumămantul persoanei vătămate.*

- b) **cauze de neimputabilitate:** - *constrângerea fizică;*

- *constrângerea morală*;
- *exces neimputabil* (*în legitimă apărare și stare de necesitate*);
- *minoritatea făptuitorului* (minorul – la data comiterii faptei);
- *iresponsabilitatea* (boala psihică);
- *intoxicația* (involuntară, cu alcool sau alte produse psihoactive);
- *eroarea* (necunoașterea existenței unei stări, situații sau împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei);
- *cazul fortuit* (persoana nu concepe rezultatul faptei sale, nu îl urmărește, dar el a fost cauzat de o împrejurare neașteptată și a cărei intervenție nu a putut fi prevăzută).

c) răspunderea juridică penală poate fi înlăturată și în cazul:

- amnistiei;
- lipsei plângerii prealabile;
- prescripției.

Întrebări/probleme pentru seminar

1. Care este definiția răspunderii juridice?
2. Care sunt principalele forme ale răspunderii juridice?
3. Evidențiați sancțiunile disciplinare
4. Care sunt formele răspunderii administrative?
5. Definiți răspunderea juridică penală și arătați care sunt sancțiunile specifice
6. Arătați care sunt condițiile răspunderii juridice
7. Vinovăția făptuitorului – condiție subiectivă a răspunderii juridice
8. Prezența cauzele/împrejurările care înlătură, în principiu, răspunderea juridică

Adagii, expresii și locuțiuni latine

în dreptul românesc

- **damni culpa dati reparatio** – repararea pagubelor pricinuite altora
- **de facto** – în fapt (de fapt)
- **de iure** – de drept
- **de lege ferenda** – în perspectiva legii viitoare
- **de lege lata** – în sensul legii în vigoare
- **dura lex, sed lex** – legea este dură, dar aceasta este legea
- **erga omnes** – față de toți, față de terți

- **exceptio est strictissimae interpretationis** – exceptiile trebuie interpretate restrictiv
- **ex pari causa** – provenit din aceeași cauză
- **ex lege** – în virtutea legii
- **ex natura** – potrivit naturii (lucrurilor)
- **ex nihilo, nihil** – nimic nu vine din nimic
- **ex nunc** – începând de acum
- **ex tunc** – pornind de atunci, de la origine ("pentru trecut")
- **ex voluntate** – după voie, potrivit propriei voințe

DCIP 6

CUPRINS

- I. LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI CONSTITUȚIONAL ÎN SISTEMUL DE DREPT
- II. TEORIA GENERALĂ A CONSTITUȚIEI
- III. CONTROLUL CONSTITUTIONALITATII LEGILOR

I. LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI CONSTITUȚIONAL

a) Noțiunea de drept constituțional → după elaborarea primelor constituții (sfârșitul secolului al XVIII – lea)

prima catedră → Ferrara (Italia) – 1796

la noi → drept constituțional + drept administrativ = drept public – 1864

obiect de studiu – normele juridice ce reglementează raporturile juridice ce iau naștere în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii de stat

noțiunea de drept constituțional ≠ Constituția

instituțiile politice = reunesc normele juridice ce reglementează înființarea, organizarea și funcționarea organelor împuñnicite să exerceze puterea (Parlament, Guvern, Președinte, autoritatea judecătorească)

b) Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional

- **Poporul**
  - direct – referendum
  - indirect – prin organele reprezentative
- **statul**
  - direct → raporturi de cetățenie; statul federal
  - indirect → prin organele sale
- **organele statului** (autoritățile publice)
- **partidele și formațiunile politice** = structuri/forme organizatorice prin intermediul căroro cetățenii participă la guvernare
- **cetățenii**
  - individual → deputat, senator, Președinte
  - organizați → în circumscripții electorale
- **străinii și apatrizii** → acordarea cetățeniei române/azilul politic

c) Izvoarele formale ale dreptului constituțional

- Constituția și legile constituționale
- Legile organice și ordinare
- Regulamentele parlamentare (Camera Deputaților/Senat/ședințe comune)
- Ordonanțele Guvernului
- Tratatele internaționale

II. TEORIA GENERALĂ A CONSTITUȚIEI

„*constituțio*” = organizare/așezare cu temei/stare a unui lucru

începuturi → Imperiul roman → „*constituțiile imperiale*”=legi date de împărat

a) Apariția Constituției → prima Constituție → Constituția engleză → proces început în 1215 prin **Magna Charta Libertatum**

- ulterior – **Petiția drepturilor** (1628) → Carol I – garanții împotriva perceperii de impozite fără aprobarea Parlamentului, împotriva arestului și confiscării de bunuri fără judecată normală
- **Habeas Corpus** (1679) → tribunalele → control asupra reținerii și arestării cetățenilor
- **Bill – ul drepturilor** (1689) → se afirmă dreptul de petiție, libertatea dezbatelor în parlament, dreptul alegătorilor
- **Actul de stabilire a succesiunii la tron** (1701)
- „**Reform Act**” (1832)
- **Actul Parlamentului** (1911, 1949, 1958)
- **primele constituții scrise** → America de Nord (Virginia-1776, New-Jersey-1777)
- **17 septembrie 1787** → Constituția S.U.A. (în vigoare și astăzi)
- **prima constituție scrisă în Europa** → Franța (1791), Suedia (1809), Spania (1812), Norvegia (1814), Olanda (1815), Grecia (1822).

b) Tipuri de constituții

- constituția în sens **material** → materia, obiectul ei
- constituția în sens **formal** → act juridic normativ
- Constituțiile **cutumiare** → rezultatul unor practici/ uzanțe/ precedente și obiceiuri relative la putere (organizare, funcționare, corelare putere de stat – cetățeni)
- constituțiile **scrise** → începând cu secolul al XVIII-lea → precizie, claritate, certitudine
- constituțiile **flexibile (suple)** → regulile au aceeași valoare juridică ca și legile ordinare → modificate prin procedură legislativă obișnuită (ex.: constituția cutumiară)
- constituțiile **rigide** → procedură complicată de modificare/revizuire
- **Constituția României (1991)** → semirigidă

c) Definiția constituției → act juridic (lege) fundamental(ă) ce reglementează (în mod sistematic) cele mai importante relații sociale privitoare la instaurarea, menținerea și exercitarea puterii de stat, precum și la promovarea, garantarea și apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor

d) Procedee de adoptare a constituției

- **Constituția acordată** (octroiată, „cartă concedată”) → oferită de monarh, ca stăpân absolut, supușilor săi (cea mai rudimentară constituție)
- **Constituția plebiscitară** („statutul” → variantă mai dezvoltată → monarhul creează o aparență de democrație → supune textul constituției unui plebiscit)
- **Constituția pact** → rezultatul unui acord dintre monarh și adunarea reprezentativă
- **Constituția convenție** → adoptată de o adunare reprezentativă a corpului electoral
- **Constituția referendum** → proiectul este elaborat și adoptat de Adunarea Constituantă și supus spre ratificare prin referendum (cea mai democratică constituție)

e) Constituția României → adoptată prin referendumul din 8 decembrie 1991

→ 8 titluri → 156 articole

- **Titlul I – Principii generale**
- **Titlul II – Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale** (Dispoziții comune, Drepturi și libertăți fundamentale, Îndatoririle fundamentale, Avocatul Poporului)
- **Titlul III – Autoritățile Publice** (Parlamentul, Președintele României, Guvernul, Raporturile Parlamentului cu Guvernul, Administrația publică, Autoritatea judecătorească)
- **Titlul IV – Economia și finanțele** (economie, proprietate, sistemul financiar, bugetul public național, impozitele și taxele, Curtea de Conturi)
- **Titlul V – Curtea Constituțională**
- **Titlul VI – Integrarea Euroatlantică**
- **Titlul VII – Revizuirea Constituției**
- **Titlul VIII – Dispoziții finale și tranzitorii**
- **I.3. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR**

I.3.1. Necessitatea controlului constituționalității legilor

Se fundamentează pe existența:

- principiului separației puterilor în stat;

&

- principiului supremăției Constituției.

SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI este determinată de:

- **poziția** organului care o adoptă în sistemul autorităților statale;
- **conținutul** normelor pe care le cuprinde;
- **forța juridică** a normelor pe care le cuprinde, superioare celor cuprinse în legile ordinare;
- **principiul legalității**;
- **caracterul unic al puterii de stat**;
- **democratismul puterii de stat**;
- **Controlul constituționalității legilor este:**
  - *"activitatea organizată de verificare a conformității legii cu constituția iar ca instituție a dreptului constituțional, cuprinde regulile privitoare la autoritățile competente a face această verificare, procedura de urmat și măsurile ce pot fi luate după realizarea acestei proceduri"*
- **I.3.2. Formele controlului constituționalității legilor**
  - Controlul prin opinia publică este un control elementar și cuprinde reacția opiniei publice în momentul încălcării unei prevederi constituționale.
  - Controlul politic presupune controlul organizat de către organele legiuitoroare cât și cel exercitat de alte organe de stat.
  - Controlul jurisdicțional este exercitat fie de către organe judecătoarești, fie de către alte organe, dar care folosesc însă o procedură asemănătoare cu cea judecătoarească.
  - **Controlul jurisdicțional**
  - **Se realizează, după caz, prin două metode:**
    - **pe cale de excepție**, implică examinarea legii cu ocazia unui proces, când una dintre părți ridică excepția de neconstituționalitate.
    - **înainte sau după promulgarea legii**, acest control se efectuează la sesizarea unor organe de stat, a altor organe sau chiar a cetățenilor.
  - **Alte forme de control al constituționalității legii**
  - **Control explicit și control implicit:**
    - controlul este *explicit* când constituția îl prevede în mod expres;
    - controlul este *implicit* când el se exercită în baza principiului legalității deși constituția nu îl prevede în mod expres.
  - **Control anterior și control posterior adoptării legilor:**
    - controlul *anterior* adoptării legilor se exercită în faza de proiect a legii;
    - controlul *posterior* adoptării legilor se exercită asupra legilor deja adoptate sau asupra actelor normative cu forță juridică egală cu a legii.
  - **Control abstract și control concret:**

- controlul *abstract* privește verificarea constituționalității unei legi în afara oricărui litigiu în fața instanței judecătoarești. Este un control pe cale de ***acțiune*** și poate fi exercitat ***a posteriori***, când se realizează asupra unei norme care a intrat deja în vigoare, sau ***a priori***, când privește o normă care nu a intrat încă în vigoare.
- controlul *concret* implică ridicarea unei excepții de neconstituționalitate în cadrul unui proces în care judecătorul ar urma să facă aplicarea legii litigioase.

I.3.3. Controlul constituționalității legilor consacrat de Constituția României

- Conform *Constituției României* controlul de constituționalitate este efectuat de către **Curtea Constituțională**. (art. 142-147)

A) Caracteristicile Curții Constituționale:

- este considerată o autoritate publică politico-jurisdicțională
- este **unica** autoritate de jurisdicție constituțională din România;
- este **independentă** față de orice altă autoritate publică și **se supune doar** Constituției și legii de organizare și funcționare (*Legea nr. 47/1992 modificată și completată*);
- asigură **controlul** constituționalității legilor, a regulamentelor Parlamentului, a ordonanțelor Guvernului, a tratatelor și a altor acorduri internaționale, precum și asupra inițiativelor de revizuire a Constituției și a inițiativelor legislative populare;
- este **singura în drept** să hotărască asupra competenței sale și nu poate fi contestată.

B). Organizarea Curții Constituționale

- Curtea se compune din **9** judecători numiți pentru un **mandat de 9 ani**.
  - Fără a se crea vreun raport de subordonare, judecătorii sunt numiți astfel:
    - **3** de către **Camera Deputaților**;
    - **3** de către **Senat**;
    - **3** de către **Președintele României**.
- **Președintele Curții** este ales prin **vot secret** pe o perioadă de **3 ani**.
- **Curtea** se înnoiește cu 1/3 dintre judecătorii săi din 3 în 3 ani.
- Pentru a candida la funcția de **judecător al Curții Constituționale**, se cer următoarele: **pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională, vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau învățământul juridic superior**.

C.) Funcția de judecător la Curtea Constituțională implică:

- **incompatibilitatea** cu orice funcție publică sau privată, exceptând funcțiile didactice din învățământul superior;
- **independența și inamovibilitatea** judecătorilor pe durata mandatului.

- Judecătorii răspund penal dar nu pot fi **reținuți, arestați, percheziționați** sau **trimiși în judecată** decât cu încuviințarea plenului CCR (cu votul a 2/3), la cererea **procurorului general** de pe lângă **Înalta Curte de Casație și Justiție**, aceasta având și competența de judecată.
- Curtea Constituțională își desfășoară activitatea **în plen** iar actele Curții se adoptă cu **votul majorității** dacă legea nu prevede altfel.

D) Atribuțiile Președintelui Curții Constituționale:

- **coordonează** activitatea Curții, repartizează cauzele;
- **convoacă și prezidează** ședințele **în plen**;
- **repräsentă** Curtea Constituțională;
- **constată** cazurile de încetare a mandatului judecătorilor și sesizează autoritățile publice care i-au numit;
- - îndeplinește și alte atribuții stabilite prin lege.

E) Atribuțiile Curții Constituționale

- **1. Exercită un control al constituționalității legilor anterior promulgării lor.**
  - **2. Se pronunță asupra constituționalității inițiativeelor de revizuire a Constituției.**
  - **3. Se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale.**
  - **4. Se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, a hotărârilor CD, a Senatului și a camerelor reunite.**
  - **5. Hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial.**
  - **6. Soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice.**
  - **7. Veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului.**
  - **8. Constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatațe Parlamentului și Guvernului.**
  - **9. Dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României.**
  - **10. Veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului, confirmă rezultatele.**
  - **11. Verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni.**
  - **12. Hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic.**
- G) Procedura controlului constituționalității legilor**

- **1. Controlul constituționalității legilor înainte de promulgare.**
- Pot sesiza Curtea Constituțională:
  - Președintele României;
  - unul dintre președinții celor două Camere ale Parlamentului;
  - Guvernul României;
  - Înalta Curte de Casație și Justiție;
  - Avocatul Poporului;
  - un număr de cel puțin **50** de deputați sau **25** de senatori.
- cu **5 zile (2 zile** în cazul adoptării legii prin procedura de urgență) înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea **se comunică**:
- **GUVERNULUI**
- **ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE**
- **AVOCATULUI POPORULUI**
- **și se depune** la secretarul general al Camerei Deputaților și Senatului.
- *În cazul sesizării Curții Constituționale* de unul dintre președinții celor două Camere ale Parlamentului, de parlamentari, de Guvern, de Înalta Curte de Casație și Justiție sau de Avocatul Poporului, *Curtea va comunica Președintelui României* sesizarea primită, *în ziua înregistrării*.
- *Dacă sesizarea s-a făcut de Președintele României, de parlamentari, de Înalta Curte de Casație și Justiție sau de Avocatul Poporului, Curtea Constituțională o va comunica*, în termen de **24 de ore** de la înregistrare, președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, precizând și data când vor avea loc dezbatările.
- *Dacă sesizarea s-a făcut de președintele uneia dintre Camerele Parlamentului, Curtea Constituțională o va comunica* președintelui celeilalte Camere, Guvernului, precum și Avocatului Poporului.
- *Dacă sesizarea s-a făcut de către Guvern, Curtea o va comunica* președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Avocatului Poporului.
- **Sesizarea** se soluționează prin dezbaterea sa **în plenul** Curții Constituționale. Dezbaterea se face pe baza *sesizării*, a documentelor și a punctelor de vedere primite, atât asupra prevederilor menționate în sesizare cât și asupra celor de care, în mod necesar și evident, nu pot fi disociate.
- În urma *deliberării*, Curtea se pronunță printr-o **decizie**, luată cu votul majorității judecătorilor.
- **Decizia** se comunică Președintelui României, iar dacă se constată **neconstituționalitatea legii**, se comunică și președinților celor două camere ale Parlamentului, precum și primului-ministru.

- **Decizia** se publică în “Monitorul Oficial” al României, partea I.
- **2. Procedura în cazul soluționării excepției de neconstituționalitate**
  - **Excepția de neconstituționalitate** este un procedeu defensiv în care aștepți ca legea să ţi se aplice pentru a o ataca.
  - **Excepția** poate fi ridicată **numai în fața instanței de judecată sau de arbitraj comercial**, de către: una dintre părți, instanță, Avocatul Poporului sau procuror.
  - Instanța în fața căreia **s-a ridicat excepția** v-a dispune printr-o **încheiere** sesizarea Curții Constituționale.
  - Președintele Curții Constituționale v-a desemnat un judecător ca **raportor** și v-a comunicat înceierea președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, indicându-le data până la care pot să transmită punctul lor de vedere.
  - Excepția se judecă pe baza: raportului prezentat de judecătorul raportor, a înceierii de sesizare a Curții, a punctelor de vedere înaintate, a probelor administrative, a susținerilor părților.
  - **Decizia** prin care se constată neconstituționalitatea unei **legi** sau **ordonanțe** ori a unei **dispoziții** dintr-o **lege** sau dintr-o **ordonanță** în vigoare este **definitivă și obligatorie**.
  - **Deciziile pronunțate se comunică celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului. Sunt publicate în “Monitorul Oficial” și produc efecte numai pentru viitor.**
- **H.) Actele Curții Constituționale și efectele juridice ale acestora**
  - **Curtea Constituțională** poate pronunța decizii și hotărâri și emite avize.
  - Prin **decizii**, Curtea Constituțională se pronunță:
    - asupra **constituționalității legilor**, înainte de promulgare;
    - asupra **inițiativelor de revizuire** a Constituției;
    - asupra **constituționalității regulamentelor** Parlamentului;
    - asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești privind **neconstituționalitatea legilor și ordonanțelor**;
    - cu privire la **conflictele juridice** de natură constituțională dintre autoritățile publice;
    - asupra contestațiilor care au ca obiect **constituționalitatea** unui **partid politic**.
  - **Curtea Constituțională** emite **hotărâri** în cazurile în care:
    - veghează la respectarea procedurii pentru **alegerea** Președintelui României și confirmă rezultatele alegerilor;
    - constată existența împrejurărilor care justifică **interimatul** în exercitarea funcției de Președinte al României;
    - veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea **referendumului** și confirmă rezultatele acestuia;

- -verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetăteni.
- **Efectele juridice ale actelor Curții Constituționale**
- ***Produc efecte în relație directă cu atribuția exercitată de Curte.***
- *Dispozițiile* din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatațe ca **neconstituționale**, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei dacă, în acest interval Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu Constituția.
- ***În cazurile de neconstituționalitate a legilor, înainte de promulgarea acestora***, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții.
- ***În cazul revizuirii*** Constituției, decizia acesteia are forță juridică a unui **aviz**.
- ***În privința excepției de neconstituționalitate***, dacă prevederea legală a fost găsită ca fiind neconstituțională, prin **decizia** Curții Constituționale este împiedicată aplicarea prevederii în cauza respectivă.
- ***În cazul*** constituționalității unui partid politic, dacă acesta a fost declarat **neconstituțional** prin decizia Curții Constituționale va fi **radiat**.
- ***În situațiile*** în care Curtea: constată existența împrejurărilor care justifică **interimatul**, verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea **inițiativei legislative** de către cetăteni, veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea **referendumului**, actele Curții nu pot depăși efectele juridice ale unui **aviz**.

- **Întrebări pentru seminar/Examen**

- Care este definiția controlului constituționalității legilor (CCL)?
- Care sunt caracteristicile Curții Constituționale a României (CCR)?
- Cum este organizată CCR?
- Prezentați atribuțiile CCR.
- Care este procedura CCL înainte de promulgare?
- Care este procedura soluționării excepției de neconstituționalitate?
- Care sunt actele CCR și efectele juridice ale acestora?

•

DCIP -7

TEORIA GENERALĂ A STATULUI

I. NOTIUNEA DE STAT

II. STRUCTURA DE STAT

III. FORMA DE GUVERNĂMÂNT

- I.1. Monocrația
- I.2. Oligarhia
- I.3. Democrația
- I.4. Forme mixte
- I.5. Forme specifice statelor socialiste

IV. REGIMUL POLITIC

- II.1. Regimul politic conventional
- II.2. Regimul politic parlamentar
- II.3. Regimul politic prezidențial
- II.4. Regimul politic mixt sau semiprezidențial
- II.5. Regimul politic al statelor socialiste

V. FORMA DE STAT A ROMÂNIEI

I. NOTIUNEA DE STAT

Statul este:

- forma organizată a puterii poporului, mecanismul sau aparatul statal;
- o societate organizată și constituită pe un anumit teritoriu;
- sistemul instituționalizat cu atribuții de conducere politică a societății, de exercitare a puterii suverane a poporului.
- *Rolul statului* este acela de a asigura și apăra prin mijloacele prevăzute în Constituție și în celelalte acte normative “interesul public”, “binele comun” și “interesul general”.
- *Funcțiile statului* sunt: funcția legislativă, funcția executivă și funcția judecătoarească.
- *1. Funcția legislativă* reprezintă acea activitate a statului ce are ca obiect elaborarea de norme de conduită cu caracter general, impersonal și obligatoriu, susceptibile de a fi duse la îndeplinire prin forța de constrângere a statului.

- 2. Funcția executivă constă în asigurarea bunului mers al serviciilor publice, organizarea, aplicarea legilor și adoptarea actelor necesare pentru activitatea de guvernare la nivel central și local.

- 3. Funcția jurisdicțională este acea activitate a statului care are ca obiect soluționarea de către instanțele de judecată a conflictelor juridice dintre diferite subiecte de drept.

ATRIBUTELE ESENȚIALE ALE STATULUI

- **1. Monopolul apărării și al constrângerii sociale.** Armata are rolul de a proteja și de a apăra statul împotriva atacurilor din exterior. Poliția reprezintă instituția publică investită cu autoritatea de a asigura respectarea ordinii sociale și a liniștii publice. Potrivit art. 118 alin. 1 din Constituția României, armata este subordonată exclusiv voinței poporului.

2. Menținerea cadrului juridic. Ansamblul sistematizat al dreptului pozitiv formează *cadrul juridic național de drept intern* al unui stat.

Acesta este format din: *constituție, legi organice și ordinare, decrete ale președintelui țării, acte juridice normative ale administrației publice centrale și locale*.

3. Conducerea relațiilor internaționale. Este un atribut exclusiv statal, acesta fiind încredințat parlamentului, guvernului și președintelui țării pentru dezvoltarea de relații internaționale în domeniul: diplomatic, militar, economic, cultural, etc.

4. Emiterea monedei naționale. Statul asigură ordinea în schimburile economice, un control al

circuitului finanțiar, atât în interiorul statului cât și în raporturile internaționale ale acestuia.

Rolul statului în epoca contemporană

- susținerea efortului social general pentru dezvoltarea economiei și asigurarea resurselor necesare pentru creșterea nivelului de trai;
- implicarea statului în procesul de învățământ;
- sprijinirea cercetării științifice;
- asigurarea pluralismului democratic și respectarea drepturilor omului;
- perfecționarea legislației și întărirea echilibrului social;
- apărarea ordinii sociale, întărirea capacității de apărare națională;
- colaborarea internațională;
- întărirea alianțelor militare și adaptarea acestora la noul echilibru internațional;
- colaborarea în spațiul cosmic.
- FORMA DE STAT este un concept care exprimă modul de constituire și exercitare a puterii, de organizare a societății prin stat. Are ca elemente constitutive: *structura de stat, forma de guvernământ și regimul politic*.

- Structura de stat desemnează organizarea puterii de stat pe un anumit teritoriu, raporturile specifice ce se constituie între elementele alcătuitoare ale ansamblului statal.
- Forma de guvernământ desemnează modul de formare și organizare a organelor statului, caracteristicile și principiile care stau la baza raporturilor dintre acestea, în special dintre organul legiuitor și organele executive, inclusiv șeful statului.
  - Regimul politic reprezintă ansamblul metodelor și mijloacelor de înfăptuire a puterii, a relațiilor existente între elementele ce alcătuiesc sistemul social-politic, relevând mai ales regimul drepturilor și libertăților fundamentale.
-

II. STRUCTURA DE STAT

- Statele se împart în *state unitare* și *state federative*.
- ***Statul unitar*** prezintă următoarele caracteristici:
  - constituie o singură formațiune statală;
  - este format dintr-un ansamblu unic de organisme constituționale prin care se exercită puterea politică la nivel central și local;
  - își constituie un singur rând de organe de vârf care își exercită autoritatea la nivel central și în raport cu întreg teritoriul și cu întreaga populație;
  - populația acestuia are o singură cetățenie.
  - este el însuși și numai el subiect de drept internațional.
- ***Statul federativ*** este constituit din două sau mai multe state federate care, în limitele și condițiile prevăzute prin Constituția federală, dau naștere la un nou stat, distinct de statele ce-l alcătuiesc. *Caracteristicile* acestuia sunt:
  - pe teritoriul său există mai multe formațiuni statale;
  - are două rânduri de organe de vârf, unul pentru statul federal și câte unul pentru statele federate;
  - populația are dublă cetățenie, cea a federației și cetățenia unuia dintre statele federate;
  - parlamentul federal are două camere: una reprezintă federația și celalătă statele membre;
  - are o proprie ordine constituțională, care este subordonată Constituției federale, contenciosul fiind soluționat de Tribunalul Constituțional Federal.
- **ASOCIAȚIILE DE STATE**

- au apărut în procesul *decăderii feudalismului și ridicării burgheziei*, statele asociate își păstrau identitatea juridică și politică, nu dădeau naștere unui nou stat ca în cazul federației.
- Astfel, forme de asociații de state sunt:
  - 1. Uniunea personală reprezintă asocierea a două sau mai multe state, care au un singur element comun, și anume șeful de stat, monarhul.
  - 2. Uniunea reală reprezintă asocierea a două sau mai multe state care, pe lângă persoana monarhului comun, mai are și alte organe comune pentru statele membre.
  - 3. Uniunile speciale reprezintă forme intermediare între *uniunile reale* și *confederații* putând avea chiar caracterele *statelor unitare*.
  - a. Uniunile inegale sunt constituite după principiul paternalismului:
    - *statele vasale* sunt statele care deși au o structură politică și un teritoriu propriu, dispun totuși numai de o suveranitate incompletă;
    - *statele protejate* sunt statele cu o structură politică și un teritoriu propriu dar care pierd o parte din prerogativele suverane în folosul statelor membre;
    - *statele sub mandat* au fost acele colonii germane și o parte dintre fostele provincii ale Imperiului Otoman.
  - b. Uniunile inedite au fost reprezentate de uniunile dintre fostele colonii cu fostele metropole. Este semnificativ cazul *dominioanelor britanice* care au fost integrate inițial în “Comunitatea britanică de națiuni”. Franța și relația sa cu teritoriile de peste mări este un alt exemplu.
  - c. Uniunile democratice între parteneri egali sunt reprezentate de unele uniuni actuale precum: *Federația Emiratelor Arabe Unite* și *Uniunea Europeană* a cărei membră este și România alături de alte 26 de state europene.
- 4. Confederația de state este uniunea formală din mai multe state independente care convin să-și creeze, pentru unele domenii, organe comune și să își unifice legislația. Trăsăturile acesteia sunt:

- este o uniune de drept internațional;
- este o uniune a cărei acțiune se limitează la câteva probleme generale, esențiale și comune statelor confederate;
- este o asociație de state care implică dreptul de secesiune;
- este axată pe principiul limitării și medierii puterilor confederale.

III. FORMA DE GUVERNĂMÂNT

1. Monocrația
2. Oligarhia

3. Democrația
4. Forme mixte
5. Forme specifice statelor socialiste

1. Monocrația

este forma de guvernământ în care autoritatea publică este exercitată de o singură persoană.

Forme ale monocrației sunt: *monocrațiile clasice, monocrațiile populare, dictatura militară*.

Monocrațiile clasice:

- a. **Monarhia absolută** constă în concentrarea puterii în mâinile unei singure persoane, în puterea nelimitată a monarhului.
- b. **Tirania** se caracterizează prin arbitrariul exercitării puterii, prin preluarea brutală a acesteia și transmiterea ei ereditară.
- c. **Dictatura** presupune concentrarea puterii asupra unei persoane îmbinată cu suspendarea exercitării drepturilor și libertăților publice pe motivul existenței unor situații de urgență sau de pericol.

Monocrația populară se caracterizează prin faptul că realizarea și exercitarea puterii se bazează pe mijloacele și tehniciile caracteristice democrației semidirecte (inițiativa populară, revocarea, referendumul).

Dictatura militară prezintă unele particularități determinate de condițiile specifice și tradițiile statelor în care s-au manifestat, aceasta este efemeră și a fost urmată de restabilirea valorilor democratice în țările respective.

2. Oligarchia

constă în exercitarea puterii de către un număr restrâns de persoane. Forme ale acesteia sunt: *guvernământul pluripersonal, aristocrația, plutocrația censitară și partitocrația*.

Guvernământul pluripersonal este o formă a puterii statale care constă într-un guvernământ colectiv, ce nu constituie un grup omogen și nici o categorie distinctă.

Aristocrația este forma de guvernământ care constă în exercitarea puterii de către o clasă privilegiată, care își apără și conservă privilegiile transmițându-le pe cale ereditară.

Plutocrația censitară este o formă de guvernământ asemănătoare cu aristocrația, cu deosebirea că cei care guvernează constituie nu o clasă socială ci o elită privilegiată.

Partitocrația este forma de guvernământ în care puterea se exercită printr-o manipulare a partidelor polit.

3. Democrația

este forma de guvernământ în care puterea aparține poporului pe care o exercită suveran prin corpul său electoral sau, după caz, prin corpul său referendar.

Caracteristicile democrației sunt:

- participarea tuturor cetățenilor la rezolvarea problemelor publice;
  - consacrarea și garantarea prin acte normative a drepturilor și libertăților cetățenilor;
  - aplicarea principiului majorității;
  - pluralismul ideologic;
  - pluralismul instituțional: sufragiu universal, inițiativa legislativă, referendum, instituționalizarea autorităților.
- Formele democrației:**
- democrația directă;
  - democrația reprezentativă;
  - democrația semi-reprezentativă;
  - democrația semi-directă.
- **a. Democrația directă** este forma de guvernare în care poporul se autoguvernează, legiuiește el însuși și controlează executarea legilor.
  - **b. Democrația reprezentativă** constă în exercitarea puterii de către popor prin reprezentarea, prin delegarea necesară pentru a acționa în numele titularului puterii. Aceasta
  - are la bază două concepții ce susțin două sisteme de guvernământ reprezentativ: *suveranitatea populară* și *suveranitatea națională*.
  - **Teoria suveranității populare** pornește de la ideea că suveranitatea aparține poporului și de aceea trebuie repartizată în cote-părți egale tuturor indivizilor care îl alcătuiesc. Aceasta implică un **mandat imperativ**.
  - **Teoria suveranității naționale** afirmă că suveranitatea aparține națiunii, privită acum ca entitate colectivă. Astfel, prin sufragiu universal, națiunea își desemnează reprezentanții, pentru ca aceștia, în numele națiunii, să exerce suveranitatea (**mandat reprezentativ**).

Concluzii privind **democrația reprezentativă**:

- deși suveranitatea este națională, ea nu aparține națiunii, titularul acesteia fiind poporul;
- suveranitatea este inalienabilă deoarece numai exercițiul ei se transmite organelor reprezentative;
- revocarea parlamentarilor de către alegători este exclusă;
- suveranitatea națională se exercită și prin referendum;

c. Democrația semi-reprezentativă se caracterizează prin:

- parlamentul are legături strânse cu corpul electoral;
- mandatul reprezentativ are o durată limitată;

cu ocazia alegerilor, prin vot, alegătorii se pronunță și asupra unui program politic pe care candidatul îl promovează;

-posibilitatea dizolvării adunării reprezentative înainte de termenul pentru care a fost ales.

d. Democrația semi-directă reprezintă sistemul în care coexistă și se realizează principiul reprezentativității și democrația directă. Sunt instituționalizate mijloace de intervenție directă a poporului în adoptarea sau chiar executarea legilor: inițiativa populară, veto-ul popular, revocarea mandatului și referendumul.

Inițiativa populară reprezintă modalitatea prin care legile **constituționale, organice și ordinare** sunt adoptate la propunerea directă a cetățenilor.

Veto-ul popular reprezintă mijlocul prin care cetățenii se pot opune intrării în vigoare a unei legi.

Revocarea este hotărârea corpului electoral prin care **mandatul electiv** încetează înainte de termen. poate fi *individuală* sau *colectivă*.

Referendumul reprezintă forma cea mai frecventă și cea mai semnificativă de manifestare a democrației semi-directe. Tipologia referendumului are în vedere: criteriul teritorial, obiectul, condițiile declanșării, numărul și calitatea persoanelor consultate și, desigur, efectele acestuia.

În România, prin referendum se realizează o parte din suveranitatea națională a poporului român(*art.2(1) din Constituție*). Prin referendum, poporul își exprimă voința suverană cu privire la:

- revizuirea Constituției;
- demiterea Președintelui României;
- probleme de interes național.

La referendum pot participa toți cetățenii români care au împlinit **18 ani până în ziua referendumului inclusiv** și nu au pierdut drepturile electorale. Referendumul este valabil dacă la acesta participă **cel puțin jumătate plus unu** din numărul alegătorilor.

Formele mixte sunt produsul unor uniri ale elementelor specifice celor trei forme principale de guvernământ: monocrația, oligarhia și democrația.

Monarhia limitată se deosebește de monarhia absolută prin faptul că puterea monarhului este limitată prin existența, cu autonomie și atribuții proprii, și altor organe.

Monarhia parlamentară dualistă derivă din monarhia limitată. Șeful statului și parlamentul, din punct de vedere legal stau pe o poziție egală.

Monarhia parlamentară contemporană este o formă mixtă de guvernare în care monarhul “domnește dar nu guvernează”, păstrând totuși unele prerogative.

Rolul cel mai important în cadrul executivului îl are primul-ministrul care și contrasemnează aproape toate actele emise de suveran în exercitarea atribuțiilor sale.

Cezarismul democratic este forma de guvernământ în care cezarul își exercită prerogativele puterii în numele poporului, care i-a acordat-o prin plebiscit.

5. Forme de guvernământ specifice statelor sociale

Caracteristici:

- prin constituții, poporul este declarat suveran și titular al puterii;
- cetățenii sunt declarați egali în drepturi și îndatoriri;
- sunt utilizate o serie de tehnici legislative specifice democrației semi-directe (extinderea subiectelor dreptului de inițiativă legislativă în favoarea unor organisme formal reprezentative);
- funcționează doctrina unică, cea marxist-leninistă;
- dominația partidului unic – primatul organelor de partid față de toate structurile statale;
- manipularea maselor;
- lichidarea proprietății private;
- folosirea unui complex aparat represiv politic.

Este un sistem ce îmbină cele mai nefaste elemente ale: monocrației, oligarhiei și cazarismului.

IV. REGIMUL POLITIC

1. Regimul politic conventional
2. Regimul politic parlamentar
3. Regimul politic prezidențial
4. Regimul politic mixt sau semiprezidențial
5. Regimul politic al statelor sociale

Prin **"regim politic"**, se înțelege, *"ansamblul metodelor și mijloacelor de înfăptuire a puterii, a relațiilor existente între elementele ce alcătuiesc sistemul social-politic, relevând, în primul rând, măsura consacrării și garantării drepturilor și libertăților fundamentale cetățenești"*. (I.Deleanu

În funcție de **modul de organizare și exercitare a puterii**, a distribuirii funcțiilor acesteia între diferitele organe, regimurile politice se clasifică în:

- regimul politic convențional;
- regimul politic parlamentar;
- regimul politic prezidențial;
- regimul mixt sau semiprezidențial;
- regimuri politice specifice statelor sociale.

1. REGIMUL POLITIC CONVENTIONAL este regimul politic în care fiecare dintre cele trei puteri(legislativă, executivă și judecătoarească) urmărește să se controleze reciproc, prin aceasta asigurându-se *echilibrul și prevenind monopolul puterii*.

1.1. Regimul dictatorial se instaurează ca urmare a creșterii prerogativelor executivului, a şefului de stat. În cadrul acestui regim puterea se personalizează.

Trăsături:

- existența unui partid unic, condus de un lider care duce o politică de "mână forte".
- anularea sau diminuarea substanțială a drepturilor și libertăților cetățenești;
- lichidarea opoziției și a adversarilor politici;
- existența unui sistem închegat de teroare polițienească și politică;
- decizia este luată la nivelul structurilor de partid.
- **1.2. Regimul directorial.** În cadrul acestuia, puterea executivă este deținută de un colegiu, numit de legislativ, pe o perioadă determinată. Acesta este imposibil de revocat înainte de expirarea mandatului. Acest regim nu cunoaște instituția responsabilității politice a miniștrilor.
- **1.3. Guvernământul de adunare** rezultă din supraordonarea puterii legiuitorare față de cea executivă. Puterea, în ansamblul său, *apărține Adunării*, care cumulează legislativul și executivul. Executivul este desemnat de Adunare care îi poate revoca actele.
- **2. REGIMUL POLITIC PARLAMENTAR** are ca fundament ideea colaborării puterilor. Este un *regim al separației suple sau al colaborării puterilor* în care gestionarea afacerilor publice este asigurată de colaborarea dintre executiv și legislativ prin intermediul unui *guvern responsabil în fața parlamentului*.
  - **2.1. Regimul parlamentar dualist**
    - *Caracteristicile acestuia sunt:*
    - -responsabilitatea colectivă a guvernului atât în fața adunării cât și în fața şefului de stat;
    - -executivul este compus dintr-un şef de stat irresponsabil din punct de vedere politic;
    - -actele şefului de stat sunt contrasemnate de un ministru;
    - -legislativul dispune de prerogativa adoptării legilor și de a controla activitatea executivului;
    - -relațiile dintre executiv și legislativ sunt caracterizate de un echilibru garantat prin existența mijloacelor de acțiune reciproce.
  - **2.2. Regimul parlamentar monist** se caracterizează prin faptul că guvernul răspunde în fața adunării alese prin vot universal și direct. Este denumit și "regim parlamentar prin teoria responsabilității unilaterale a guvernului".

2.3. Regimul parlamentar bipartid(1) sau multipartid(2).

- o majoritate parlamentară fluctuantă ce determină și instabilitatea guvernului;
- corpul electoral nu are nici o contribuție la alegerea primului-ministru, ori în alcătuirea majorității parlamentare.

3. REGIMUL POLITIC PREZIDENȚIAL se caracterizează prin separația strictă a puterilor.

Trăsăturile acestuia sunt:

- încredințarea întregii puteri executive unui președinte, ales de cetățeni;
- șeful statului este la fel de reprezentativ ca și parlamentul;

(1) *caracterizat de:*

- alternanța la putere, a celor două formațiuni politice principale;
- alegera șefului guvernului de către corpul electoral în persoana liderului partidului care a câștigat alegerile;
- existența unei majorități parlamentare confortabile.

(2) *caracterizat prin:*

- existența mai multor partide care acced la putere;
- președintele nu răspunde în fața parlamentului;
- membrii guvernului sunt răspunzători în mod individual și numai în fața șefului statului.

4. REGIMUL POLITIC MIXT sau SEMIPREZIDENTIAL este produsul unor combinații de elemente aparținând unor regimuri politice diferite, în special între regimul prezidențial și cel parlamentar.

Caracteristici:

- președintele nu este ales de parlament ci de corpul electoral;
- președintele nu are nevoie de contra semnătură pentru a lua anumite măsuri importante;
- președintele are dreptul de a recurge la referendum, fapt ce constituie o măsură de presiune asupra parlamentului;
- președintele desemnează primul-ministru astfel încât acesta să se bucure de încrederea majorității parlamentare.

5. REGIMURILE POLITICE ALE STATELOR SOCIALISTE

Trăsături comune ale acestora:

- organizarea piramidală a puterii politice;
- funcționarea sistemului partidului unic;
- întărirea aparatului represiv al statului;
- ridicarea teoriei luptei de clasă la rangul de politică de stat și extinderea dictaturii proletariatului asupra celorlalte clase sociale;
- stabilirea unor ideologii oficiale dominante;
- introducerea cultului personalității liderilor de partid și exacerbarea prestigiului doctrinilor;
- socializarea mijloacelor de producție.

V. FORMA DE STAT A ROMÂNIEI

1. Structura de stat a României

- **Stat unitar**
- O singură entitate/unică formațiune statală
- Un singur rând de autorități publice centrale → unic sistem de organigrame → cele 3 puteri → deciziile de putere, difuzate de la centru
- O singură ordine juridică → o singură Constituție → un singur Parlament → un singur Guvern → un singur for judecătoresc suprem (Î.C.C.J.)
- O singură cetățenie → cetățenia română
- C.R. – art. 1 alin. (1) → "*România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil*"
- **stat unitar și indivizibil** → statul nu poate fi împărțit (nici în sensul formării mai multor entități statale – stat federal – nici în sensul de a fi sub stăpânirea altor state)
- **stat național, suveran, independent**
- formarea statului român național →

24 ianuarie 1859

- 1 decembrie 1918 → unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România → **momentul** desăvârșirii statului național unitar român

2. Forma de guvernământ a României

- C.R. → art. 1 alin. (2) → "*Forma de guvernământ a statului român este republică*"
- Evoluția formei de guvernământ în România
- Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris ("Statutul lui Cuza") → consacra domnia
- puterile publice → încredințate "*Domnului, unei Adunări ponderatice și Adunării elective*"
- Constituția din 1866 → monarhia → șeful de stat → tot Domn → consacra ereditatea în linie descententală directă, pe principiul masculinității și înlăturarea urmașilor de sex feminin, a primogeniturii, cu excluderea copiilor nelegitimi
- 1881 → după proclamarea regatului, Domnul → "*ia pentru sine și moștenitorii săi, titlul de Rege al României*"
- Constituția din 1923 → menține **forma monarchică de guvernământ**
- Puterea executivă → Regelui → care reprezenta țara, numea/revoca miniștrii, promulga legile, era capul armatei, conferea grade militare, acorda decorații, încheia convenții cu statele străine
- 10 februarie 1938 → instaurarea **regimului de dictatură personală a lui Carol**

al II-lea

- **Constituția din 1938** → confuziunea puterilor în persoana Regelui, restrângerea d.l.f. → centralismul birocratic și autoritar

→ înlocuiește **monarhia constituțională** cu **dictatura regală** → Regele → "capul statului"

- **5 sept. 1940** → Regele Carol al II-lea → suspendă Constituția → dizolvă Parlamentul → **primul ministru** → "*puteri depline în conducerea statului român*"
- **14 sept. 1940** → proclamarea României "**stat național legionar**" – generalul Ion Antonescu → "*conducătorul statului legionar și șeful regimului*" → s-a instaurat **dictatura legionar-antonesciană**
- **6 sept. 1940** → Carol al II-lea a abdicat în favoarea fiului său, Mihai
→ se menține în mod formal **monarhia**
→ prerogativele Regelui → minore → bate moneda, conferirea
decorațiunilor militare → acreditarea ambasadorilor →
dreptul de amnistie și grătiere
- **Legea nr. 363/30 decembrie 1947** → se înlocuiește monarhia cu **republica**
- **Constituțiile din 1948, 1952, 1965** → consacră **republica**
- **Decretul-lege nr. 2/1989** → **republica** → **Președintele României**

Regimul politic al României

- C.R. → consacră în România **regimul politic semiprezidențial**
- **Trăsături:**
  - **Autoritatea legislativă** – **Parlamentul României** → bicameral → Camera Deputaților și Senatul
  - **Autoritatea executivă** → **Președintele României și Guvernul României**
  - **Autoritatea judecătoarească** → **instanțele judecătorești** (judecătorii, tribunale, curți de apel + Î.C.C.J.)
  - **Justiția constituțională** → **Curtea Constituțională a României** → unica autoritate de jurisdicție constituțională
- **Alte prevederi constituționale:**
  - consacrarea instituției Avocatului Poporului
  - superioritatea ordinii juridice internaționale față de ordinea juridică internă
  - garantarea d.l.f.

Tematica pentru seminar

- Definiția, rolul, funcțiile și atributile esențiale ale statului.
- Rolul statului în epoca contemporană.

- . Structura de stat: statul simplu, statul federativ, asociațiile de state.
  - Ce se înțelege prin forma de guvernământ și care sunt principalele forme ale acesteia?
  - Definiți monocrația. Care sunt formele acesteia?
  - Oligarhia – ca formă de guvernământ. Forme.
  - Definiția și caracteristicile democrației. Forme.
  - Referendumul în România.
  - Definiți regimul politic și arătați formele acestuia.
  - Regimul politic parlamentar. Forme.
  - Regimul politic prezidențial. Trăsături.
  - Regimul politic mixt (semiprezidențial). Caracteristici.
  - Structura de stat a României.
  - Forma de guvernământ a României.
- Regimul politic în România.

DCIP – 8

- 1. Elementele constitutive ale statului (I). Teritoriul**
- 2. Elementele constitutive ale statului (II). Populația**
- 3. Elementele constitutive ale statului (III). Puterea de stat. Partidele politice. Grupurile de presiune**

DCIP -8/1

ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE STATULUI (I). TERITORIUL

CUPRINS

- I. NOȚIUNEA ȘI NATURA JURIDICĂ A TERITORIULUI**
- II. DELIMITAREA ȘI ELEMENTELE CONSTITUTIVE
ALE TERITORIULUI**
- III. ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A TEROTORIULUI**
  - III.1. Noțiunea organizării administrative a teritoriului**
  - III.2. Organizarea administrativă a teritoriului României**
    - a) județul**
    - b) orașul**
    - c) comuna**
    - d) stațiunile balneoclimaterice**

Statul → grup uman, fixat pe un anumit teritoriu, asupra căruia se exercită exclusiv o autoritate politică

STATUL

- 1. TERITORIUL**
- 2. POPULAȚIA**
- 3. PUTEREA DE STAT**

I. Noțiunea și natura juridică a teritoriului

- T. → spațiul geografic alcătuit din:

- sol
  - subsol
  - ape
  - coloana aeriană deasupra solului și apelor (până la limita spațiului cosmic)
  - **Asupra T. statul exercită o autoritate exclusivă, manifestată sub 3 aspecte:**
  - **plenitudine** → plenitudinea funcțiilor statului (legiferează, organizează administrația locală, stabilește instanțele de judecată, organizează armata și forțele de poliție)
  - **exclusivitatea** → pe t. său, statul exercită, în mod liber, întreaga sa autoritate → fiind exclusă intervenția sau amestecul altui stat
  - **opozabilitatea** față de orice stat → legitimitatea și caracterul legal al ocupării unui teritoriu de către un stat trebuie recunoscute de comunitatea internațională
    - **excepție** → rapturile, anexările teritoriale, cedările de teritori sub presiunea, sub amenințarea militară, politică a statelor
- ex. → Basarabia și Bucovina de Nord → rupte din trupul țării → anexate prin forță de Uniunea Sovietică (1940)

Funcțiile teritoriului

- a) T → delimită statul de altele, îl localizează într-un anumit spațiu
- b) T → asigură integrarea unor grupuri migratoare în ansamblul populației stable

T → asigură prerogativele puterii statale

- **Natura juridică a T.**
- 1. **Teoriile patrimoniale** → specifice epocii feudale → proprietatea monarhului asupra pământului → izvorul puterii asupra T.
T. → considerat proprietatea exclusivă a monarhului → îl putea vinde sau schimba
  - se confundă suveranitatea teritorială cu proprietatea feudală asupra pământului

2. Teoria "teritoriului–obiect" → sf. sec. XIX – XX → T. → obiect al dominației statului

Teoria "teritoriului-limită" → T. considerat ca o limită a competențelor statului → T statului a devenit limitele competenței sale, suprafața înăuntru căreia legile statului se aplică persoanelor și bunurilor ce se găsesc aici.

4. Teoria "teritoriului-subiect" → T. → nu este un obiect asupra căruia statul își exercită anumite drepturi reale → ci un element constitutiv al însăși persoanei statului → fără teritoriu statul nu-și poate exprima voința sa

5. Teoria competenței → T. constituie "sfera de competență spațială", "cadrul validității ordinii statale".

H. Kelsen → T. statului nu ar fi decât cadrul spațial, determinat de ordinea juridică internațională, în limitele căruia, ordinea juridică națională este autorizată să se aplice.

II. Delimitarea și elementele constitutive ale teritoriului

- T. → delimitat de teritoriul celorlalte state → prin **frontiere**
- **Frontierele** → liniile reale ori imaginare între diferitele puncte de pe suprafața globului pământesc, în vederea delimitării teritoriului unui stat
- terestre, fluviale, maritime, aeriene
- **FRONTIERELE**
  - **orografice** → cele trasate cu ajutorul formelor de relief
  - **geometrice** → trasate prin linii drepte între anumite puncte
  - **astronomice** → trasate cu ajutorul unor meridiane sau paralele geografice
  - **Frontierele** → sunt inviolabile → C.R. → art. 3 alin.(2) → frontierele *"sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celorlalte norme general admise ale dreptului internațional"*
- **Elementele constitutive ale T.**
  - a) **Solul** → principal element constitutiv al T. → alcătuit din **uscatul** aflat în suveranitatea statului;
  - b) **Subsolul** → intră în componențe T.
  - c) **Spațiul acvatic**
    - râuri, lacuri, canale, apele porturilor, radele, băi (ca ape interioare) +
    - porțiunea maritimă, de o anumită lățime, care se întinde de-a lungul țărmului (numită *"mare teritorială"* sau *"ape teritoriale"*)
      - România → marea teritorială → lățime → 12 mile marine (22.224 m)
  - **"Zona contiguă"** → fâșia de mare, adiacentă mării teritoriale → spre largul mării → 24 mile marine → unde statul își exercită dreptul său suveran/protejează interesele sale economice, vamale, fiscale
  - d) **Platoul continental** → prelungire a teritoriului statului → solul și subsolul mării adiacente coastelor situate dincolo de marea teritorială → până la o adâncime de 200 m
  - e) **Spațiul aerian** → coloana de aer de deasupra teritoriului terestru și a celui acvatic → până la limita inferioară a spațiului cosmic

III. ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A TERITORIULUI

III.1. Noțiunea organizării administrative a teritoriului

- **necesitatea organizării administrative** → funcțiile statului de administrator al societății → nu pot fi realizate pe întreaga întindere a T. numai cu ajutorul organelor centrale
- **delimitarea teritoriului în unități administrative** → în scopul îndeplinirii pe teren a sarcinilor statului

- **organizarea ad-tiv teritorială** → delimitarea teritoriului și populației în unități ad-tive → în scopul înfăptuirii conducerii de stat, în mod unitar

III.2. Organizarea ad-tivă a T. României

- **Repere de ordin istoric**
- gînți → fratribi → trib → uniune de triburi
- ginta → constituită pe criteriul **rudeniei de sânge** → prin descendența membrilor din același strămoș, feminin la început (**ginta matriarhală**) sau masculin, ulterior (**ginta patriarchală**)
- În țara noastră → **uniuni tribale** → ale lui **Dromichete** (sf. sec. IV î.Hr.), **Rhomaxos, Orales, Rubostas** (sf. sec. III) și ale tatălui lui **Burebista**
- **Burebista** → organizare statală puternică → din Carpații Păduroși până la țărmul Mării Negre
- Se consolidează sub **Decebal** → T. și populația împărțite în unități ad-tive → **cetățile**
  - În Transilvania – Costești-Blidaru
  - În Moldova (Bârca Doamnei)
  - În Oltenia (Polovraci)

Dacia → cucerită de romani → organizarea ad-tivă a Daciei Romane → lege promulgată de Traian în anul 107

- În anul 124 → Hadrian → o nouă împărțire a provinciei → 3 regiuni
  - Dacia Maluensis (Banatul și Oltenia)
  - Dacia Apulensis (sudul și centrul Transilvaniei)
  - Dacia Porolissensis (nordul Transilvaniei)
- În **Dacia Romană** → 3 tipuri de așezări umane:
  1. **Coloniile** → cetățeni romani → puternice centre de romanizare amplasate în mijlocul populației autohtone
  2. **Municipiile** → localități urbane cu drepturi/privilegii mai puține decât coloniile

3. Satele → populație autohtonă

- ❖ “**teritorium**” → mai multe sate grupate în jurul unui centru → organism ad-tiv autohton
- În sec. VIII – XI → **primele formațiuni statale românești** → în Transilvania: **voievodatele** → Menumorut, Glad și Gelu
- Muntenia și Moldova – ca state feudale românești → începutul sec. XIV
- Organizarea ad-tiv teritorială a **statelor feudale românești** → satul, județele (în Țara Românească)
- **ținuturile** (în Moldova)
- Transilvania → **districte** (românești) → **comitate** (ungurești) → **scaunele** (secuiești și săsești)

- **în timpul domnilor fanarioți** → **județul și plasa** (în Țara Românească) → **ținutul și ocolul** (Moldova)
- 1735 Oltenia → județe: Mehedinți, Gorj, Dolj, Vâlcea, Romanați
- la sf. sec. XVIII → Țara Românească → 2800 sate, 22 târguri și orașe – 590.000 locuitori

Bucovina → **ținutul Cernăuților** (cu ocolul Câmpulung Rusesc) și **ținutul Suceava** (ocolul Câmpulung Moldovenesc)

- **Regulamentele organice** → păstrează organizarea ad-tiv teritorială
  - județe și plăși (Muntenia)
  - ținuturi și ocoale (Moldova)

IV. ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A TERITORIULUI ROMÂNIEI

→ delimitarea teritoriului în unități administrativ-teritoriale (UAT) → în scopul realizării unitare a puterii

CR → județ, oraș, comună

- **JUDEȚUL** → UAT constituită prin lege → localități urbane și rurale
  - ➔ activitate unitară de administrare, îndrumare, coordonare și control
- în România → **41 județe** → suprafața medie – 6000 km² → 450.000 locuitori
- **cele mai mari județe**
  - Caraș-Severin - 8532 km²
  - Suceava - 8553 km²
  - Timiș - 8692 km²
- **cele mai mici județe**
  - Ilfov – 1564 km²
  - Sălaj – 3867 km²
  - Giurgiu – 3544 km²
- **suprafața României** → **238. 397 km²**
- **ORAȘUL** → Legea 2/1968 → centru de populație mai dezvoltat (economic, social-cultural, edilitar-gospodăresc)
- **orașe reședință de judeș**
- **municipiile** → orașele mai importante → cu nr. mare de locuitori → personalitate juridică → importanță economică, social-politică, cultural-artistică și științifică
- **Municipiile** → mari (reședință de județ) → Arad, Brașov, Brăila, București, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Pitești, Ploiești, Sibiu, Timișoara, Târgu-Mureș

→ mijlocii

→ mici

- **în România → 320 orașe → 103 municipii**
- **Municipiul București**
  - principalul centru politic și administrativ al țării
  - cel mai mare centru economic industrial și comercial
- 1831 → Buc. → 70.000 locuitori
- 1912 → 340.000
- 1982 → 2.000.000
- 1994 → 2.066.723
- prezent → 2.000.000
- densitate → aprox. 10.000 loc./km²
- aria metropolitană → localitățile apropiate → **megalopolis** (oraș uriaș)
- **COMUNA** → UAT care cuprinde populația rurală unită prin comunitate de interese și tradiții
→ mai multe sate
- **Comunele**
  - **mici** → sub 1.000 loc.
  - **mijlocii** → 1.000 – 5.000 loc.
  - **mari** → 5.000 – 10.000 loc.
  - **f. mari** → peste 10.000 loc.
- **în România → 2861 comune**
- **SATUL** → nucleu natural și permanent de populație (cu activități agricole)
- **Satele**
  - **mici** → sub 500 locuitori (crânguri, cătune)
  - **mijlocii** → 500 – 1.500 loc.
  - **mari** → 1.500 – 4.000 loc.
  - **f. mari** → 4.000 – 7.000 loc. (Podișul Sucevei, Câmpia Banatului, Câmpia Olteniei)
- **Stațiunile balneoclimaterice** → orașele și comunele care prezintă importanță pentru
ocrotirea sănătății (condiții climatice, hidrologice)
  - nu constituie UAT distințe
  - în România:
    - peste 200 stațiuni

- aprox. 1.700 izvoare și lacuri cu valoare terapeutică
- turismul se poate practica în tot cursul anului

DCIP – 8/2

ELEMENTELE CONSTITUTIVE

ALE STATULUI (II). POPULAȚIA. CETĂȚENIA ROMÂNĂ

CUPRINS

I. NOȚIUNEA DE POPULAȚIE

II. CETĂȚENIA

II.1. Noțiunea de cetățenie

II.2. Natura juridică a cetățeniei

II.3. Cetățenia română

II.3.1. Principiile cetățeniei române

II.3.2. Dobândirea cetățeniei române

II.3.3. Pierderea cetățeniei române

II.3.4. Dovada cetățeniei române

II.4. Pluralitatea de cetățenie și apatridia

II.5. Cetățenia de onoare

II.6. Cetățenia UE

I. NOȚIUNEA DE POPULAȚIE

- **Populația (P)** → unul dintre elementele statului
- **3 categorii de locitorii:**
  - ❖ **cetățenii** → care au cetățenia (C) statului
  - ❖ **străinii** → cetățenia altui stat
  - ❖ **apatrizii** → fără cetățenie, "apatria"
- numai cetățenii se bucură de deplinătatea drepturilor și obligațiilor prevăzute de Constituție

- P → d.p.d.v. **cantitativ** → fenomenul demografic → politica demografică (încurajare sau nu a creșterii demografice)
- P → d.p.d.v. **calitativ** → fiecare stat → proporție mai mare sau mai mică a populației cu trăsături etnice diferite
  - **state naționale**
  - **state multinaționale**

A. Statele naționale

- ✓ **populația formează o singură națiune** → rasă, religie, limbă, tradiții culturale comune → situația geografică
- ✓ "națiune" = lat. "nasci", "natus" - născut
- ✓ rasa, situația geografică (teritoriul), tradițiile istorice → **condiții obiective ale vieții naționale** (D. Gusti)
- ✓ limba și religia → **manifestări subiective**
- **Națiunea**

→ formă de comunitate umană → realitate complexă → produs al unui îndelungat proces istoric → la bază → comunitatea de **origine** etnică, de limbă, de cultură, religie, factură psihică, de viață, de tradiție și idealuri → trecutul istoric și voința de a fi împreună a celor care au dăinuit pe un anumit teritoriu (I. Deleanu)

- **Națiunea** → nu se confundă cu **naționalitatea** sau **cetățenia** (care exprimă apartenența juridică a unei persoane fizice la un anumit stat)

→ nu se confundă nici cu **poporul** care desemnează masa indivizilor, indiferent de naționalitate → generația prezentă

- **Națiunea** → mai restrânsă decât populația → dar mai presus de ea

Statul – reprezentantul, nu numai al generației prezente, ci și al **tradițiilor trecutului și al spiritualității viitoare** (M. Djuvara)

- **Națiunea precede statul**
- ❖ Națiunea română → s-a format înainte de **unirea celor două principate românești** și **formarea statului unitar național** (1859) și **înaintea desăvârșirii acestuia** (1918)
- C.R. → art. 1 alin. (1) – "*România este stat național*"
- sentimentul național :
  - străin ideii de șovinism
  - presupune ocrotirea minorităților, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor
- C.R. Art. 4 → "*Statul are ca fundament unitatea poporului român. România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială*"

- **Ideea de stat național** → nu exclude existența pe T. său a unor **minorități etnice** → populații de altă naționalitate → care nu se pot prevala însă, potrivit normelor dreptului internațional de un **drept de autodeterminare**
- **Cele mai mari minorități din România:**
  - ❖ maghiari * turci
  - ❖ romi * ruși-lipoveni
  - ❖ ucrainieni
  - ❖ germani
- **Alte minorități:** tătari, sârbi, slovaci, bulgari, croați, greci, evrei, italieni, polonezi, cehi, arabi, afro-români, chinezi, vietnamezi, indieni, pakistanezi, filipinezi, găgăuzi, armeni, ceangăi, aromâni, albanezi, ruteni, secui
- În România → statul român → recunoaște și garantează **dreptul de identitate al minorităților naționale**
  - ❖ acestea au "*dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identităților etnice, culturale, lingvistice și religioase*" (art. 6, alin.(1) din C.R.)
  - ❖ "*Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale, trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare, în raport cu ceilalți cetățeni români*" (C.R., art. 6 alin(2)).

B. Statele multinaționale

- state suverane care cuprind două sau mai multe națiuni
- pot fi **multiculturale și multilingve**

Exemple: Belgia, Brazilia, Canada, China, Franța, Rusia, Serbia, Spania, Africa de Sud, Elveția, Regatul Unit, S.U.A.

- Ilan Peleg, "*Democratizarea statului hegemonic*", Cambridge University Press, 2007, pp. 78-80:
  - se poate fi **scoțian și britanic** în Regatul Unit, **evreu și american** în S.U.A., **igbo și nigerian** în Nigeria
  - s-ar putea să fie greu să fii **slovac și ungur, arab și israelian, breton și francez**
  - **Societate multietnică** → cu oameni aparținând mai multor etnii

Populația României - date statistice (Institutul Național de Statistică –I.N.S.)

- **La 1 ianuarie 2020**
- ❖ **Populația**
- după domiciliu – **22.175.000 persoane**
  - urban – 12.512.000
  - feminină – 11.344.000

- ❖ Indicele de îmbătrânire demografică față de 1 ianuarie 2019:

➤ scădere ușoară a persoanelor tinere (0-14 ani)

creștere cu 0,4% a populației vârstnice (65 ani și peste)

- ❖ **Vârsta medie a populației – 41,7 ani**

- ❖ **Cea mai mare pondere:**

- Grupa 40-44 ani = 8,6%
- Masculin = 9,0%
- Feminin = 8,2%

II. CETĂȚENIA

II.1. Noțiunea de cetățenie

- **"cetățenie"** (lat. *civitatem – cetate*) → apare în legislație în 1795 → consacrat în 1948
- alte denumiri date până atunci → indigenat → suditenă → supușenie → naționalitate → resortisanță
- **"cetățean"** → persoana fizică care beneficiază de cetățenie

→ alte denumiri → persoană, resortisant,
supus, cetățean activ

- **în dreptul intern** → cetățean → titularul de drepturi față de statul căruia îi aparține
- **în dreptul internațional public privat** → cetățean → orice resortisant
- **în știința dreptului constituțional** → cetățenia → **instituția juridică** alcătuită din norme juridice specifice, interdependente → necesare asigurării plenitudinii dr. și oblig. prevăzute în C.R.

→ condiția juridică → care se crează acelor persoane care au calitatea de "cetățean" ("cetățenia" unei persoane, "dobândirea și pierderea cetățeniei")

- **Cetățenia română. Definiție**

→ acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relațiile permanente social-economice, politice și juridice dintre persoana fizică și stat, dovedind apartenența sa la statul român și atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul tuturor drepturilor și îndatoririlor prevăzute în Constituție și legile țării

Cetățenia trebuie înțeleasă ca:

- o legătură între individ și stat;
- o legătură politică și juridică permanentă dintre o persoană fizică și un anumit stat;
- o apartenență a unei persoane fizice la un stat determinat;

- o calitate a persoanei prin care se desemnează un complex de drepturi subiective și obligații;
- un raport juridic (contract) între persoană și societatea reprezentată de stat.

II.2 Natura juridică a cetățeniei

Teorii privitoare la natura juridică a cetățeniei:

1. **Teoria contractuală** care integrează cetățenia în categoria **contractului sinalagmatic** dintre stat și fiecare dintre indivizii ce-l compun.
2. **Teoria manifestării unilaterale de voință a statului** își are motivarea în faptul că atât în cazul nașterii, dar mai ales în cazul dobândirii cetățeniei la cerere, statul își manifestă unilateral voința sa.
3. **Teoria condiției juridice** nu precizează în ce constau drepturile și datorile persoanei, ceea ce o face incompletă.
4. **Teoria situației juridice**, este argumentată pe temeiul dobândirii cetățeniei prin naștere, ceea ce se constituie într-o situație juridică generatoare de drepturi și obligații.
5. **Teoria stării juridice** statuează faptul că cetățenia statului este un statut personal, precum și starea nobilă sau burgheză, vârsta, sexul, confesiunea.
6. **Teoria raportului juridic** consideră cetățenia ca fiind un raport politic și juridic de *"dominație și supușenie"* din care se nasc drepturi și obligații atât pentru individ cât și pentru stat.
7. **Teoria capacitații juridice** consideră cetățenia un element al acesteia

II.3 CETĂȚENIA ROMÂNĂ

II.3.1. Principiile cetățeniei române:

1. **Egalitatea cetățenilor români.** Cetățenii români sunt egali în drepturi și îndatoriri, fără deosebire de: rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială (art. 4 (2) din Constituție) sau de modul în care au dobândit cetățenia.

2. **Numai cetățenii români sunt titularii tuturor drepturilor prevăzute de Constituție și legi.**

Cetățenii români → spre deosebire de străini sau apatizi → au următoarele drepturi:

- a) **dr. de vot și de a fi aleși în organele reprezentative ale statului** (și cetățenii UE → doar în alegerile locale)
- b) **) dr. de a locui pe teritoriul României** și de a-și stabili liber domiciliul sau reședința în orice localitate din țară
- c) **c) dr. de a fi angajați în unele funcții**
  - C.R. – art. 16 alin. (3) → funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare → funcții care implică exercitarea puterii de stat → pot fi ocupate doar de persoane care au cetățenia română și domiciliul în țară
- d) **dr. de a fi proprietari asupra terenurilor în România**

- odată cu aderarea României la UE → străinii și apatrizii → dr. de proprietate asupra pământului, în anumite condiții
  - C.R., art. 44 alin. (2) → aderarea la UE → tratate internaționale → pe bază de reciprocitate → în baza legii organice → prin moștenire legală
- e) **dr. de a nu fi extrădați sau expulzați din România**
- cetățenii, străinii și apatrizii → pot fi extrădați numai în baza unor convenții internaționale și în condiții de reciprocitate (C.R., art. 19 alin. (3))
  - în contextul UE → cooperarea în materie judiciară între statele UE → interes comun de realizare a politicii penale → **mandatul european de arestare** → este posibilă extrădarea cetățenilor UE → în condițiile legislației naționale

3. Numai cetățenii români sunt obligați să-și îndeplinească toate obligațiile stabilite prin Constituție și legile țării. Străinii nu au:

- obligația de fidelitate față de țară
- obligația de apărare a țării.

4. Cetățenia constituie în exclusivitate o chestiune de stat → atribut exclusiv al statului

5. Cetățenia nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere → ideea de permanență a identității naționale → dreptul omului de a avea o Cetate

6. Căsătoria nu produce efecte juridice asupra cetățeniei soților → încheierea, declararea nulității, anularea, desfacerea casatoriei → nu produc efecte juridice

7. Schimbarea cetățeniei unuia dintre soți nu produce nici un efect asupra cetățeniei române a celuilalt soț.

II.3.2. Dobândirea cetățeniei române

În lume, sunt utilizate două modalități prin care se dobândește cetățenia (sisteme originare):

-jus sanguinis (lat).-dreptul săngelui,Dreptul strămoșesc- ,în lb.română), sistem potrivit căruia, copilul devine cetățeanul unui stat dacă se naște din părinți, amândoi sau numai unul, care au cetățenia statului respectiv;

-jus soli ("dreptul pământului","dreptul pământean") → copilul devine cetățeanul unui stat dacă se naște pe teritoriul statului respectiv.

În România, sistemul de dobândire a cetățeniei este sistemul jus sanguinis.

Cetățenia română se dobândește prin: naștere, adopție și la cerere.

a. Dobândirea cetățeniei române prin naștere

Copiii născuți pe teritoriul României, din părinți cetățeni români, sunt cetățeni români. Sunt cetățeni români și cei care:

- s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român;

- s-au născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei sunt cetățeni români.
- Copilul găsit pe teritoriul României este cetățean român, dacă părinții nu sunt cunoscuți → copilul pierde cetățenia dacă - până la 18 ani – s-a stabilit filiația (apartenența) față de cel puțin un părinte.

b. Dobândirea cetățeniei române prin adopție

Cetățenia română se dobândește de către copilul cetățean străin sau fără cetățenie, prin adopție, dacă adoptatorii sunt cetățeni români (amândoi sau unul), iar adoptatul nu a împlinit vîrsta de 18 ani.

- când adoptatul → este cetățean român → cetățenia adoptatului minor → de comun acord al soților
- dacă soții nu cad de acord → decide instanța competentă să încuvioareze adopția
- în cazul copilului care a împlinit 14 ani → necesar consimțământul acestuia
- în cazul declarării nulității/anulării adopției → copilul care nu a împlinit 18 ani → considerat că nu a fost niciodată cetățean român → dacă domiciliază în străinătate/părăsește țara pentru a domicilia în străinătate
- în cazul desfacerii adopției → copilul → care nu a împlinit 18 ani → pierde cetățenia la data desfacerii adopției (dacă domiciliază în străinătate/pleacă în străinătate pentru a domicilia)

c. Dobândirea (acordarea) cetățeniei române la cerere

Cetățenia română se poate acorda la cerere:

- persoanei care *nu a avut* niciodată aceasta cetățenie, dar o cere;
- persoanei care cere *redobândirea* acesteia.

Condiții pentru acordarea cetățeniei ce trebuie îndeplinite de către persoana care solicită aceasta:

- s-a născut și domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, locuiește în mod legal, continuu și statoric pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau dacă este căsătorit și conviețuieste cu un cetățean român de cel puțin 5 ani de la data căsătoriei.
- Termenele (de 8 și 5 ani) **pot fi reduse la jumătate**, dacă solicitantul:
  - este personalitate recunoscută pe plan internațional
  - este cetățean al UE
  - a dobândit statutul de refugiat (conform legii)
  - a investit în România peste 1.000.000 euro
- dovedește prin comportare, acțiuni și atitudini, loialitate față de statul român;
  - declară că nu întreprinde sau sprijină și nici nu a sprijinit sau întreprins acțiuni importiva ordinii de drept sau a siguranței naționale;

- a împlinit vârsta de 18 ani;
- are asigurate mijloacele legale pentru o existență decentă;
- este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;
- cunoaște limba română și posedă noțiuni elementare de cultură și civilizație românească;
- cunoaște prevederile Constituției și imnul național.

Copilul care nu a împlinit 18 ani dobândește cetățenia o dată cu părintii săi.

Condițiile pentru redobândirea cetățeniei române:

- să aibă 18 ani împliniți;
- să dovedească prin comportare și atitudini loialitate față de statul și poporul român;
- să fie cunoscut cu o bună comportare și să nu fi fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;
- Cetățenia → poate fi acordată și descendenților celor care au pierdut cetățenia, până la gradul II inclusiv. Părinții care se repatriază și solicită redobândirea cetățeniei române hotărăsc și în privința cetățeniei copiilor lor minori. Pentru copilul care a împlinit 14 ani este necesar consimțământul acestuia.
- **Procedura acordării cetățeniei române (reguli)**
- aprobarea cererilor acordare/redobândire → **ordin al Președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie (ANC)** → pe baza propunerilor **Comisiei pentru cetățenie**
- cererea → în limba română → depusă personal/mandatar cu procură specială și autentică
- Comisia → verifică îndeplinirea condițiilor → raport motivat → aprobat cu $\frac{1}{2}+1$
- președintele ANC → emite ordinul de acordare/redobândire a cetățeniei române
- jurământul de credință → în 3 luni de la comunicarea ordinului
- copiii minori → dobândesc cetățenia odată cu părinții lor (sau cu unul)
  - vor fi înscrise în **certificatul de cetățenie** al părinților
  - nu depun jurământul
    - data obținerii cetățeniei → data depunerii jurământului

II.3.3. PIERDEREA CETĂȚENIEI ROMÂNE

- retragerea cetățeniei române;
- aprobarea renunțării la cetățenia română;
- adopția copilului minor, cetățean român, la cererea adoptatorului.

1. Retragerea cetățeniei române

Cetățenia nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.

Retragerea cetățeniei apare ca o sancțiune pentru cel care:

- *aflându-se în străinătate*, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatămă interesele statului român sau lezează prestigiul României;
- *aflându-se în străinătate*, se înrolează în forțele armate ale unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau se află în stare de război;
- a obținut cetățenia în mod fraudulos;
- este cunoscut ca având legături sau a sprijinit sub orice formă grupări teroriste ori a săvârșit alte fapte care pun în pericol securitatea națională.

3 concluzii:

- cetățenia română → nu se poate retrage aceluia care a dobândit-o prin naștere
- cetățenia română → se retrage numai persoanelor care se află în afara granițelor țării
- Retragerea cetățeniei române
  - numai împotriva persoanei vinovate
  - nu produce niciun efect juridic asupra cetățeniei soțului sau copiilor

2. Aprobarea renunțării la cetățenia română.

Renunțarea la cetățenia română intervene atunci când persoana s-a stabilit în altă țară și urmează să dobândească cetățenia aceluia stat, fiind obligată să renunțe la cea română.

Persoanei i se poate aproba renunțarea dacă:

- a împlinit 18 ani;
- nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;
- nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții;
- a dobândit ori a solicitat și are garanția că va dobândi o altă cetățenie

Pierderea cetățeniei române prin aprobarea renunțării → nu produce efecte asupra cetățeniei soțului sau copiilor minori

Excepție

Copilul minor pierde cetățenia română odată cu părinții săi, dacă se află în străinătate împreună cu ei sau părăsește împreună cu ei țara

→ pierderea cetățeniei copilului → pe data plecării sale din țară

Copilul minor → încredințat prin hotărâre judecătorească părintelui care are domiciliul în străinătate și care renunță la cetățenie → pierde cetățenia română pe aceeași dată cu

părintele căruia i-a fost încredințat și la care locuiește → sub condiția obținerii acordului celuilalt părinte, cetățean român

În ambele situații a) și b) → copilului care a împlinit vîrstă de 14 ani i se cere consimțământul

Procedura retragerii cetățeniei române și aprobarea renunțării la cetățenia română. Reguli:

- condițiile → verificate de comisia pentru cetățenie din Autoritatea pentru Cetățenie (ANC)
- cerere de renunțare → personal sau prin mandatar (cu procură specială și autentică)
- președintele ANC → ordin → aprobare/respingere cerere renunțare la cetățenie (pe baza raportului Comisiei)
- pierderea prin renunțare → la data eliberării adeverinței de renunțare
- retragerea cetățeniei → la data emiterii ordinului președintelui ANC
- **3. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române**

a) Pierderea cetățeniei române de către copilul minor adoptat de un cetățean străin, la cererea acestuia.

Copilul minor, cetățean român, adoptat de un cetățean străin, pierde cetățenia, la cererea adoptatorului său și dobândește cetățenia acestuia, în condițiile legii străine. Minorului în vîrstă de 14 ani i se cere consimțământul.

- data pierderii cetățeniei → data dobândirii cetățeniei adoptatorului
- b) **În cazul declarării nulității sau anulării adopției** → copilul care nu a împlinit 18 ani este considerat că nu a pierdut niciodată cetățenia română.
- c) **Stabilirea filiației copilului găsit pe teritoriul României** → până la 18 ani → duce la pierderea cetățeniei → dacă părinții (sau doar cel cunoscut) sunt cetățeni străini

II.3.4. Dovada cetățeniei române

- Se face prin buletin/carte de identitate, pașaport, ori cu certificatul constatator → eliberat de șeful misiunii diplomatice/oficiului consular, persoanei care a obținut cetățenia în străinătate.
- **dovada cetățeniei copilului până la 14 ani** → certificatul său de naștere + BI/CI/Pașaportul oricărui dintre părinți

Pentru cetătenii români aflați în străinătate → misiunile diplomatice și oficile consulare → la cerere, → pot elibera → **dovezi de cetățenie**.

II.4. Pluralitatea de cetățenie și apatridia

- **pluralitatea de state** → uneori, cu interese contrare în domeniul cetățeniei → țări de emigrație/țări de imigrație → determină:
- fie dobândirea de către persoanele fizice a mai multor cetățenii (bipatrizi, tripatrizi)
- fie ca unele persoane să rămână fără nicio cetățenie (apatrizi, apoliți, heimatloși)
- "apatriid" → "al" + "patria" (lat.)
- "apolit" → "a" + "polis" (gr.) = "cetate"
- "heimatlos" → "Heimat" = patrie + "los" (fără)-germ.

Asemenea situații produc efecte negative:

- a) Fie ca polipartid → omul rămâne la suprafața fiecăreia dintre societățile a căror cetățenie î se atribuie
- b) fie – mai ales – când rămâne apatriid

"Omul național, omul care nu are o legătură cu nicio țară și care nu simte nicăieri în sine ecoul pătrunzător a ceea ce este <autohton>, rămâne pentru totdeauna un dezrădăcinat, pierdut fără cărmă pe oceanul tumultuos al vieții. Un astfel de om nici nu poate, de obicei, să se înalte cu adevărat și să producă opere reale de cultură, căci îl lipsește tocmai resortul social adânc, fără de care nu se poate înfăptui nimic temeinic, echilibrul prin care individul, pe baza tradiției sociale, creează, adăugând la această tradiție" (M. Djuvara, Despre educația socială a tineretului – în "Revista fundațiilor regale", nr. 6, iun.

- d.p.v. juridic → bicetățenia (dubla cetățenie), pluriresortisanța, apatridia → atentează la ordinea de drept a statelor lumii → crează noi probleme de drept internațional
  - drept consecință → în dr. internațional public sau privat → apar teze, convenții, rezoluții ale unor foruri internaționale → cu scopul evitării, fie a pluralității de cetățenie, fie a apatridiei
  - Cicero, "De Republica" → "Duarum civitatum civis esse nostro iure civile, nemo potest" – "După dreptul nostru civil, nimeni nu poate fi cetățean a două state"
  - Convenția europeană asupra cetățeniei (Strasbourg, 1997):
  - consideră a fi pluralitate de cetățenie numai în cazul obținerii simultane a două sau mai multe cetățenii de către aceeași persoană
  - cere statelor să nu permită renunțarea la cetățenie dacă prin aceasta solicitantul ar rămâne apatriid cel puțin pentru cetățenii care nu locuiesc în mod obișnuit în străinătate
- cetățenia multiplă → există datorită faptului că în diferite țări → există mai multe criterii de acordare a Cet.

- o persoană → poate deveni cetățean al mai multor țări → statele → nu persoanele doresc aceasta. Ex.:
  - ❖ nativii americanii → Irlanda → cetățeni
  - ❖ Australia → acordă cetățenie copiilor persoanelor cu cetățenie în anumite circumstanțe
  - ❖ Cet. poate fi obținută → urmare a încheierii căsătoriei cu cetățenii ai statului respectiv ("*jus matrimonii*")
  - ❖ Cet. poate fi acordată prin naturalizare
- unele țări → consideră **cet. multiplă indezirabilă** → pierderea automată a cet., dacă o altă cet. este obținută în mod voluntar (Azerbaidjan, Japonia, Singapore) → amenzi penale pentru exercitarea altei cetățenii (Arabia Saudită)
- în unele țări → indivizi → sunt tratați fie ca cetăteni ai acestor țări sau nu. Ex. → oficialii consulatelor din străinătate nu pot avea acces la cetățenii lor dacă aceștia au și cetățenie locală. Ex: Iran, Mexic, state arabe, fostele țări componente ale URSS
- alte țări → cet. **multiplă** → **dezirabilă** → crește şansele cetătenilor să întrețină contracte la nivel global → măsuri active pentru a permite cet. multiplă (Australia, din 2002, India → au introdus o formă de cet. străină → care, însă, împiedică exercitarea c. duble complete

În România:

- ❖ legislația de după 1989 permite **dubla cetățenie** → a rezolvat problema multor cetăteni români care în perioada 1944 – 1989, locuind în străinătate, au pierdut cetățenia română
- **Decretul-Lege nr. 137/1990** → foștii cetăteni români → care înainte de 22 decembrie 1989 au pierdut cetățenia (din diferite motive) → o pot **redobândi la cerere** → în baza unei declarații autentificate (**în străinătate** – la reprezentanțele diplomatice, **în țară** – la notariat)
- **Legea 21/1991 (legea cetățeniei române)** → păstrează aceste reglementări
- **II.5. CETĂȚENIA DE ONOARE**
- reprezintă – *lato sensu* – o cinstă acordată de o entitate socială unei persoane fizice → calități deosebite → care i-au atras cinstea/recunoașterea
- **Cetățean de onoare** → titlu onorific → autoritatea unei localități → unei persoane cu activitate/existență legată în mod deosebit de viața localității → serviciile aduse acesteia
- Titlul se acordă → personalități din domeniul culturii, artei, științei → învățământului → sănătății → sportivi → oameni de afaceri → pentru → creșterea prestigiului localității → preîntâmpinarea producerii de evenimente deosebit de grave → cazuri de calamitate naturală/situării de urgență → salvarea de vieți omenești
- **Cet. de onoare** → 3 situații:
  - a) **acordare necondiționată a unor drepturi politice** (are toate drepturile cetătenilor statului)
  - b) **titlu pur onorific** – fără a genera drepturi și obligații cetătenești

- c) **situatie intermediara** → cetățeanul de onoare → anumite drepturi pe care nu le are un străin
- **rareori** → situația inversă → țara este onorată de un străin → "Orice om are două patrii: țara unde s-a născut și Franța" (Th. Jefferson)*
- **În România** → cetățenia de onoare → acordată unor străini pentru servicii deosebite aduse țării și națiunii române → la propunerea Guvernului → de către Parlamentul României
  - * **Thomas Jefferson** (1743 – 1826) → considerat unul dintre cei mai influenți dintre "părinții fondatori ai S.U.A." → al III-lea președinte al S.U.A. (1801-1809) → autor al Declarației de Independență (1776), filosof al politicii care a promovat liberalismul clasic, republicanismul și separarea bisericii de stat

II.6. CETĂȚENIA UNIUNII EUROPENE

- concept apărut ca urmare a evoluției procesului de integrare europeană și a constituirii UE ca organizație internațională cu personalitate juridică
- instituită prin Tratatul de la Maastricht (1992) → actul de naștere al UE → dezvoltată prin Tratatul de la Lisabona (2007) → care a introdus în Tratatul privind funcționarea UE, partea a 2-a, intitulată "**Nediscriminarea și cetățenia Uniunii**"
- **este cetățean al UE** → orice persoană care are cetățenia unui stat membru
  - cetățenia europeană** → nu crează o legătură între o persoană fizică și un stat (UE nu este stat) → ci **un statut al cetățenilor statelor membre** → care cuprinde drepturi și obligații specifice, potrivit actelor normative ale UE → **nu înlocuiește cetățenia națională**, ci se adaugă acesteia
- **Principalele drepturi:**
  - **dr. la libera circulație** și sederea pe teritoriul statelor membre
  - **dr. de a alege și de a fi aleși** în Parlamentul European și la alegerile locale în statul membru unde își au reședința, în aceleași condiții ca și cetățenii acestui stat
  - dr. de a se bucura → pe teritoriul unui stat terț, în care statul nu este reprezentat diplomatic → de **protecția autorităților diplomatice și consulare** ale oricărui stat membru
  - **dr. de a adresa petiții Parlamentului European** → dr. de a se adresa Ombudsmanului European → dr. de a se adresa institutiilor și organelor consultative ale Uniunii (în oricare dintre limbile tratatelor și de a primi răspuns în aceeași limbă)

DCIP - 8/3

ELEMENTELE CONSTITUTIVE

ALE STATULUI (III).PUTERA DE STAT. PARTIDELE POLITICE. GRUPURILE DE PRESIUNE.

1. Despre putere în general

Aristotel (filosof grec) e primul care încearcă să degajeze elementul politic și puterea de considerațiile mitologice. În “*Politica*”, el stabilește o primă terminologie, diferențind trei misiuni ale puterii, care trebuie să se regăsească în orice constituire a unei cetăți. “Toate constituțiile au trei părți .... una care hotărăște în privința treburilor comune, a doua care stabilește magistraturile iar a treia parte este cea care împarte justiția” (*modelul atenian*).

Din punct de vedere conceptual, puterea apare ca o forță organizatoare a vieții sociale; *din punct de vedere istoric*, puterea se referă în mod necesar la un om sau la un grup de oameni.

Sub aspectul surselor ei puterea poate fi:

- primară: este cea care se află în posesia unui individ sau grup;
- transmisă: situații în care întâlnim forme ale delegării puterii;

Forme ale puterii sociale

Puterea imediată este cea care se aplică tuturor membrilor unui grup, fără a fi exercitată de cineva anume (tradiții, obiceiuri, etc.).

Puterea socială individualizată este absolut necesară în situațiile în care grupul intră în relații constante cu mediul social. Apare odată cu evoluția spre bogăție, specializarea profesiunilor și structurarea societății pe principiul diviziunii sociale a muncii. Este strâns legată de proprietatea privată.

Puterea instituționalizată presupune apariția normelor, regulilor sociale, independente de fiecare membru al grupului și presupune organizarea socială în temeiul acestor norme. În această categorie poate fi identificată și puterea politică.

Puterea politică - formă specifică a puterii sociale

Puterea politică apare doar atunci când comunitatea umană devine societate iar comunitatea umană devine societate când cei care o alcătuiesc au conștiința apartenenței la acea colectivitate.

Puterea și societatea apar împreună, societatea nu este anterioară fenomenului politic.

LEGITIMITATEA PUTERII

- a. Teoria teocratică – puterea politică este legitimă pentru că este de proveniență divină.
- b. Teoria patriarchală – statul ar fi luat naștere din familie.
- c. Teoria patrimonială – statul ar fi luat naștere din dreptul de proprietate asupra pământului.
- d. Teoria contractualistă – puterea a luat naștere printr-un “pact de supunere” al supușilor față de monarh, aceștia promitându-i ascultare în schimbul unui minim de libertăți.
- e. Teoria solidaristă – statul este “încarnarea națiunii”,umanitatea este mai bună în stat decât în indivizi, are drept scop eliminarea contradicțiilor dintre individ și colectivitate.
- f. Teoria violenței – prezintă statul ca rezultat al unui impuls din afară.

- g. Teoria juridică a statului-națiune – afirmă că statul este personificarea juridică a unei națiuni.
- h. Teoria sociologică – afirmă că statul este un fapt istoric prin care un grup de oameni mai mult sau mai puțin numeros impune voința sa altor membrii ai societății; statul dispune de putere materială și de forță de constrângere.
- i. Teoria marxistă – afirmă că puterea este rezultatul și forma de exprimare a ireductibilității contradicțiilor de clasă, apărute după instaurarea proprietății private asupra mijloacelor de producție.
- j. Teoriile democratice – puterea de comandă a statului este legitimă numai în măsura în care își are originea în voința colectivității umane care stă la baza acesteia.

TRĂSĂTURILE PUTERII DE STAT

a. Puterea de stat este suverană

Suveranitatea desemnează puterea statului de a conduce, de a constrânge, de a comanda.

Suveranitatea puterii de stat privește două laturi importante:

- *supremația puterii de stat, latura internă*, se referă la dreptul acesteia de a decide fără nici o rezervă în interiorul statului asupra tuturor problemelor economico-sociale, politice și juridice.
- *latura externă sau a independenței puterii* privește comportamentul statului în raporturile sale cu celealte state.

Principalele elemente componente ale suveranității (conform Declarației O.N.U. din 1970):

- toate statele sunt egale d.p.d.v. juridic;
- fiecare stat se bucură de drepturile inerente deplinei suveranități;
- fiecare stat are obligația de a respecta personalitatea altor state;
- integritatea teritorială și independența politică ale statului sunt inviolabile;
- fiecare stat are dreptul de a alege și de a dezvolta în mod liber sistemul său politic, economic și cultural;
- fiecare stat este obligat să se achite în întregime și cu bună-cerință de obligațiile sale internaționale și să trăiască în pace cu celealte state;
- toate statele se bucură de egalitate suverană, ele au drepturi și obligații egale și sunt membre egale ale comunității internaționale, indiferent de posibilele deosebiri de ordin economic, social, politic sau de altă natură.
- fiecare stat are obligația de a respecta personalitatea altor state;
- integritatea teritorială și independența politică ale statului sunt inviolabile;

- fiecare stat are dreptul de a alege și de a dezvolta în mod liber sistemul său politic, economic și cultural;
- fiecare stat este obligat să se achite în întregime și cu bună-credință de obligațiile sale internaționale și să trăiască în pace cu celelalte state;
- toate statele se bucură de egalitate suverană, ele au drepturi și obligații egale și sunt membre egale ale comunității internaționale, indiferent de posibilele deosebiri de ordin economic, social, politic sau de altă natură.

b). Puterea de stat este o putere instituționalizată

- , are un caracter organizat, în sensul că ea se detașează de persoana care o exercită.
- statul este un arbitru, alege între diverse opțiuni și negociază cu forțele economice;
- puterea nu mai este de natură patrimonială, ca în Evul Mediu când se făcea confuzie între patrimoniul statului și cel privat;
- sancțiunile pronunțate în numele statului sunt sancțiuni directe, privind persoana și deosebindu-se astfel de cele patrimoniale;
- caracterul politic al puterii de stat este determinat și de existența deosebirii dintre guvernanți și guvernați;
- puterea politică determină conducerea societății în direcția preconizată de forțele politice care se află la guvernare – *care dețin puterea*.

c). Puterea de stat este o putere politică

- statul este un arbitru, alege între diverse opțiuni și negociază cu forțele economice;
- puterea nu mai este de natură patrimonială, ca în Evul Mediu când se făcea confuzie între patrimoniul statului și cel privat;
- sancțiunile pronunțate în numele statului sunt sancțiuni directe, privind persoana și deosebindu-se astfel de cele patrimoniale;
- caracterul politic al puterii de stat este determinat și de existența deosebirii dintre guvernanți și guvernați;
- puterea politică determină conducerea societății în direcția preconizată de forțele politice care se află la guvernare – *care dețin puterea*.

d. Puterea de stat este o putere de comandă, ea instituie norme obligatorii, dispoziții obligatorii, fie sub forma normelor generale fie sub forma dispozițiilor concrete, întregii societăți.

e. Puterea de stat este unică, ceea ce presupune că nu pot exista în același timp mai multe puteri în cadrul unei formațiuni statale, titularul unic al puterii fiind poporul.

f. Puterea de stat deține monopolul constrângerii. Este o putere materială superioară oricărei puteri. Constrângerea este necesară pentru conservarea valorilor întregii societăți, a vieții, a sănătății, a libertății, averii sau a moralei publice.

PRINCIPIUL SEPARAȚIEI PUTERILOR STATULUI

Își are originea în Antichitate, însă teza a fost desăvârșită de iluministii J. Locke și Montesquieu.

Teoria separației puterilor în stat pornește de la ideea că orice om care deține puterea are tendința de a abuza de aceasta, de unde necesitatea ca puterea să fie contracarată prin putere.

În forma sa clasică, teoria separației puterilor în stat fundamentează existența a trei puteri în stat: puterea legislativă, puterea executivă și puterea jurisdicțională.

Aceste trei puteri trebuie să fie atribuite unor organe separate și independente unele de altele.

Revizuirea științifică a acestui principiu implică îmbogățirea principiului prin transformarea sintagmei respective în: *“separația și colaborarea puterilor”* și analizarea unor limite obiective ale acestei dintâi forme a sa (cea de separație a puterilor):

- sintagma “separația puterilor” conține o contradicție de termeni, deoarece puterea este unică, aparține unui singur titular: poporul.
- *teoria a fost elaborată când nu existau partide politice și nici raportul majoritate minoritate;*
- funcțiilor tradiționale – legislativă, executivă, judecătoarească – li s-au asociat unele funcții noi, moderne, impuse de noua realitatea socială, de dinamică societală;
- “separația” dintre legislativ și executiv devine tot mai importantă
- deoarece executivul trebuie să adopte norme, substituindu-se legislativului.
- -însăși atribuția puterii executive, *de a executa legile adoptate de parlament* vine să răstoarne independentă sau echilibrul puterilor, fiind vorba deci, de o colaborare sau de o activitate subordonată uneori.

PARTIDELE POLITICE

Partidul politic desemnează o anumită grupare umană constituită în vederea participării la exercitarea puterii de stat.

Partidul politic se deosebește de orice altă structură organizațională prin scopul politic, prin dorința membrilor și a aderenților săi de a impune propria ideologie, politica drept program oficial de guvernare.

Orice partid trebuie să aibă vocația și aptitudinea guvernării. Partidele servesc ca intermediari între popor și putere.

Trăsături ale partidelor politice:

- sunt asociații sau grupări permanente de indivizi uniți în mod liber, prin afinități ideologice și convingeri politice comune;
- partidul politic este o persoană juridică (morală); are o organizare de sine stătătoare; are un patrimoniu; acționează pentru realizarea unui scop legitim;
- prin definiție, acestea tind să își asume responsabilități în domeniul exercitării puterii;

-**scopurile** partidelor politice privesc: promovarea prin eforturile comune ale membrilor a interesului național, realizarea unui program politic, urmărirea realizării unei filosofii sau ideologii, cu finalitatea cuceririi și exercițiului puterii, exprimarea, definirea și determinarea sufragiului, a politicii naționale, a voinței politice a cetățenilor și a voinței populare, datoria de a conserva existența politică a poporului, medierea între poporul suveran (corpul electoral) și poporul guvernant (Parlamentul);

partidele politice se disting de simplele clientele, fațuni, cliici sau camarile, prin voința de a exercita puterea, cât și de grupurile de presiune și cluburi;

-specificul partidelor politice este de a personifica un curent de opinie, de a face să prindă formă o concepție despre om și societate și de a lupta pentru a cucerii puterea prin atragerea electorilor;

-partidul politic fiind, din punct de vedere juridic, o asociație, *înființarea și funcționarea lui sunt supuse condițiilor legale* prevăzute oricărei asociații; *prin urmare*, orice partid politic dobândește personalitate juridică din momentul înregistrării sale.

Funcțiile partidelor politice:

- a) **funcția electorală** – partidele politice propun candidați la funcții eligibile în organisme reprezentative la nivel central și local și recrutează prin programele și platformele electorale aderenți;
- b) **funcția de formare a conștiinței civice** – partidele contribuie la sensibilizarea cetățenilor cu problemele societății;
- c) **funcția de mediere** – de a mijloca raporturile între guvernați și guvernanți, de a fi intermediari între popor și putere;
- d) **funcția de conducere** – este funcția de direcționare a politicii naționale atunci când partidele acced la putere.

Partidele pot fi definite ca: “asociații libere ale cetățenilor prin care se urmărește, pe baza unei platforme (program), definirea și exprimarea voinței politice a cetățenilor, asociații care au, și-și afirmă clar și deschis vocația și aptitudinea guvernării”.

SISTEME ȘI CATEGORII DE PARTIDE POLITICE

a. **Sistemul partidului unic** se caracterizează prin existența unui singur partid constituit și care funcționează legal ca partid de guvernământ.

b. **Sistemul bipartidist** este sistemul în care puterea politică este disputată de cele două partide importante din societate, care își dau acordul asupra problemelor fundamentale ale acestora.

c. **Sistemul pluripartidist** este sistemul în care există mai multe partide, la fel de puternice sau apropiate din acest punct de vedere și care au vocația guvernării. Pluripartidismul favorizează disputa electorală între partide, obligându-le la permanenta adaptare a programelor lor politice la cerințele electoratului; acesta are posibilitatea să aleagă pe cel mai bun dintre aceste partide.

Categorii de partide politice

1. Din punct de vedere al bazei sociale:

a. Partide de cadre – reunesc reprezentanții elitelor sociale care își concentrează atenția îndeosebi pe fundamentarea teoretică a unei doctrine și pe formularea acesteia într-o manieră care să permită accesul unor categorii cât mai largi de populație

b. Partide de mase – cuprind un număr mare de membru și au drept obiectiv atragerea cât mai multor aderenți, din toate straturile sociale, indiferent de gradul de cultură, afinități politice, pregătire.

2. Din punct de vedere al apartenenței și orientării membrilor ce compun aceste partide:

-partide confesionale, partide regionale, partide naționale, partide de clasă.

DOCTRINE POLITICE CONTEMPORANE

LIBERALISMUL

Doctrina liberală se caracterizează prin tendința de a evita producerea unei confuzii a puterii politice și a celei economice; astfel spus, puterea politică nu trebuie să se afle în mâinile celor ce dețin puterea economică.

NEOLIBERALISMUL

Neoliberalismul continuă să credă că proprietatea privată este cea mai bună garanție a libertății politice. Aceasta aduce în discuție "statul providențial" (statul bunăstării) care are sarcina de a interveni pentru a crea în favoarea indivizilor condițiile materiale pentru exercitarea drepturilor și libertăților cetățenești.

DOCTRINA MARXIST-LENINISTĂ

Se află în opoziție cu doctrina liberală. Statul este principalul proprietar al mijloacelor de producție, statul planifică întreaga activitate economică a țării și dictează direcțiile ei de dezvoltare. Funcționează un vast aparat represiv. Monopolizarea puterii politice de către partidul unic.

DOCTRINA SOCIAL-DEMOCRATĂ

Pune accent sporit pe rolul intervenționist al statului. Social-democrația consideră că o democrație socială face necesar un dirijism economic, menit să ducă la nivelarea veniturilor individuale și la organizarea unui sistem cât mai larg de asigurări sociale de stat.

DOCTRINA CREȘTIN-DEMOCRATĂ

Democrația trebuie să se realizeze prin crearea unei ordini economice și sociale juste, bazată pe morala creștină și pe respectul rolului educativ tradițional al religiei. Pentru creștin-democrat, ordonanțarea juridică trebuie să oglindească cât mai fidel principiile moralei, întemeiate pe fraternitatea creștină.

PARTIDELE POLITICE ÎN ROMÂNIA

Prin Constituția României s-a consfințit pluralismul politic în societatea românească și asocierea liberă a cetățenilor în partide politice.

Reguli privind organizarea și funcționarea partidelor politice în România:

- partidele politice sunt asociații ale cetățenilor români cu drept de vot, cu caracter politic, care participă în mod liber la formarea și exercitarea voinței lor politice; ele sunt persoane juridice de drept public;
  - partidele politice promovează valorile și interesele naționale, pluralismul politic;
  - este interzisă organizarea și funcționarea partidelor care prin scopurile ori activitatea lor militează împotriva pluralismului politic, a statului de drept, a suveranității, integrității și independenței României;
  - partidelor politice le este interzisă organizarea de activități militare sau paramilitare;
  - din partidele politice nu pot face parte: judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații și asimilații acestora, membrii Curții de Conturi, personalul militar și civil care-și desfășoară activitatea în structurile forțelor armate, ale celor de apărare a ordinii publice și siguranței naționale, membrii Consiliului Legislativ, membrii consiliilor de administrație și personalul de specialitate de la Societatea Națională de Radiodifuziune, Societatea Națională de Televiziune și Agenția Națională de Presă "ROMPRES";
  - partidele politice se organizează și funcționează pe criteriul administrativ-teritorial; fiecare partid trebuie să aibă denumire, însesne, statut și program politic proprii;
  - în structura organizatorică a unui partid sunt incluse: adunarea generală, organul executiv, organe de arbitraj;
- Înregistrarea partidelor politice se face la Tribunalul Mun. București pe baza: cererii de înregistrare semnată de conducătorul organului executiv al partidului politic și de cel puțin trei membri fondatori, care vor fi citați în instanță; statutul partidului care trebuie să cuprindă toate cele cincisprezece mențiuni obligatorii prevăzute în art. 10 din Legea nr. 14/2003; programul partidului; actul de constituire împreună cu lista semnăturilor de susținere a membrilor fondatori; o declarație privitoare la sediu și la patrimoniul partidului; dovada deschiderii contului bancar.
- partidele politice ale căror cereri de înregistrare au fost admise se înscriu în Registrul partidelor politice;
  - partidele politice își încetează activitatea prin:
    - a. dizolvarea pronunțată prin hotărâre a Curții Constituționale pentru încălcarea prevederilor art. 37(2,4) din Constituția României;
    - b. dizolvare, prin hotărâre pronunțată de Tribunalul București;
    - c. autodizolvare, hotărâtă de către organele competente prevăzute în statut;
    - d. reorganizare.
- privitor la finanțarea partidelor politice, legea stabilește că sursele de finanțare ale unui partid pot fi: cotizații ale membrilor de partid; donații, legate și alte libertăți, venituri provenite din activități proprii; servicii interne, etc.

Autoritatea Electorală Permanentă este autoritatea publică abilitată să controleze respectarea prevederilor legale privind finanțarea partidelor politice și a alianțelor politice sau electorale.

ROLUL GRUPURILOR DE PRESIUNE ÎN "LUPTA" PENTRU PUTERE

Grupurile de presiune sunt asociații, grupări inerente unei societăți democratice având rolul de a face presiuni asupra autorităților publice în vederea adoptării de către acestea a unor anumite conduite.

Condiții ce trebuie îndeplinite:

- să reprezinte o asociere a unor persoane pentru apărarea unor interese comune care pot fi materiale sau morale;
- să aibă o organizare permanentă și durabilă;
- presiunea pe care o exercită asupra puterii să nu urmărească cucerirea puterii politice pentru sine, ca în cazul partidelor politice;

În sens restrâns, grupul de presiune are o organizare permanentă și durabilă.

În sens larg, grupurile de presiune se constituie fie “ad-hoc” fie ca urmare a unei stări emoționale conjuncturale, care duc ulterior la dezagregarea grupului.

Grupurile de presiune pot fi clasificate astfel:

- **grupuri de interese profesionale (sindicale);**
- **grupurile de idei (grupurile confesionale);**
- **grupurile de influență (societăți științifice, școlile de formare a guvernantilor);**

Mijloacele de acțiune ale grupurilor de presiune:

- mijloace de acțiune directă asupra puterii;
- mijloacele de presiune asupra partidelor;
- mijloacele de acțiune asupra opiniei publice;

Relațiile între partidele politice și grupurile de presiune

Multe grupuri de presiune nu au relații stabilite cu partidele politice, altele au relații de ocazie, cu prilejul unor alegeri, greve. Alte grupuri de presiune au relații organice cu partidele politice, deoarece există legături structurale permanente între partid și grupul de presiune:

- unele grupuri de presiune sunt mai mult sau mai puțin subordonate partidelor politice;
- unele partide sunt mai mult sau mai puțin subordonate voinței unor grupuri de presiune;
- au existat cazuri de colaborare egalitară între grupurile de presiune și partidele politice.

Tematica seminar/examen

- 1.De ce este importanta organizarea administrativ –teritoriala?
- 2.Ce sunt frontierele?
- 3.Care sunt elementele constitutive ale teritorului?
- 4.Repere istorice privitoare la teritoriu.
5. Organizarea administrativă actuală a teritoriului României: județul ,orasul ,comuna.
6. Națiunea de stat național. Caracteristici.
7. Ce sunt statele multinaționale?
8. Cum poate fi înțeleasă cetățenia română?
9. Principiile cetățeniei române. Dobândirea cetățeniei române (naștere, adopție, la cerere)
10. Care sunt condițiile pentru redobândirea cetățeniei române?
11. Reguli privitoare la redobândirea cetățeniei române(procedura)
- 12.Pierderea cetățeniei române (retragerea cetățeniei române, aprobarea renunțării la cetățenia română, alte cazuri)
- 13.Procedura retragerii cetățeniei române și aprobarea renunțării la cetățenia română
- 14.Dovada cetățeniei române
15. Pluralitatea de cetățenie. Apatridia
16. Cetățenia de onoare.
17. Cetățenia UE.
18. Care sunt trăsăturile puterii de stat?
19. Principiul separației puterilor de stat.
20. Trăsăturile și funcțiile partidelor politice.
21. Sisteme și categorii de partide politice.
22. Principalele doctrine politice contemporane.
23. Ce sunt grupurile de presiune?

DCIP - 9

DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR

CUPRINS

1. Terminologie
2. Aria drepturilor omului/cetățeanului
3. Marile momente ale codificării d.l.f.
4. Noțiunea de d.f.
5. Noțiunea de îndatoriri fundamentale
6. Natura juridică a d.l.f.
7. Principiile d.l.f. ale cetățenilor români
8. Inviolabilitățile cetățenilor români
9. Drepturile și libertățile social-economice și culturale
10. Drepturile exclusiv politice
11. Drepturile și libertățile social-politice
12. Drepturile garanții
13. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români

1.Terminologie

Accepțiunile cuvântului “**drept**”:

1. Ansamblul normelor juridice care au fost elaborate de-a lungul vremii cu scopul de a reglementa conduite umane.
2. Știință ce are ca obiect de studiu normele juridice și fenomenul juridic ca realitate socială, un sistem de concepte și teorii care se exprimă într-un limbaj specific și care se referă exclusiv la un domeniu al realității.
3. Prerogativă, posibilitate, îndrituire a unei persoane de a face ori a nu face, de a adopta o anumită conduită în baza unui temei legal.

Sintagma “**drepturi și libertăți**” desemnează în principiu un conținut unitar dar care a evoluat de la inițialele libertăți ce presupuneau o atitudine generală de abținere într-un concept mai elaborat de “**drepturi ale omului**” ce cuprindea și promovarea, protejarea și garantarea acestora;

- Conceptul “drepturile omului” semnifică plenitudinea drepturilor oricărei persoane pe când cel al “drepturilor cetățenești” apare într-un sistem instituționalizat, reglementat și bazat pe Constituție;

2. Aria drepturilor omului/cetățeanului

- **dr. din prima generație** – dr. civile și politice
- **dr. din a doua generație** – dr. sociale, economice, culturale
- **dr. din a 3-a generație** – dr. de solidaritate
- **dr. din a 4-a generație** – dr. la protecția datelor personale, dr. la viața intimă
- **apariția unor drepturi noi:** dr. ale dezvoltării, la un nivel de trai decent, dr. la intimitate

3. Marile momente ale codificării d.l.f.

- **Magna Charta Libertatum**
- **1628 -The Petition of Rights**
- **1679 - Habeas Corpus Act**
- **1776 – Declarația de Independență a SUA**
- **1948 - Declarația Universală a Drepturilor Omului**

4. Noțiunea de drepturi fundamentale

Drepturile fundamentale sunt acele drepturi subiective ale cetățenilor, esențiale pentru viață, libertatea și demnitatea acestora, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite prin Constituție și legi.

Trăsăturile drepturilor fundamentale:

- **sunt drepturi subiective;**
- **sunt esențiale pentru cetățeni;**
- **sunt înscrise în acte deosebite;**
- **sunt garantate prin Constituție și legi.**

5. Noțiunea de îndatoriri fundamentale

- *Sunt obligații ale cetățenilor, esențiale pentru viața lor socială și în conformitate cu scopul și sarcinile societății, înscrise în legi fundamentale și asigurate în îndeplinirea lor prin forța de coerciția a statului.*
- Îndatoririle fundamentale sunt corelative drepturilor și libertăților fundamentale.

- reprezintă obligații ale cetățenilor asumate în viața socială și determinate de scopurile societății;
- sunt denumite “**fundamentale**” pentru că sunt “**esențiale**”;
- aceste îndatoriri se realizează din convingere sau prin intervenția forței de constrângere a statului.

6. Natura juridică a drepturilor fundamentale

1. Teoria drepturilor naturale:

- pune în evidență existența drepturilor oamenilor încă din momentul nașterii lor;
- dreptul natural exprimă echitatea;
- legile naturale sunt expresia exigențelor naturale a tuturor ființelor vii;
- omul în stare naturală avea o libertate totală și era egal cu ceilalți.

2. Teoria individualistă susține că sursa fiecărui drept se află în individ, deoarece acesta singur este o ființă reală, liberă și respectabilă.

3. Teoria drepturilor reflexe nu face deosebirea de natură juridică între drepturile individuale și celelalte drepturi subiective, toate fiind o creație a dreptului obiectiv.

Esența naturii juridice a drepturilor omului o constituie faptul că acestea sunt drepturi subiective iar ele nu pot exista decât în cadrul unui raport juridic concret. Împreună cu îndatoririle corelativе drepturile fundamentale formează *statutul juridic constituțional al cetățeanului*.

7. Statutul juridic constituțional al cetățenilor români. Principiile drepturilor, libertăților și îndatoririlor cetățenilor români:

1. Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale este consacrată în art. 15(1) din Constituție: “*cetățenii beneficiază de drepturile și libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea*”.

- exprimă vocația cetățeanului pentru toate drepturile și libertățile;
- universalitatea exprimă faptul că toți cetățenii unui stat se bucură de toate aceste drepturi și libertăți..Universalitatea drepturilor implică universalitatea îndatoririlor

2. Neretroactivitatea legii exprimă un principiu fundamental al statului de drept. “*Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile*”.

3. Egalitatea în drepturi a cetățenilor este reglementată în Constituția României în art. 4(2) și 16(1,2):

- **egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații:** egalitatea în drepturi salariale, în exercitarea drepturilor părintești, în drepturi electorale, în raporturile privind căsătoria;
- egalitatea în drepturi a cetățenilor fără deosebire de **rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, avere** sau **origine socială**.

- egalitatea în drepturi a cetățenilor **fără deosebire de religie, opinie sau apartenență politică**;

egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice;

4. Exercitarea funcțiilor și demnităților publice, reglementată prin art. 16(3) din Constituție: “*funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au cetățenie română și domiciliul în țară*”

Demnitatea publică se deosebește de funcția publică ca mod de ocupare și prin natura și importanța atribuțiilor.

Funcția publică este cea care presupune exercițiul autorității statale.

5. Protecția cetățenilor români în străinătate este consacrată la art. 17 din Constituție: “*Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român*”.

6. Protecția acordată cetățenilor străini și apatrizi în România, art. 18 din Constituție: “*Cetățenii străini și apatrizi care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și averilor*”

- străinii și apatrizii în calitatea lor de oameni au anumite drepturi naturale(*dreptul la viață, la libertate, demnitate, integritate*);

- **nu** participă la guvernarea statului prin exercitarea drepturilor electorale.

În România străinilor le este aplicabil *regimul național*. **Străinii și apatrizii** pot exercita toate drepturile și libertățile pe care le au și cetățenii români, precum și drepturile prevăzute în tratatele internaționale la care România este parte, mai puțin drepturile stabilite prin lege:

- nu pot organiza partide politice ori alte organizații sau grupări similare acestora și nici nu pot face parte din acestea;

- nu pot ocupa funcții și demnități politice, civile sau militare;

- nu pot iniția, organiza sau participa la manifestații ori întruniri care aduc atingere ordinii publice sau siguranței naționale;

- nu pot finanța partide, grupări sau manifestații ori întruniri care aduc asemenea atingeri.

Protecția acordată străinilor și apatrizilor se realizează și printr-un drept exclusiv destinat lor: **dreptul de azil**.

Azilul semnifică găzduirea și protecția statului român acordată celor persoane urmărite sau persecutate în statul de origine pentru activității în favoarea păcii, umanității și progresului.

Cetățenii români nu pot fi extrădați sau expulzați din România decât în baza unor convenții internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.

Cetățenii străini pot fi extrădați sau expulzați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate și în toate cazurile numai în baza unei hotărâri judecătoarești.

Extrădarea reprezintă transferarea către un alt stat, spre a fi judecată sau spre a executa o pedeapsă, a unei persoane vinovată de săvârșirea unei fapte penale.

Practica nu admite extrădarea pe motive politice ori atunci când persoană ar risca pedeapsa capitală, tortura, supunerea la alte tratamente crude, inumane sau degradante.

Expulzarea este considerată ca fiind un act administrativ sau judiciar, o măsură de siguranță care are drept scop înlăturarea unei stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii de noi fapte penale și constă în obligarea unei persoane străine să părăsească țara.

Condițiile extrădării stabilite prin legea română:

- împotriva străinului care a săvârșit o infracțiune poate fi dispusă măsura expulzării în condițiile prevăzute de C.pen. și C.pr.pen.;
- dacă există temeri justificate că viața sau libertatea străinului este pusă în pericol în statul în care urmează să fie expulzat sau că acesta va fi supus torturi sau altor reale tratamente, măsura expulzării **nu se dispune sau dacă s-a dispus, se amână executarea ei** precum și dacă străinul se află într-o situație în care legea îi interzice părăsirea teritoriului României;
- -interdicția de expulzare durează până la dispariția motivelor pe care a fost întemeiată;
- -străinul poate fi expulzat pentru motive de siguranță națională sau de ordine publică numai în temeiul unei hotărâri judecătoarești definitive.

7. Prioritatea reglementărilor internaționale.

- Dacă există neconcordanță între pactele și tratatele internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte și legile interne, **reglementările internaționale vor avea prioritate**.
- **Consecințe ale acestui principiu:**
- obligația legiuitorului de a verifica dacă proiectele de legi pe care le dezbat și aproba se coreleză cu tratatele la care România este parte;
- -obligația autorităților publice competente ca, în procesul negocierii, încheierii sau ratificării tratatelor internaționale să acorde atenția corelației cu dreptul românesc.
- Dispoziții corelativе (art. 11 din Constituție):
- statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-cerință obligațiile ce-i revin prin tratate;
- tratatele ratificate potrivit legii fac parte din dreptul intern.

8. Accesul liber la justiție. art. 21”orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime”;

- justiția se înfăptuiește în numele legii, de către judecătorii care sunt independenți, și se supun numai legii;
- părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil;

- principiile fundamentale potrivit cărora se înfăptuiește justiția: *principiul legalității, unicitatea justiției, dreptul la apărare, prezumția de nevinovăție, independența judecătorului*;
- regulile desfășurării activității de judecată: *publicitatea, oralitatea, contradictorialitatea debaterilor, obligația de motivarea a hotărârilor, exercitarea căilor de atac, legalitatea și oficialitatea, aflarea adevărului și rolul activ al organelor judiciare*;
- accesul liber la justiție nu poate fi îngăduit prin nici o lege.

9. Restrângerea pe cale de excepție a exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale.

Numai în cazurile privind:

- împrejurările care justifică restrângerea unor drepturi sunt expres și limitativ arătate;
- -împrejurările trebuie să țină seama de natura dreptului sau al libertății;
- -împrejurările sunt consacrate legal deci nu pot fi produsul convenționalismului;
- -restrângerea exercițiului unor drepturi trebuie să fie proporțională cu situația care a cauzat-o.-apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice;
- -apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor;
- -desfășurarea instrucției penale;
- -prevenirea consecințelor unei calamități naturale ori ale unui sinistru deosebit de grav.

CLASIFICAREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI

INVOLABILITĂȚILE sunt acele drepturi care asigură viață, posibilitatea de mișcare liberă, siguranța și domiciliul persoanei:

- dreptul la viață;
- dreptul la integritate fizică și psihică;
- libertatea individuală;
- dreptul de apărare;
- dreptul la liberă circulație;
- dreptul la ocrotirea vieții intime familiale și private;
- inviolabilitatea domiciliului.

DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIAL-ECONOMICE ȘI CULTURALE sunt acele drepturi care prin conținutul lor asigură condițiile sociale și materiale de viață, educația și protecția acestora: dreptul la învățătură, accesul la cultură, dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la un mediu sănătos, dreptul la muncă și protecție socială a muncii,

dreptul la grevă, dreptul de proprietate, dreptul de moștenire, libertatea economică, dreptul la un nivel de trai decent, dreptul la căsătorie, dreptul copiilor și tinerilor la protecție socială și asistență, dreptul persoanelor cu handicap la o protecție specială.

DREPTURILE EXCLUSIV POLITICE sunt exercitate numai de către cetățeni pentru participarea la guvernare: dreptul de vot și dreptul de a fi ales.

DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIAL-POLITICE sunt acele drepturi prin care exercitare cetățenii rezolvă unele probleme spirituale sau sociale ori participă la guvernare: libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul la informație, libertatea întrunirilor, dreptul de asociere, secretul corespondenței.

DREPTURILE GARANȚII: dreptul de petiționare și dreptul persoanei să vătămărească de către o autoritate publică.

8. INVIOLABILITĂȚILE

1. DREPTUL LA VIAȚĂ, DREPTUL LA INTEGRITATE FIZICĂ ȘI PSIHICĂ ALE PERSOANEI (art. 22):

- În Constituția României se stipulează că: “*Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate*”.
- Garanția acestor drepturi constă în prevederile legii penale referitoare la *infracțiunile de omor, ucidere din culpă, lovire sau alte violențe, vătămare corporală*.
- Constituția interzice pedeapsa cu moartea.
- Referitor la dreptul la integritate fizică și psihică, prevederile internaționale arată că: “*nimeni nu va fi supus torturii și nici unor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*”.

Autoritățile trebuie să sancționeze orice atingere adusă acestui drept

Tortura este un act prin care o durere sau suferință ascuțite, fizice sau mentale, sunt produse intenționat unei persoane cu scopul de a obține de la ea sau de la o terță persoană informații sau mărturisiri, de a pedepsi un act pe care ea sau o terță persoană l-a comis sau se presupune că l-ar fi comis, de a intimida sau de a face presiune asupra sau de a intimida sau face presiuni asupra unei terțe persoane, dacă o asemenea durere sau suferință sunt produse de un agent al autorității publice sau orice altă persoană având o împăternicire oficială sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit” din *Convenția contra torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante*” (1984).

- Restrângerea exercițiului acestui drept este posibilă numai prin lege, art. 53 din Constituție:
  - vaccinarea pentru combaterea unei epidemii;
  - recoltarea de sânge pentru dovedirea intoxicației alcoolice;
  - efectuarea unei operații chirurgicale cu acordul pacientului.

2. LIBERTATEA INDIVIDUALĂ (art. 23)

- Constituția României prevede că: “*Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile*”;
- Libertatea individuală privește libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținut în sclavie sau în orice altă servitute, de a nu fi reținut, arestat sau detinut decât în cazurile și după formele expres prevăzute prin lege;
- Libertatea persoanei presupune existența acelor condiții care să-i permită omului de a dispune de el însuși, de a se manifesta liber, în conformitate cu dorințele, necesitățile și concepțiile pe care le are;

Libertatea nu este absolută, omului îi este admisă doar aceea libertate care nu încalcă ordinea de drept, nu aduce atingere drepturilor și libertăților altora sau bunelor moravuri;

- încălcarea ordinii de drept legitimează intervenția, represiunea autorităților publice, luarea unor măsuri care privesc în mod direct libertatea persoanei.

Art. 23 din Constituție stabilește condițiile în care se pot realiza percheziții și efectua rețineri și arestări.

PERCHEZIȚIA este o măsură penală care poate fi dispusă de organul de urmărire penală sau instanța de judecată în interesul probării săvârșirii unei infracțiuni.

Aceasta poate fi corporală sau domiciliară și se poate efectua numai în condițiile prevăzute de lege.

REȚINEREA presupune privarea de libertate, pe o durată strict determinată, de către autoritățile competente, a persoanei față de care există indicii că a săvârșit o faptă prevăzută și pedepsită de lege.

Este o măsură procesual-penală ce:

- este permisă numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege;
- nu poate depăși 24 de ore;
- implică obligația autorităților de a aduce de îndată la cunoștință persoanei reținute, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii;
- implică eliberarea obligatorie a persoanei în momentul în care motivele care au determinat luarea măsurii au încetat.

ARESTAREA este o măsură privativă de libertate care aduce o atingere gravă acesteia.

- arestarea se face numai în temeiul unui mandat emis de judecător și numai în cursul procesului penal;
- arestarea preventivă se poate dispune (în cursul urmăririi penale) pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil dar nu mai mult de 180 de zile;

- *în faza de judecată* instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat măsura arestării preventive au încetat;
- celui arestat trebuie să i se aducă de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege motivele arestării, învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu;
- persoana *arestată preventiv* are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune;
- sanctiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.

Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.

În România, lipsirea de libertate în mod ilegal a unei persoane este considerată infracțiune.

3. DREPTUL LA APĂRARE (art. 24)

- este garantat;
- în tot cursul procesului penal, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu;
- orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are dreptul să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistență unui apărător ales de ea, să fie informată despre dreptul de a-l avea dacă nu are iar dacă nu are mijloace pentru a-l remunera să-i fie atribuit un apărător din oficiu;
- în România, dreptul de apărare, a fost introdus în toate fazele procesului;

Potrivit Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat:

- în exercitarea profesiei sale, avocatul este independent și se supune numai legii, statutului și regulilor eticii profesionale;
- avocatul promovează și apără drepturile și libertățile fizice și juridice în fața tuturor instanțelor, autorităților și instituțiilor;
- în exercitarea dreptului de apărare avocatul are dreptul și obligația de a stăruie pentru realizarea liberului acces la justiție și pentru un proces echitabil;
- avocatul este dator să studieze temeinic cauzele care i-au fost încredințate, angajate sau din oficiu și să se prezinte la fiecare termen la instanțele de judecată, la organele de urmărire penală sau la alte instituții, conform mandatului încredințat;
- avocatul trebuie să manifeste conștiinciozitate și probitate profesională, să pledeze cu demnitate față de judecători și de părțile din proces, să depună concluzii scrise sau note de

ședință ori de câte ori natura sau dificultatea cauzei cere aceasta sau instanța dispune în acest sens.

Statutul profesiei de avocat precizează că:

- avocatul îndeplinește o misiune socială, pusă în slujba adevărului și a justiției;
- în exercitarea profesiei sale, avocatul nu poate fi supus nici unei presiuni din partea autorităților publice sau a altor persoane fizice sau juridice;
- independența avocatului nu poate prejudicia interesele clientului său; avocatul este dator să dea clientului său sfaturi juridice corespunzătoare prevederilor legale și crenței său profesional.

4. DREPTUL LA LIBERA CIRCULAȚIE (art. 25)

Potrivit Constituției României: “*Dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate este garantat, legea stabilind condițiile exercitării acestui drept*”.

- Libertatea circulației cetățenilor nu este absolută ci trebuie să se desfășoare potrivit unor reguli, cu respectarea cadrului legal;
- Cetățenii români au posibilitatea să circule nestânjenit pe teritoriul României și să-și stabilească reședința sau domiciliul în orice localitate.
- ”*Fiecarui cetățean îi este asigurat dreptul (...)de a emigra, precum și de a reveni în țară*”(art. 25(2))

Reglementările legale privind actele necesare trecerii frontierelor, inclusiv problema vizelor, nu pot fi considerate restricții la libera circulație ci norme care conferă un cadru eficient și civilizat exercitării acestui drept.

5. DREPTUL LA OCROTIREA VIETII INTIME, FAMILIALE ȘI PRIVATE (art. 26)

- Un drept complex, de mare importanță pentru libertatea și personalitatea individului;
- Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată;
- Orice individ are dreptul la propria sa viață intimă, familială și privată;
- Nimici nu se poate amesteca sau interveni în viața intimă, familială și privată a altor persoane fără consimțământul acesteia, exprimat în mod liber și explicit;
- Autoritățile publice au obligația de a lua toate măsurile pentru ocrotirea acestui drept fundamental;

Judecătorii au obligația de a declara ședința de judecată secretă în procesele în care publicitatea ar afecta aceste valori;

- Se consideră atentat la viața intimă a persoanei ascultarea, înregistrarea sau transmiterea imaginilor sau vorbelor unei persoane, fără consimțământul acesteia;
- orice persoană are un drept exclusiv la propria imagine;
- este interzisă aducerea la cunoștință publică aspecte din viața conjugală a persoanelor.

Potrivit art. 26 (2) din Constituție: “*Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri*”

- numai persoana poate dispune de ființa sa, de integritatea sa fizică și de libertatea sa;
- persoana are dreptul de a dispune de corpul său;
- persoana are dreptul de a participa ca subiect la anchete, investigații, cercetări sociologice, psihologice, medicale, are dreptul de a accepta să se supună unor experimente medicale, științifice și de a accepta transplantul de organe și țesuturi.

Limite ale exercitării acestui drept:

- examenul sănătății impus pentru angajarea în muncă sau în vederea încheierii căsătoriei;
- examenele medicale periodice, în mediile școlare;
- măsurile medicale pentru combaterea bolilor venețice și a toxicomaniei;
- vaccinările obligatorii.

6. INVIOLABILITATEA DOMICILIULUI (art. 27)

- Drept fundamental, ce dă posibilitatea persoanei de a-și folosi nestingerită locuința, astfel încât nimeni să nu poată pătrunde în

domiciliul sau reședința sa fără ca ea să consimtă aceasta.

- Domiciliul și reședința sunt inviolabile;**

Locuința este:

- locul unde trăiește o persoană și eventual, familia sa, mai precis camera unde doarme, dar și dependințele, curtea, grădina, garajul sau orice loc împrejmuit ținând de ele;
- locuința unei persoane fizice chiar dacă aceasta nu este în proprietatea sa;

Necesitatea de apără unele valori sociale dau naștere la unele *derogări* de la principiul inviolabilității domiciliului sau reședinței, astfel se poate pătrunde în aceste spații fără consimțământul persoanei pentru:

- înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
- pentru apărarea siguranței naționale sau a ordinii publice;
- pentru prevenirea răspândirii unei epidemii.

Desfășurarea perchezitiilor domiciliare se dispune de către judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.

În afara cazului delictului flagrant, perchezitiile pe timpul nopții sunt interzise.

9. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIAL-ECONOMICE SI CULTURALE

1. DREPTUL LA ÎNVĂȚATURĂ (art.32)

D.U.D.O.: “Orice persoană are dreptul la învățătură. Învățământul trebuie să fie gratuit cel puțin în ce privește învățământul elementar și general. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor pe baza deplinei egalități în drepturi, în funcție de merit”.

Art. 32(1) din *Constituție*:

“Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general și obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și perfecționare.”

- Educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane, a simțului demnității și să întărească înțelegerea toleranța și prietenia între națiuni.
- Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română;
- În același timp, acesta, în condițiile legii, se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională precum și în limba minorităților naționale;
- Învățământul de stat, potrivit legii, este gratuit;
- Învățământul particular se organizează și se desfășoară în condițiile legii;
- Autonomia universitară este garantată, ceea ce permite învățământului superior să-și exprime marea sa forță profesională, formativă, educativă și științifică;
- Libertatea învățământului este asigurată; aceasta se desfășoară ori în cadrul organizat de culte ori în școlile de stat.

Din Legea educației naționale nr.1/2011 reținem următoarele:

*În România, învățământul constituie o prioritate națională;

Învățământul urmărește realizarea idealului educațional: dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative, întemeiat pe tradițiile umaniste, pe valorile democrației și aspirațiile societății românești.

**Dreptul la învățătură se fundamentează pe dreptul egal de acces la toate nivelurile și formele de învățământ.*

**Sistemul național de învățământ include mai multe trepte de formare educațională și anume: învățământul liceal, postliceal și cel superior;*

**Învățământul special organizat pentru preșcolarii și elevii având anumite deficiențe se organizează în unități de învățământ special, în grupe și clase speciale din unități preșcolare și școlare obișnuite, sau în unități de învățământ obișnuite, inclusiv în unități cu predare în limbile minorităților naționale.*

**Învățământul nu se subordonează scopurilor și doctrinelor promovate de partide sau formațiuni politice.*

**Activitățile care încalcă normele generale de moralitate sunt interzise.*

2. ACCESUL LA CULTURĂ (art.33)

- Reprezintă un adevărat complement al dreptului la învățatură și formează împreună un *drept la educație*, văzut în sens larg ca posibilitatea neîngrădită și nediscriminatoare de acces la informația cu caracter educativ și cultural.

Potrivit Constituției României:

- accesul la cultură este garantat, în condițiile legii;
- libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la nevoile culturii naționale și universale nu poate fi îngădătită;
- statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creațivității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.

DREPTUL LA OCROTIREA SĂNĂTĂȚII (art. 34)

- Orice persoană are dreptul la asigurări sociale;
- Orice persoană are dreptul de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mentală pe care o poate atinge;
- Scăderea mortalității noilor născuți, a mortalității infantile precum și dezvoltarea sănătoasă a copilului;
- Îmbunătățirea calității mediului și a igienei industriale;
- Statul trebuie să ia măsuri pentru ameliorarea profilaxiei și tratarea maladiilor epidemice, profesionale și a altora precum și în lupta împotriva acestor maladii;
- Crearea de condiții care să asigure servicii medicale și un ajutor în caz de boală.
- Personalul medical trebuie să dea dovadă de responsabilitate, receptivitate și competență.

4. DREPTUL LA MEDIU SĂNĂTOS (art. 35)

-Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic;

-Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept;

-Protecția și ameliorarea mediului înconjurător reprezintă o îndatorire a persoanelor fizice și juridice.

5. DREPTUL LA MUNCĂ ȘI PROTECȚIE SOCIALĂ A MUNCII (art. 41)

D.U.D.O.: “Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a acesteia, la condițiile echitabile și satisfăcătoare de exercitare, precum și la ocrotirea împotriva șomajului”.

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI:

- dreptul la muncă nu poate fi îngăduit;
- alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere;

- salariații au dreptul la protecția socială a muncii (securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, salariul minim pe economie, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele);
- durata zilei de muncă este de 8 ore, aceasta fiind o limită peste care salariatul nu poate fi obligat să lucreze.

Egalitatea salarizării femeilor și bărbaților pentru muncă egală exprimă în domeniul muncii, egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații consacrată în art. 4 și art. 16 din Constituția României.

Statul nu mai poate garanta dreptul la muncă în condițiile economiei de piață aşa că prin prevederile actuale acesta “nu poate fi îngrădit”.

Libertatea de a muncii este o posibilitate a individului de a desfășura o activitate socială utilă lăsată în întregime la discreția individului.

Constituția României la art. 42 interzice ***munca forțată*** și stabilește acele situații care nu constituie muncă forțată:

- activități pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum și cele desfășurate în locul acestora, din motive religioase sau de conștiință;
- serviciul cu caracter militar sau activitățile desfășurate în locul acestuia de cei care, potrivit legii, nu prestează serviciul militar obligatoriu din motive religioase;
- munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată;
- prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol;
- prestațiile care fac parte din obligațiile civile normale stabilite de lege.

Aceste prevederi reflectă reglementările din *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*: “**nu constituie muncă forțată serviciile cerute de cazurile de forță majoră sau de sinistre care amenință viața sau bunăstarea comunității, precum și orice muncă**

sau serviciu care face parte din obligațiile cetățenești normale.”

6. DREPTUL LA GREVĂ (art. 43)

Greva reprezintă încetarea colectivă și voluntară a muncii, hotărâtă de colectivitatea salariaților. Este o măsură de presiune economică temporară, utilizată în scopul îmbunătățirii condițiilor de muncă.

Greva (*potrivit Legii nr. 62/2011*):

- constituie o încetare colectivă și voluntară a lucrului într-o unitate și poate fi declarată pe toată durata desfășurării conflictelor de interes;
- poate fi declarată numai dacă, în prealabil, au fost epuizate posibilitățile de soluționare a conflictului de interes prin procedurile prevăzute de lege și dacă momentul declanșării a fost adus la cunoștința conducerii unității de către organizatori cu 48 de ore înainte;

- hotărârea de a declara greva se ia de către organizațiile sindicale reprezentative participante la conflictul de interese. (minim ½ membrii)
- grevele pot fi ***de avertisment, propriu-zise și de solidaritate.***
  - **greva de avertisment** nu poate să depășească 2 ore dacă se face cu încetarea lucrului, și trebuie, în toate cazurile, să preceadă cu 5 zile greva propriu-zisă;
  - **greva de solidaritate** poate fi declarată în vederea susținerii revendicărilor formulate de salariații din alte unități. Nu poate dura mai multe de 1 zi și trebuie anunțată în scris conducerii unității cu cel puțin 48 de ore înainte.
  - sindacatele reprezentative sau reprezentanții aleși ai salariaților sunt răspunzători de organizarea grevelor și îi reprezintă pe aceștia pe toată durata grevei, în relațiile cu patronatul, în fața instanțelor judecătorești, în cazurile în care se solicită suspendarea sau încetarea grevei;
  - în situația în care după declanșarea grevei, jumătate din numărul salariaților care au hotărât declararea grevei renunță, aceasta încetează;
  - greva nu poate urmări realizarea unor scopuri politice.

Reguli stabilite prin lege privind organizarea și desfășurarea grevei:

- participarea la grevă este liberă, nimeni nu poate fi constrâns să participe sau să refuze să participe la grevă;
- pe durata grevei, organizatorii sunt obligați să protejeze bunurile unității și să asigure funcționarea continuă a utilajelor și a instalațiilor a căror oprire ar putea constitui un pericol pentru viața și pentru sănătatea oamenilor;
- pe durata grevei, conducerea unității nu poate fi împiedicată să își desfășoare activitatea de către salariații greviști sau de organizatorii acestora;
- conducerea nu poate încadra salariați care să îi înlocuiască pe cei aflați în grevă;
- salariații își mențin toate drepturile ce decurg din contractul individual de muncă, cu excepția drepturilor salariale;
- conducerea unităților poate cere suspendarea grevei pe un termen de cel mult 30 de zile de la data începerii sau continuării grevei, dacă prin aceasta s-ar pune în pericol sănătatea sau viața oamenilor;
- cererea de suspendare se adresează curții de apel teritoriale și se soluționează în termen de 7 zile de la înregistrare.

Nu pot declara grevă: judecătorii, procurorii, personalul M.A.N., M.A.I. și al unităților din subordinea acestor minister, personalul S.R.I., al S.I.E., al S.T.S., personalul militar încadrat în Ministerul Justiției, precum și cel din unitățile din subordinea acestuia, personalul din transporturile aeriene, navale, terestre de orice fel nu pot declara grevă din momentul plecării în misiune și până la terminarea acesteia. Precum și în unitățile sanitare și de asistență socială, de telecomunicații, ale radiooului și televiziunii publice, în unitățile de transporturi pe căile ferate, inclusiv pentru gardienii feroviari, în unitățile care asigură

transportul în comun și salubrizarea localităților, în unitățile care asigură aprovizionarea cu gaze, apă, căldură, energie electrică grevă este permisă cu condiția ca organizatorii grevei să asigure serviciile esențiale dar nu mai puțin de o treime din activitatea normală, cu satisfacerea necesităților.

7. DREPTUL DE PROPRIETATE PRIVATĂ (art. 44)

Conținutul dreptului de proprietate include atât dobândirea proprietății cât și folosința, dispoziția ori transmiterea acestui drept altei persoane.

Potrivit art. 44 din Constituție:

- dreptul de proprietate, precum și creațele statului, sunt garantate;
- proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular;
- sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietatea publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor;
- pentru lucrările de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația însă de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității, în toate cazurile, despăgubirile se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau în caz de divergență prin justiție;
- dreptul de proprietate, obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revine proprietarului;
- averea dobândită licit nu poate fi confiscată, caracterul licit al dobândirii se prezumă;
- bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii;
- cetățenii străini și apatizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate în condițiile prevăzute de legea organică, precum și prin moștenire legală;
- nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire;
- proprietatea este publică sau privată;
- proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale;
- fac obiectul exclusiv al proprietății publice: bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial valorificabil de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental;

- bunurile proprietate publică sunt inalienabile; în condițiile legi, ele pot fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică;
- în condițiile legii organice, proprietatea privată este inviolabilă.

8. LIBERTATEA ECONOMICĂ (art. 45)

Libertatea economică ține de esența unei economii de piață și presupune posibilitatea oricărei persoane de a iniția și întreprinde o activitate cu scop lucrativ.

9. DREPTUL LA MOȘTENIRE (art. 46)

Acest drept este garantat prin Constituție. Reprezintă dreptul în temeiul căruia o persoană poate dobândi pe cale succesorală, în condițiile legii, orice bun.

10. DREPTUL LA UN NIVEL DE TRAI DECENT (art. 47)

Obligă statul să ia măsuri pentru dezvoltarea economică și protecția socială de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent. Nivelul de trai include dreptul cetățeanului la condiții rezonabile de viață care să-i asigure lui și familiei, un trai civilizat, decent (locuință, hrană, îmbrăcăminte).

Potrivit Constituției României cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte asigurări sociale publice sau private.

11. DREPTUL LA CĂSĂTORIE (art. 48)

“Familia se întemeiază pe căsătoria liber consumată între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

Încheierea, desfacerea și nulitatea căsătoriei se stabilesc potrivit legii, iar căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

Constituția protejează copii din afara căsătoriei recunoscându-i ca egali în fața legii cu cei din căsătorie.

Femeia și bărbatul au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în cursul căsătoriei și la desfacerea acesteia.

12. DREPTUL COPIILOR ȘI TINERILOR LA PROTECȚIE (art. 49)

potrivit art. 49 din Constituție:

copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor;

- statul acordă alocații de stat pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap; alte forme de protecție se stabilesc prin lege;

- este interzisă exploatarea minorilor, folosirea lor în activități ce le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în pericol viața ori dezvoltarea normală;

- minorii sub 15 ani nu pot fi angajați ca salariați;

Prin lege s-a dispus:

- angajarea salariaților în funcție de competență;
- concediu plătit mamelor pentru îngrijirea copiilor în vîrstă de până la 2 ani;
- acordarea de șomaj tinerilor neîncadrați în muncă care nu au surse proprii de venit;

13. DREPTUL PERSOANELOR CU HANDICAP LA PROTECȚIE SOCIALĂ (art. 50)

Potrivit art. 50, persoanele cu handicap se bucură de protecție specială.

Statul este obligat să asigure realizarea unei politici naționale de prevenire, tratament, readaptare, învățământ, de instruire și integrare socială a persoanelor cu handicap respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor.

S-au stabilit o serie de facilități în folosul acestei categorii sociale: acordarea gratuită de medicamente, tratament în unitățile sanitare și stațiuni, facilități fiscale, educaționale în unități speciale de învățământ. (L.nr.448/2006)

Le sunt recunoscute drepturi civile și politice, dreptul la învățământ și pregătire profesională, tratament medical, psihologic și funcțional, la acordarea de aparate speciale necesare corectării deficienței.

Pentru copii cu handicap alocația se acordă până la 18 ani.

10.DREPTURILE EXCLUSIV POLITICE

Drepturile exclusiv politice aparțin numai cetățenilor, ele pot fi exercitate numai pentru participarea la guvernare. Acestea sunt: dreptul de vot și dreptul de a fi ales.

DREPTUL DE VOT (art. 36):"Cetățenii au drept de vot de la vîrstă de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv"

- Nu au drept de vot debilii sau alienații mintali puși sub interdicție și persoanele condamnate prin hotărâre definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

-Dreptul de vot poate fi exercitat, în România de către o persoană dacă:

- este cetățean român;
- are vîrstă minimă de 18 ani;
- este în deplinătatea facultăților mintale;

-are aptitudinea morală de a vota nefiind condamnat prin hotărâre judecătoarească la pierderea drepturilor electorale.

Votul, reglementat de Constituția României este: universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Universalitatea exprimă că toți cetățenii români sub rezerva condițiilor de mai sus au dreptul de a vota.

Opusul votului universal este votul restrâns: votul cenzitar și votul capacitar.

Votul cenzitar exprimă în general condiția deținerii unei anumite averi dar există și alte forme ale sale:

*Censul de domiciliu: cetățeanul să aibă domiciliul în respectiva localitate.

*Censul de sex: nu a permis femeilor să voteze.

*Censul de vîrstă: condiția unei anumite vîrste pentru a vota.

Censul pe profesie și censul rasial-național.

Votul capacitar presupune un anumit grad de instrucție școlară în sarcina celui ce votează.

Egalitatea votului

- Presupune înlăturarea unor tehnici și procedee electorale precum: geografia electorală, colegiile electorale, votul plural sau votul multiplu.
- Fiecare cetățean are dreptul la **un singur vot** pentru alegerea aceluiași organ de stat.
- Circumscripțiile electorale pentru alegerea aceluiași organ **sunt egale** ca număr de locuitori.

Votul direct

O altă trăsătură caracteristică votului constă în aceea că alegătorii își exprimă direct, personal, acordul sau dezacordul privind candidații propuși.

Votul secret

Exprimă posibilitatea cetățenilor de a-și exprima acordul sau dezacordul fără ca alții concetățeni să aibă cunoștință de modul cum au votat. Secretul votului e asigurat prin diverse mijloace (cabine, buletine uniforme etc.).

Votul liber exprimat

- Posibilitatea manifestării libere a opțiunii pentru alegerea unui anumit partid politic sau a unui anumit candidat.
- Cetățeanul poate participa sau nu la alegeri.

DREPTUL DE A FI ALES (art. 37)

Au dreptul de a fi aleși, cetățenii care îndeplinesc următoarele condiții:

- au cetățenia română și domiciliul în țară;
- au aptitudini intelectuale și morale;
- nu le este interzisă asocierea în partide politice (precum judecătorilor Curții Constituționale, avocaților poporului, magistraților, militarilor, polițiștilor și altor funcționari publici stabiliți prin lege organică);
- îndeplinesc condițiile de vîrstă minimă, astfel: cel puțin 23 de ani pentru Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale și cel puțin 33 de ani, pentru a fi aleși în Senat și cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

-în condițiile aderării României la Uniunea Europeană cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale. Cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European în limita numărului de locuri rezervate României.

11.DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE SOCIAL-POLITICE

1. LIBERTATEA CONȘTIINȚEI (art.29)

D.U.D.O. precizează că “*orice persoană are dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei*” precum și “*libertatea de a avea opinii fără imixtioni din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontiere*”.

Constituția României în art. 29 reglementează libertatea conștiinței:

- libertatea gândirii și a opiniilor precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngădiate sub nici o formă;
  - nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale;
  - libertatea conștiinței este garantată, ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc;
- cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii;
- în relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învăđire religioasă;
  - cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline;
  - părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Este un drept fundamental cu un conținut complex: libertatea gândirii, libertatea opiniilor și libertatea credințelor religioase.

2. LIBERTATEA DE EXPRIMARE (art.30)

Potrivit acestui drept, gândurile, opiniile, credințele religioase, creațiile de orice fel, pot fi exprimate prin viu grai, prin scris, prin mijloace mecanice, electronice, inclusiv prin mijloace de informare în masă, *în condiții de deplină libertate*.

Libertatea de exprimare este inviolabilă în orice formă s-ar manifesta.

Reguli constituționale cuprinse în art. 30:

- libertatea de exprimare (a opiniilor, a credințelor, a gândurilor) și libertatea creațiilor de orice fel sunt inviolabile;

- libertatea presei implică la rândul său: libertatea de a înființa publicații, interzicerea cenzurii și a suprimării publicațiilor, obligația mijloacelor de comunicare în masă de a face publică sursa finanțării.

Limite aduse acestei libertăți:

- libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine;
- sunt interzise defâșimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri;
- răspunderea civilă pentru informația sau creația adusă la cunoștința publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestației artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune; delictele de presă se stabilesc prin lege.

Legea audiovizualului(nr. 504/2002) stabilește reguli privind libertatea mijloacelor de expresie:

- mijloacele de informare audiovizuală sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice;
- cenzura de orice fel este interzisă; selectarea cu bună-credință a informației audiovizuale de persoanele care poartă răspunderea pentru conținutul acesteia nu constituie cenzură;
- caracterul confidențial al surselor de informare este garantat de prezenta lege;
- este interzisă difuzarea de informații care, potrivit legii, au caracter secret sau pot aduce prejudicii siguranței naționale;
- persoana care se consideră vătămată într-un drept sau interes legitim al său printr-o comunicație audiovizuală, are dreptul să ceară rectificarea necesară.

3. DREPTUL LA INFORMAȚIE (art.31)

Se regăsește pentru prima oară între drepturile fundamentale consacrate de Constituția României.

Conținutul său este:

“Dreptul persoanei de a fi informată prompt, corect și clar cu privire la măsurile preconizate și mai ales dispuse de autoritățile publice, accesul liber la sursele de informație publică, științifică și tehnică, socială, culturală, sportivă, posibilitatea de a recepționa direct și în mod normal emisiunile de radio și televiziune, obligația autorităților guvernamentale de a crea condițiile materiale și juridice pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură”.

Constituția mai stabilește că:

- dreptul de informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau siguranța națională;

- serviciile publice de radio și televiziune sunt autonome; ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă;
- organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică.

4. LIBERTATEA ÎNTRUNIRILOR (art. 39)

Constă în “posibilitatea pe care o au oamenii de a se întâlni în reuniuni private sau publice pentru a-și exprima gândurile, opiniile, credințele”.

Este strâns legată de libertatea conștiinței și de libertatea de exprimare.

Poate fi exercitată prin: mitinguri, demonstrații, procesiuni, alte întâlniri, care se pot desfășura numai în mod pașnic, fără arme.

Potrivit **Legii nr. 60/1991** privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice:

- libertatea cetățenilor de a-și exprima opiniile politice, sociale sau de altă natură, de a organiza mitinguri, demonstrații, manifestații, procesiuni și orice alte întâlniri și de a participa la acestea este garantată de lege;
- asemenea activități se pot realiza numai pașnic și fără nici un fel de arme, în piețe, pe căile publice ori în alte locuri în aer liber, numai după declararea prealabilă;
- adunările publice trebuie să se desfășoare în mod pașnic și civilizat, cu protecția participanților și a mediului încadrător, fără să se stârjenească folosirea normală a drumurilor publice, a transportului în comun, funcționarea instituțiilor publice și private, a celor de învățământ, cultură și sănătate, a unităților economice ori să degenerizeze în acțiuni tulburente de natură a pune în primejdie ordinea și liniștea publică, siguranța persoanelor, integritatea corporală, viața sau bunurile acestora ori ale domeniului public;
- sunt interzise adunările publice prin care se urmărește: propagarea ideilor totalitare, de natură fascistă, comună, rasistă, șovină sau ale oricăror organizații terorist-divisioniste; organizarea unei lovitură de stat sau altor acțiuni contrare siguranței naționale; încălcarea ordinii, siguranței sau moralității publice, a drepturilor și libertăților cetățenești ori punerea în pericol a sănătății acestora.

5. DREPTUL DE ASOCIERE (art. 40)

Potrivit acestui art. 40, cetățenii români se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere. Acest drept constituie baza pluralismului politic și ideologic al societății românești postrevoluționare.

Dreptul de asociere constituie posibilitatea recunoscută persoanelor ca în diverse forme să cumuleze permanent cunoștințele sau activitatea lor, în scopul promovării unor interese, altele decât cele cu caracter patrimonial.

Art. 40 trebuie coroborat cu art. 8 și 9 din Constituție care consacră: pluralismul, partidele politice și sindicatele;

- **pluralismul** în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale;

- **partidele politice** se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii; ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației;

- **sindicalele**, se constituie și își desfășoară activitatea potrivit cu statutele lor, contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților.

Asociațiile, la care se referă art. 40 nu au scop lucrativ, nu au ca rezultat obținerea sau împărțirea unor câștiguri, ele trebuind să aibă scopuri politice, religioase, culturale, care să poată exprima libertatea de gândire și de exprimare a gândurilor, ideilor, opiniilor, credințelor.

Constituția României precizează că:

- sunt neconstituționale partidele sau organizațiile care prin scopurile ori activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României;
- nu pot face parte din partide politice: judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.
- asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

6. SECRETUL CORESPONDENȚEI (art. 28)

Constituția României stipulează că: "Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al con vorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil".

Obligația respectării secretului corespondenței revine atât persoanelor fizice și juridice cât și autorităților publice.

Nimeni nu poate reține, deschide, citi, distrugе, da publicitatea o corespondență ce nu-i este adresată, având obligația de a o restituи destinatarului.

Restrângerea acestui drept are loc numai în baza unei autorizații emise de către judecător, cu respectarea cadrului legal și a unei proceduri stricte în scopul descoperirii infracțiunilor și infractorilor.

12. DREPTURILE GARANȚII

1. **DREPTUL DE PETITIONARE (art. 51)** reprezintă posibilitatea pe care o are cetățenii de a se adresa autorităților publice, societăților și organizațiilor economice, cu sesizări, reclamații, propunerii și cereri privind interese personale sau publice corelate cu obligația acestor instituții de a primi, examina și rezolva petițiile, precum și de a comunica soluțiile adoptate.

Petițiile cetățenilor privesc nu numai valorificarea unor drepturi ci și a unor simple interese personale. Astfel, chiar dacă un interes personal, nefiind ocrotit prin posibilitatea sancționată de lege de a cere unui terț îndeplinirea unei acțiuni sau o

abstențiu, nu constituie un drept subiectiv, el poate fi totuși apărat prin intermediul dreptului de petiționare.

Petițiile pot avea ca obiect și drepturi și interese **colective**.

- Petițiile trebuie să fie formulate numai în numele semnatarului iar organizațiile legal constituite trebuie să le adreseze exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.
- Autoritățile sunt obligate să examineze și să răspundă în termenele prevăzute de lege;
- În situația în care nu se răspunde în termenul prevăzut, persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, are dreptul să se adreseze instanțelor judecătorești pentru a obține recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

2. DREPTUL PERSOANEI VĂTĂMATE DE O AUTORITATE PUBLICĂ (art. 52)

Potrivit Constituției “persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei”.

Exercitarea acestui drept este supusă **următoarelor condiții**:

- este necesar să se facă dovada vătămării unui drept subiectiv;
- vătămarea acestui drept să fi fost cauzată de o autoritate publică;
- vătămarea dreptului subiectiv să se fi produs printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termen legal a unei cereri

Limitele și condițiile exercitării acestui drept se stabilesc prin **lege organică**.

Legea contenciosului administrativ (nr. 554/2007) reprezintă cadrul legal în măsură să asigure drepturile legitime ale cetățenilor împotriva abuzurilor unor autorități publice:

- orice persoană fizică sau juridică, dacă se consideră vătămată în drepturile sale printr-un act administrativ sau prin refuzul nejustificat al unei autorități administrative de a-i rezolva cererea referitoare la un drept recunoscut de lege, se poate adresa instanței judecătoarești competente pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată;
- se consideră refuz nejustificat de rezolvare a cererii referitoare la un drept recunoscut de lege și faptul de a nu se răspunde petiționarului în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii, dacă prin lege nu se prevede alt termen;
- nu pot fi atacate în justiție: actele care privesc raporturile dintre Parlament, Președintele României și Guvern; actele administrative referitoare la siguranța internă și externă a statului precum și cele referitoare la interpretarea și executarea actelor internaționale, la care România este parte; actele emise ca urmare a stării de necesitate sau pentru combaterea calamităților naturale, incendiilor de păduri, epidemiei, epizootiei și altor evenimente de aceeași gravitate; actele de comandament cu caracter militar.

art. 52(3) din Constituție: “statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite în procesele penale”

Codul de procedură penală prevede că orice persoană care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea pagubei suferite dacă în urma rejudecării cauzei s-a stabilit prin hotărâre definitivă că nu a săvârșit fapta imputabilă ori că acea faptă nu există.

Pentru obținerea reparației, persoana îndeptățită se poate adresa tribunalului în a căruia rază teritorială domiciliază, chemând în judecată civilă statul.

13. ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI

Acestea sunt prevăzute în Cap. III din Titlul II din Constituția României:

- 1. FIDELITATEA FAȚĂ DE ȚARĂ.**
- 2. APĂRAREA ȚĂRII.**
- 3. ÎNDATORIREA LA CONTRIBUȚII FINANCIARE.**
- 4. ÎNDATORIREA DE EXERCITARE A DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR CU BUNĂ-CREDINȚĂ.**

1. Aceasta impune cetățeanului o atitudine de respect față de trecutul țării, de devotament participativ la străduințele colective urmărind propășirea ei.

Consecința juridică se referă la îndatorirea pe care o au cetățenii ce ocupă funcții și demnități publice, precum și militarii de a depune jurământul cerut de lege.

2. Art. 55 din Constituție consacră dreptul și obligația cetățenilor de a apăra România.

Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.

3. Art. 56 din Constituția României prevede obligativitatea cetățenilor de a contribui prin impozite și taxe la cheltuielile publice.

Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. Orice alte prestații în afara celor stabilite prin lege în situații excepționale sunt interzise.

În baza unor legi speciale, sunt scutite de plata taxelor și impozitelor următoarele categorii de cetățeni:

- veteranii de război, urmașii eroilor martiri ai Revoluției din 1989, răniții, precum și pensionarii de invaliditate care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă în lupta pentru victoria Revoluției, persoanele cu handicap.

4. Îndatorirea de exercitare a drepturilor și libertăților cu bună-credință reprezintă o obligație a tuturor locuitorilor țării.

Contrare acestei obligații sunt **ABUZUL DE DREPT** și **FRAUDA DE LEGE**.

Abuzul de drept vizează exercițiul unui anumit drept într-o formă aparent legală, dar prin modul în care este exercitat, aduce prejudicii drepturilor și intereselor legitime ale altor cetățeni sau interesului general.

Frauda de lege reprezintă eludarea intenționată a dispoziției unei norme juridice, de obicei prohibitivă, prin folosirea dispoziției unei alte norme juridice, situație în care

subiectul de drept înfăptuiește un act nu pentru a obține efectele firești ci cu intenția de a obține pe cale indirectă efecte interzise de o altă normă juridică, ori a face inaplicabile efectele unei norme imperative, prin folosirea unei alte norme juridice cu caracter imperativ.

În doctrină, s-a emis opinia că textul constituțional consacră două principii ale regimului juridic al exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului: *buna credință* și *respectul drepturilor altuia*.

Consacrarea *bunei-credințe* și *a respectului drepturilor altuia* este condiția indispensabilă exercitării drepturilor și libertăților constituționale în mod egal și democratic de către toți cetățenii țării.

Intrebari/tematica seminar/examen

1. Marile momente ale codificării d.l.f.
2. Notiunea de drepturi și indatoriri fundamentale
3. Principiile drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români
4. Inviolabilitățile cetățenilor români
5. Drepturile și libertățile social-economice și culturale
6. Drepturile exclusiv politice
7. Drepturile și libertățile social-politice
8. Drepturile garanții
9. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români

DCIP 10

ACCESUL LA PUTERE.SISTEMUL ELECTORAL . DREPTURILE EXCLUSIV POLITICE

I. Drepturile exclusiv politice

II. Sisteme electorale și moduri de scrutin

III. Sistemul electoral în România

I. Sistemul electoral (I). Drepturile exclusiv politice

CUPRINS

I. Drepturile electorale – considerații generale

II. Dreptul de vot

II.1. Evoluția dreptului de vot

II.2. Regimul juridic al dreptului de vot. Trăsăturile votului

III. Dreptul de a fi ales

III.1. Istorico

III.2. Dreptul de a fi ales – regimul juridic

IV. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

IV.1. Condiții

IV.2. Incompatibilități ale mandatului de parlamentar european

I. Drepturile electorale – considerații generale

- fac parte din categoria drepturilor exclusiv politice
- aparțin în exclusivitate cetățenilor → prin exercitarea lor – aceștia participă la guvernare → desemnând organele reprezentative ale poporului
- într-un stat de drept – democratic și social → poporul → ultimul cuvânt → în acest sens – CR – art.2 - suveranitatea națională aparține poporului român – care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum – *"niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu"*
- caracterizarea drepturilor electorale (d.e.) ca exclusiv politice → permite diferențierea lor de drepturile și libertățile social-politice (libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul de asociere, libertatea întrunirilor etc.)
- d.e. aparțin numai cetățenilor – la guvernarea unei societăți participă numai cetățenii care au capacitate electorală
- sunt d.e.:
  - dreptul de vot (CR – art. 36)

→ dreptul de a fi ales (CR – art. 37)

II. Dreptul de vot

- Art. 36 din CR – dreptul de vot

(1) *Cetățenii au drept de vot de la vîrstă de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv*

(2) *Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale*

II.1. Evoluția dreptului de vot

a) În România → caracterul universal al votului → **prin Constituția din 1923**

- deși universal → existau unele **incapacitate de a vota** → reglementate prin **Legea electorală din 1925** – care a exclus de la vot:

- femeile

- militarii

- persoanle care nu aveau cetățenia română

b) **Constituția de la 1938** → pas înapoi – introduce **votul pe colegii electorale** (este înlăturat caracterul universal al votului)

- Prin **Legea electorală din 1939** – drept de vot – cetățenii români (femei și bărbați) – cel puțin 30 ani - știutori de carte – sau care practicau o anumită îndeletnicire prevăzută de lege

c) **Constituția din 1948 – consfințește pe deplin votul universal** → au dreptul de vot **toți cetățenii români** → cel puțin 18 ani

d) celelalte constituții (1952, 1965, 1991) → **păstrează caracterul universal** al votului

e) în prezent

- d.v. → indică cine și în ce condiții poate alege
- d.v. → interpretat și aplicat în concordanță cu DUDO – art. 21 alin. (3) → *"Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat ... voință exprimată prin alegeri nefalsificate care să aibă loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului"*
- **P. I. D.C.P. (art. 25)** → orice cetățean are dreptul de a alege și a fi ales în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor
- **Convenția europeană** (pt. apărarea d.l.f.) → părțile contractante → se obligă să organizeze la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret – libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ

II.2. Regimul juridic al dreptului de vot. Trăsăturile votului

1. **Universalitatea votului** = cetățenii români – sub rezerva doar a condițiilor de vîrstă + aptitudini intelectuale sau morale → au dreptul de a vota

- **opus universalității votului → votul restrâns** (selectiv) – care are 2 forme: **v. cenzitar și v. capacitar**

a) **votul cenzitar** → de regulă, exprimat prin **condiția de avere** (de aici numit și **v. contribuabilitilor**)

b) **censul de avere** → C.R. din 1866 – votau cei care plăteau o dare către stat

- C. Franței (1791) → **cetățenii activi** – cu o anumită

avere – care puteau vota - **și cetățenii pasivi** (nu aveau drept de vot)

- în SUA – *poll taxes* (taxe electorale) →
înlăturare în 1964

c) **censul de domiciliu** → cetățeanul să fi domiciliat o anumită perioadă de timp în localitate

d) **censul de sex** → nu a permis femeilor să voteze

- femeile au obținut dreptul de vot:

• Norvegia (1913)	S.U.A. (1920)
• Anglia (1918)	Suedia (1921)
• Rusia (1918)	Spania (1931)
• Germania (1919)	Franța (1944)
	Elveția (1971)
• în România – 1946 (Decretul nr. 2218/1946) – “Femeile au dreptul de vot și pot fi alese ... în aceleași condiții ca bărbații”	

e) **Censul de vîrstă** → condiția unei anumite vîrste pentru a vota (vîrste exagerat de ridicate – scop – eliminarea tineretului de la vot (mai ușor de ”manipulat” la alegeri)

Ex.: **C.R. din 1938** → dr. de vot pt. Ad. Deput. – de la 30 ani → Senat – de la 40 ani

f) **Alte censuri**

- ❖ **rasial** – național
- ❖ **pe profesii**

b) **Votul capacitar** → pp. un anumit **grad de instrucție** → în multe țări – să știe să **citească** și să **explice** constituția

- în SUA – în ideea de a-i exclude de la vot pe **negri** (procedeu înlăturat în 1965)
- **v. universal** → o **necesitate** într-un stat de drept → ”*Nicio porțiune, la un moment dat, să nu fie colectiv exclusă; interdicțiile strict individuale să rezulte din incapacități evidente sau nedemnități evidente*” (Marcel Prelot, Jean Boulois)
- **În România** → v. este **pe deplin** universal

- **vârsta** – 18 ani – largă participare – maturitate politică
- **deplinătatea facultăților mintale** – condiție firească (debili și alienați mintal puși sub interdicție)
- **aptitudinea morală de a vota** (nu persoanele condamnate la pierderea drepturilor electorale)
- **2 probleme.....**
  - ❖ persoanele arestate preventiv??
  - ❖ executarea unei pedepse privative de libertate (soluția – **suspendarea exercițiului d.v.** – art. 53 C.R.?????)

2. **Egalitatea votului** → expresie a marelui principiu al **egalității cetățenilor** (rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie/apartenență politică, avere, origine socială)

- **Votul egal** → presupune:
  - ❖ fiecare cetățean – drept la un **singur vot** pt. alegerea aceluiași organ de stat
  - ❖ votul unei persoane are o **pondere** (importanță) **egală** cu al altiei persoane
  - ❖ circumscripțiile electorale – pt. alegerea aceluiași organ – sunt **egale ca nr. de locuitori**
- **egalitatea votului** → pp. înlăturarea unor **tehnici și procedee electorale** de limitare/deturnare a votului
  - a) **geografia electorală**
  - b) **colegiile electorale**
  - c) **votul plural**
  - d) **votul multiplu**
  - e) **Geografia electorală** → procedeul stabilirii de **circumscripții electorale inegale ca nr. de locuitori** – pt. alegerea aceluiași organ de stat
- scop → dezavantajarea localităților/cartierelor → unde locuiesc adversari ai partidelor de guvernământ
- circumscripții f. mari vs. mici → pt. același nr. de mandate – apare inegalitatea votului → un nr. mare de alegători aleg același nr. de deputați ca alegătorii din circumscripțiile mici
- b) **Colegiile electorale** – pe **avere sau profesiuni** → inegale ca nr. de alegători – fie aleg același nr. de deputați – fie un nr. diferit de deputați
  - procedeu în Constituția României din 1866
- c) **Votul plural** → unii alegători – în aceeași circumscripție electorală – dispun de mai multe voturi pt. alegerea aceluiași organ de stat (dacă au avere, titluri în învățământ, un anumit nr. de copii)
- d) **Votul multiplu** → asemănător votului plural

→ alegătorul – mai multe voturi pt. același organ de stat – dar în circumscripții electorale diferite

- În C.R. – 1923 – alegeri pt. Senat – un **prof. univ.** avea 4 voturi: 1 – în circumscripția sa electorală + 1 pt. alegerea senatorului universității +2 pt. membru ales într-un consiliu comunal și membru al unei camere de industrie/agricultură

d) **Prima electorală** → de regulă – în criză politică – când partidul de guvernământ nu reușește să obțină majoritatea în alegeri

partidului → este un **plus de mandate** – atribuite ce obține un anumit procent de voturi

- **Legea electorală din 1925** → partidul care obține 40% din totalul voturilor pe țară → primea 50% din totalul mandatelor

3. Votul direct → folosit în

- alegerea Președintelui SUA
- alegerea Senatului în Franța
- alegerea Adunării Deputaților (CR – 1866)
- în Germania – președintele ales de Bundesrat

4. Secretul votului = posibilitatea cetățenilor de a-și **manifesta liber voința** – fără ca aceasta să fie cunoscută de alții

- **Legea electorală** – o serie de garanții – pt. asigurarea secretului votului:
  - ❖ buletinele de vot – sunt uniforme – fără semne distinctive
  - ❖ pe buletine – imprimate numai mențiunile strict necesare
  - ❖ cabine de vot/camere de votare – alegătorul intră singur
  - ❖ buletinul de vot – personal îl introduce în urna de vot
- **Legea nr. 288/2015** – dr. de vot – poate fi exercitat prin **corespondență** numai cu respectarea caracterului egal, secret, direct și liber exprimat

5. Votul liber exprimat → posibilitatea cetățeanului de a **participa sau nu** la alegeri

→ este alternativa **votului obligatoriu**

- **Votul obligatoriu** → în România – Constituția 1923

→ azi în Italia, Belgia, Grecia, (**sancțiuni contravenționale** –

statul este obligat să asigure

participarea tuturor – cheltuieli mari + multe dificultăți

- **Problemă** → influențarea cetățenilor – prin campanii electorale - mijloace de informare – afișe electorale – emisiuni electorale

- **Întrebare:** Promisiunile electorale sunt de natură să influențeze **caracterul liber exprimat** al votului în ziua alegerilor?
- campanii de informare pentru **educarea electorală** a cetățenilor

III. Dreptul de a fi ales

III.1. Istorici

- În istoria modernă a statului → dr. de a fi ales a aparținut doar cetățenilor
- C.R. – 1866 - **pt. alegerea Adunării Deputaților:**
  - cetățenia română (prin naștere sau împământare)
  - să se bucură de toate drepturile civile și politice
  - să domicilieze în România
  - vârsta – cel puțin 25 ani
- **pt. alegerea Senatului:**
  - vârsta de 40 ani
  - venit – cel puțin 9.400 lei
- **C.R. – 1923 și 1938** → păstrează condiția cetățeniei române a celui ales – inclusiv pt. a ocupa funcții/demnități publice/civile/militare
- la fel în perioada 1947 – 1989
  - ❖ membru al Marii Adunări Naționale – vârsta 23 ani
- **Întrebare:** Este necesară trecerea unei anumite perioade de timp de la dobândirea cetățeniei române?!? → pt. a fi ales (străinul/apatridul)
- C.R. - 1991 – 35 ani pt. Senat
- după revizuirea din 2003 – 33 ani

III.2. Condițiile dreptului de a fi ales

- a) **cetățenia română** → excluși străinii și apatrizii (C.R.- art. 16 (3))
  - CR – 1991 – înainte de revizuire → ...*numai* cetățenia română și domiciliul în țară ...
  - după revizuire (2003) – fără “*numai*”
- b) **să aibă domiciliul în România**
  - condiția **domiciliului pe teritoriul țării** unde candidează → în majoritatea sistemelor constituționale – alături de cetățenie – garanție a atașamentului persoanei față de țară
- c) **să aibă drept de vot** (capacitate electorală – vârstă, deplinătatea facultăților mintale, fără pierderea drepturilor electorale)
- d) **să aibă dreptul asocierei în partide politice** (cf. art. 40 CR)
- e) **să aibă vârsta minimă pentru a candida** (23, 33, 35 ani)

- Rațiunea acestor limite → importanța obligațiilor în asemenea funcții de demnitate publică
→ maturitate → credibilitate

→ experiență

IV. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

Art. 38 din C.R. → în condițiile aderării la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European

- Potrivit **Legii nr. 33/2007** (privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European (PE)) → membrii P.E. – se aleg pe bază de **scrutin de listă/reprezentare proporțională/candidatură independentă**
- la aceste alegeri → teritoriul României → o singură circumscripție electorală

IV.1. Condiții pentru alegerea în P.E. → aceleași ca pentru alegerile naționale:

- ❖ domiciliu (în România)
- ❖ vârsta (18 ani)
- ❖ nu au drept de vot → pers. puse sub interdicție (debili/alienati) + cei care au pierdut drepturile electorale
- ❖ cetățenii europeni – cu domiciliul și reședința în România + vârsta de 18 ani au dreptul de a alege membri din România în P.E.

IV. 2. Incompatibilități ale mandatului de parlamentar european

- **Începând cu 2004** → urmare a modificărilor (din 2002) aduse **Actului privind alegerea membrilor P.E.** → **interzis** → **cumulul mandatului de parlamentar european cu cel de parlamentar național**
- Așadar:
  - ❖ nu poți fi parlamentar european și deputat/senator în Parlamentul României/membru al Guv./orice altă funcție publică de autoritate sau funcții echivalente în UE
  - ❖ funcții publice de autoritate → ministru, secretar de stat, subsecretar de stat, f-ctii în Administrația Prezidențială etc.
- Tematică seminar/examen/bibliografie
  1. Evoluția dreptului de vot
  2. Universalitatea votului
  3. Egalitatea votului
  4. Votul direct, secret și liber exprimat
  5. Dreptul de a fi ales: istoric și regim juridic
  6. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

Bibliografie:

1. M. Bădescu, D.C.I.P., Ed. Sitech, Craiova, 2020, pp. 186 – 189
2. I. Muraru, E.-S. Tănăsescu, D.C.I.P., ediția 15, 2017 – vol. II, Ed. C.H. Beck, pp. 91 – 105
3. Șt. Deaconu, Instituții politice, C.H. Beck, 2017, pp. 89 - 108

DCIP -10

AUTORITĂȚILE PUBLICE (I).PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CUPRINS

- **I.FUNCȚIILE PARLAMENTULUI**
- **II.ORGANIZAREA INTERNĂ A PARLAMENTULUI**
- **III.FUNCȚIONAREA PARLAMENTULUI**
- **IV.MANDATUL PARLAMENTAR**
- **V.DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PARLAMENTARILOR**

I.FUNCȚIILE PARLAMENTULUII

1.FUNCȚIA DE STABILIRE A DIRECȚIILOR PRINCIPALE A ACTIVITĂȚILOR SOCIAL-ECONOMICE, CULTURALE, STATALE ȘI JURIDICE

-Parlamentul poate decide în problemele cele mai importante;
-în Parlamentului următoarele împuterniciri: **adoptarea bugetului, aprobarea programului de guvernare, declararea mobilizării generale sau partiale, reglementarea alegerilor, a organizării și desfășurării referendumului, organizarea și funcționarea organelor de stat, precum și a partidelor politice, organizarea forțelor armate și a apărării naționale, stabilirea sistemului juridic al stării de asediul și a celei de urgență, stabilirea infracțiunilor și a pedepselor, stabilirea procedurilor jurisdicționale, stabilirea statutului funcționarilor publici, etc.**

2. FUNCȚIA DE ALEGERE, FORMARE, AVIZAREA FORMĂRII, NUMIREA SAU REVOCAREA UNOR AUTORITĂȚI STATALE

Vizează implicarea Parlamentului în constituirea, modificarea altor autorități publice.

Parlamentul poate suspenda Președintele României, acordă votul de încredere programului și întregii liste a Guvernului, poate retrage această încredere, numește șase din cei nouă judecători ai Curții Constituționale, numește directorii serviciilor secrete, alege membrii Consiliului Național al Audiovizualului, membrii Consiliului Superior al Magistraturii.

3. FUNCȚIA DE CONTROL

Parlamentul are dreptul de a anula acte ilegale, de a revoca organe de stat sau înalte funcționari a căror activitate nu se conformează cu legile.

4.FUNCȚIA DE POLITICĂ EXTERNĂ

Competența Parlamentului în cadrul acestei funcții se referă în special la:

- ratificarea și denunțarea tratatelor internaționale;
- declararea stării de război;
- decizia de suspendare sau încetare a ostilităților militare.

În realizarea acestor atribuții Parlamentul lucrează îndeaproape cu Președintele României și cu Guvernul.

5. FUNCȚIA DE ORGANIZARE INTERNĂ

-autonomia regulamentară, Parlamentul este singurul în drept să-și stabilească regulile de organizare și funcționare;

4. FUNCȚIA DE POLITICĂ EXTERNĂ

Competența Parlamentului în cadrul acestei funcții se referă în special la:

- **ratificarea și denunțarea tratatelor internaționale;**
- **declararea stării de război;**
- **decizia de suspendare sau încetare a ostilităților militare.**

În realizarea acestor atribuții Parlamentul lucrează îndeaproape cu Președintele României și cu Guvernul.

5. FUNCȚIA DE ORGANIZARE INTERNĂ

-autonomia regulamentară, Parlamentul este singurul în drept să-și stabilească regulile de organizare și funcționare;

-autonomia instituțională, fiecare Cameră are serviciile sale proprii, funcționarii acestora având un statut specific de funcționari parlamentari;

-autonomia financiară, fiecare Cameră își aprobă resursele financiare necesare în cadrul unui buget propriu;

Parlamentul îndeplinește o serie de atribuții în cadrul acestei funcții.

6. FUNCȚIA DE INFORMARE

Constituția reglementează dreptul de informare al Parlamentului, astfel, titularii solicitării pot fi Camera Deputaților, Senatul sau Comisiile parlamentare prin intermediul președinților acestora. Parlamentarii nu pot solicita individual asemenea informări.

*Când o inițiativă legislativă implică modificarea prevederilor legii bugetului de stat sau al asigurărilor sociale de stat **solicitarea informării este obligatorie.***

II.Organizarea internă a parlamentului

Organizarea internă a Parlamentului implică existența unor organe colegiale, care decid și lucrează tocmai pentru ca activitatea parlamentară să se desfășoare în bune condiții (birouri, comisii, grupuri parlamentare).

1.Grupurile parlamentare sunt organisme interne ale camerelor, constituite ca urmare a organizării deputaților și senatorilor care, având aceeași concepție politică sau orientări înrudite, se reunesc voluntar pentru eficiența acțiunilor politice ale acestora.

-deputații și senatorii se pot constitui în grupuri parlamentare potrivit regulamentului fiecărei camere.

-un grup parlamentar poate fi constituit dacă cuprinde cel puțin 7 senatori, respectiv 10 deputați care au fost aleși pe listele aceluiași partid

-după constituire grupurile își desemnează un lider, vicelideri și secretari.

2.Birourile permanente

Fiecare Cameră a Parlamentului își alege un birou permanent. Este un organ colegial ce conduce lucrările și organizează serviciile Camerei. *Activitatea sa este permanentă.*

Biroul permanent se compune dintr-un președinte (**este și președintele Camerei și este ales pe durata întregului mandat parlamentar**), patru vicepreședinți, patru secretari și patru chestori aleși pe durata unei sesiuni parlamentare și pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

Atribuțiile biroului permanent:

-solicită președintelui Camerei convocarea unei sesiuni extraordinare;

-primește și distribuie proiectele de legi, propunerile legislative și rapoartele comisiilor parlamentare;

-întocmește proiectul ordinii de zi a ședințelor Camerei și programul de lucru al acesteia.

Președintele Biroului permanent (Președintele Camerei)

- *convoacă în sesiuni ordinare și extraordinare camera parlamentară;*
- *conduce lucrările Camerei și asigură respectarea programului orar și a ordinii de zi;*
- *acordă cuvântul, modereză discuțiile sintetizează problemele supuse dezbatării, stabilește ordinea votării, explică semnificația votului și anunță rezultatul votului.*

Atribuții specifice ale Președintele Senatului:

-asigură interimatul funcției de Președinte al României;

-aprobă decontarea cheltuielilor pentru deplasările în străinătate;

Vicepreședinții **birourilor îndeplinește atribuții stabilite de birou și încredințate de către Președintele acestuia, conduc activitatea biroului în absența sau la solicitarea acestuia.**

Secretarii birourilor permanente:

-participă la conducerea ședințelor în plen, asistându-l pe președintele Biroului;

-semnalează președintelui înscrierile la cuvânt în ordinea în care acestea au fost exprimate;

-rezintă președintelui propunerile, amendamentele și orice alte comunicări adresate plenului;

-urmăresc prezența parlamentarilor la lucrări;

-verifică cворумul de ședință și efectuează apelul nominal, din dispoziția președintelui Biroului permanent;

Chestorii birourilor permanente:

-verifică modul de gestionare a patrimoniului, funcționarea și calitatea serviciilor Camerei Deputaților;

-exercită controlul financiar asupra cheltuielilor efectuate;

Comisiile parlamentare

Constituția (art. 64(4)) stabilește că fiecare Cameră își constituie **comisii permanente**, și poate institui **comisii de anchetă** sau alte **comisii speciale**. Camerele își pot forma și **comisii comune**.

Comisiile permanente sunt cele mai importante și sunt alese pe durata mandatului parlamentar. Se constituie pe diferite domenii: industrie, servicii, buget și finanțe, sănătate, agricultură, învățământ, etc.

Comisiile sunt conduse de un birou compus dintr-un președinte, 1-2 vicepreședinți și 1-2 secretari.

Comisiile speciale sunt constituite pentru avizarea unor acte legislative complexe pentru elaborarea unor propuneri legislative sau pentru alte scopuri indicate în hotărârea de înființare a comisiei.

Comisiile de anchetă

La cererea a 1/3 din numărul membrilor săi în cazul Senatului, respectiv la cererea a minim 50 de deputați din cel puțin două grupuri parlamentare la Camera Deputaților se poate hotărî înființarea unei comisii de anchetă.

Comisiile sunt conduse de un birou compus dintr-un președinte, 1-2 vicepreședinți și 1-2 secretari.

Comisiile speciale sunt constituite pentru avizarea unor acte legislative complexe pentru elaborarea unor propuneri legislative sau pentru alte scopuri indicate în hotărârea de înființare a comisiei.

La cererea comisiei de anchetă, orice persoană care are cunoștință în legătură cu obiectul cercetării sau care deține un mijloc de probă este obligată să le aducă la cunoștință sau să le înfățișeze.

Instituțiile și organizațiile sunt obligate, în condițiile legii, să răspundă la solicitările comisiei într-un termen stabilit de aceasta.

Lucrările Comisiei se concretizează într-un raport care se trimit spre dezbatere și aprobat prin hotărâre camerei.

Autoritățile sesizate cu această hotărâre au obligația să informeze Biroul permanent al Camerei privind soluțiile adoptate și motivarea acestora.

Comisiile de mediere

Constituția României prevede constituirea comisiei de mediere doar pentru proiectele de lege aflate în curs de legiferare la data intrării în vigoare a legii de revizuire a Constituției (art. 155 (1)).

3. Funcționarea Parlamentului

Mandatul sau legislatura – perioada de timp pentru care este ales parlamentul.

Mandatul Camerei Deputaților și Senatului României este de 4 ani și poate fi prelungit, prin lege organică în caz de război sau de catastrofă. Acesta se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice și nu poate fi revizuită Constituția.

Sesiunea

Camerele parlamentare își desfășoară activitatea în cadrul sesiunilor. Sesiunile parlamentare pot fi ordinare sau extraordinare.

Sesiunile ordinare sunt acelea în care Parlamentul este obligat să se întrunească. Parlamentul României se întrunește în două sesiuni ordinare pe an (februarie-iunie, septembrie-decembrie).

Sesiunile extraordinare se țin ori de câte ori este nevoie în afara sesiunilor ordinare, la cererea Președintelui României, a Birourilor Permanente ale camerelor sau a cel puțin 1/3 din numărul deputaților respectiv senatorilor.

Parlamentul nou ales se întrunește la convocarea Președintelui României în cel mult 20 de zile de la alegeri. Parlamentul se convoacă de drept în 24 de ore în cazul declanșării unei agresiuni armate împotriva României și în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediul sau a celei de urgență.

De asemenea, se convoacă obligatoriu în situația adoptării ordonanțelor de urgență, în cinci zile de la depunere sau trimitere după caz.

ŞEDINȚELE

Camerele lucrează în ședințe separate și în ședințe comune.

Constituția României stabilește situațiile în care Camerele se întrunesc în ședință comună:

- primirea mesajului Președintelui României;
- aprobarea bugetului de stat și al asigurărilor sociale de stat;
- declararea mobilizării parțiale sau generale;
- aprobarea strategiei de apărare a țării;
- primirea rapoartelor C.S.A.T.;
- numirea Avocatului Poporului și, la propunerea Președintelui, a directorilor serviciilor secrete și exercitarea controlului asupra acestor servicii.

Reguli privitoare la desfășurarea ședințelor:

- ședințele sunt publice, existând și excepții;
- prezidarea ședinței aparține, de regulă, președintelui Camerei;
- la ședințe au dreptul să participe membrii ai Guvernului, reprezentați ai presei, diplomați, cetăteni pe baza unei autorizații emise de secretarul general;
- Camera lucrează valabil dacă în sală sunt prezenți cel puțin jumătate plus unu din numărul total al membrilor săi;

-**Ia înălmuirea și adoptarea ordinii de zi**, în domeniul legislativ se va asigura prioritate cererilor adresate de birourile comisiilor permanente, dezbatelor în procedură de urgență, cererilor pentru adoptarea unei asemenea proceduri;

-cel care conduce ședința veghează la respectarea regulamentelor și la menținerea ordinii în sală;

-parlamentarii iau cuvântul în ordinea înscrierii la cuvânt și-a.

SISTEMUL DE VOT ÎN PARLAMENT

Camerele hotărăsc prin vot deschis sau secret, asupra problemelor care constituie ordinea de zi a ședințelor.

Votul deschis se exprimă prin *mijloace electronice, ridicarea mâinii, apel nominal, ridicarea în picioare*.

Votul secret se exprimă prin *buletine, bile sau electronic*. În mod obligatoriu se votează cu buletine în situația alegerii persoanelor în funcții și cu bile pentru acordarea votului de încredere Guvernului.

În Parlamentul României se votează astfel:

-majoritate de cel puțin 2/3 din numărul membrilor fiecărei camere:

-proiectul sau propunerea de revizuire a Constituției;

-punerea sub acuzare a Președintelui pentru înaltă trădare.

cu majoritate de cel puțin ¾ din numărul parlamentarilor:

-proiectul sau propunerea de revizuire a Constituției, dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord.

-cu majoritatea parlamentarilor:

-suspendarea din funcție a Președintelui României;

-pentru învestirea Guvernului;

-pentru adoptarea moțiunii de cenzură.

-cu majoritatea membrilor prezenți din fiecare Cameră:

-legile ordinare și hotărările.

În caz de paritate, votul se repetă.

IV.MANDATUL PARLAMENTAR

Mandatul reprezintă o împăternicire, o delegare, o reprezentare; semnifică o funcție politică cu care titularul său este investit prin alegeri, al cărui conținut este predeterminat de lege; este o demnitate publică rezultată din alegerea de către electorat în vederea exercitării prin reprezentare a suveranității naționale și care conține împăternicirile stabilite prin Constituție și legi.

În România, mandatul parlamentar este reprezentativ, astfel parlamentarul este "obligat" față de toată națiunea nu doar față de cei care l-au ales iar Constituția a stabilit în consecință că: "în exercitarea mandatului deputații și senatorii sunt în serviciul poporului".

Trăsături ale mandatului parlamentar:

- mandatul este dat de națiune prin electoratul din circumscripția unde a fost ales parlamentarul;
- parlamentarul este independent în exercitarea mandatului său, el trebuie să se supună Constituției și legilor, fiind obligat să-și exerce drepturile și să își asume obligațiile în folosul națiunii;
- orice mandat imperativ este nul.

Protecția mandatului parlamentar

Incompatibilități parlamentare:

- nimeni nu poate fi în același timp deputat și senator;
- calitatea de senator sau deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului.

Imunități parlamentare:

- consacrarea acestora are în vedere apărarea parlamentarului de orice urmăriri judiciare abuzive sau șicanatorii:

1. **imunități parlamentare** caracterizate prin inexistența răspunderii cu privire la activitatea legată de exercitarea mandatului său;

2. **inviolabilitățile** care cuprind reguli speciale privind reținerea, arestarea sau trimiterea în judecată penală în cazul în care aceștia sunt învinuiti de comiterea unor infracțiuni.

V. Drepturile și îndatoririle parlamentarilor

Drepturile acestora pot fi exercitate individual sau colectiv.

Individual:

- participă la lucrările Camerei și ale Parlamentului;
- ia cuvântul și face propuneri;
- adresează întrebări și interpelări;
- aduce amendamente la orice proiect de lege sau propunere legislativă;
- dreptul la replică în chestiuni personale;
- dreptul la indemnizație lunară, de a primi diurne, de a li se asigura cazarea și gratuitatea pe mijloacele de transport în comun; și.a.

Colektiv:

- poate propune suspendarea din funcție a Președintelui României;
- poate propune moțiunea de cenzură împotriva Guvernului.

Îndatoriri ale parlamentarilor:

- de a participa la lucrările Camerei și ale Comisiei din care fac parte;

- de a desfășura activitățile pe care le implică mandatul în circumscripția electorală unde a fost ales;
- obligația de a aduce la cunoștință Biroului permanent, schimbările survenite în activitatea sa.

Răspundere și sancțiuni

Sancțiuni:

- avertisment;
- chemare la ordine;
- retragerea cuvântului;
- eliminarea din sala de ședință;
- interzicerea de a participa la lucrările adunării pe   timp de maxim 15 zile;
- excluderea temporară, care atrage:
  - suspendarea indemnizației parlamentare;*
  - suspendarea drepturilor, cu excepția imunității;*
  - interzicerea participării la lucrările adunării și ale comisiei;*
  - interzicerea accesului în localul adunării.*

Întrebări pentru seminar

1. Enumerați funcțiile parlamentului.
2. Care este organizarea internă a parlamentului?
3. Ce sunt comisiile parlamentare?
4. Enumerați principalele reguli referitoare la desfășurarea ședințelor.
5. Sistemul de vot în Parlamentul României. Dezvoltați.
6. Care sunt trăsăturile mandatului parlamentar?
7. Care sunt drepturile și îndatoririle parlamentarilor?
8. Protecția mandatului parlamentar.

Adagii, expresii și locuțiuni latine în dreptul românesc

- **Sponsor** – *cauțiune, garanție*. În dreptul roman, cauțiunea îmbracă forma *sponsio*; creditorul îl interoga pe garant dacă promite același lucru, iar sponsor-ul răspunde *spondeo*. În epoca noastră, termenul “sponsor” a resuscitat, dar într-o altă formă, mai întâi în SUA, sub forma “sponsorizării”
- **Sponte sua** – *spontan* (comportament care nu a fost sugerat de o voință străină, ci este o formă de manifestare din proprie inițiativă)

- **Stare decis** – *ținând seama de ceea ce a fost deja decis.* Expresia evocă obliga-ția judecătorului de a se pronunța luând în considerare ceea ce, anterior, într-o cauză similară s-a decis de către o altă instanță
- **Statu quo** – *situația actuală* (ce impune neretroactivitatea unei legi care ar afecta drepturile deja dobândite, drepturi care sunt deja intrate în patrimoniu)
- **Statu quo ante** – impune ca, în temeiul retroactivității efectelor nulității actu-lui juridic, să se ajungă la situația în care părțile s-ar fi aflat dacă ele n-ar fi în-cheiat actul juridic. În dreptul internațional public - *statu quo ante bellum* – re-venirea beligeranților la situația anterioară declanșării ostilităților
- **Status civitatis** – *statutul în cetate.* La Roma, numai cetătenii romani beneficiau de dreptul de vot (*ius suffragii*) și de dreptul de a fi eligibil (*ius honorum*), străinii aflându-se doar sub protecția stăpânului lor roman (*hospitium privatum*) sau sub protecția tratatelor încheiate de Roma cu alte cetăți (*hospitium publicum*)
- **Status familiae** – *statutul familiei.* Familia se înfățișează în mai multe ipo-staze: realitate biologică; realitate socială; realitate juridică. În sens restrâns, familia cuprinde pe soții și pe copiii lor minori. *Status familiae* semnifică an-samblul raporturilor juridice care derivă din calitatea de soții și din raporturile de filiație. Numai unele dintre relațiile de familie fac obiectul reglementării juridice, distingându-se mai ales raporturile personale dintre soții, raporturile patrimoniale dintre aceștia și ocrotirea părintească
- **Status personae** – *statutul persoanei.* În sens juridic, *status personae* proiectează ființa umană – ca entitate biologică – pe plan juridic, definind condițiile existenței ei juridice – de la naștere, iar uneori chiar de la concepție și până la moarte
- **Stricto sensu** – *în sens strict.* În limbaj juridic, pentru același „sens” se admite o accepțiune „strictă”, dar și una „largă”, respectiv *stricto sensu* sau *lato sensu*
- **Sui generis** – *în propriul său gen;* calificarea unei situații juridice a cărei natură particulară împiedică clasarea ei în una dintre categoriile deja cunoscute
- **Summum ius summa iniuria** – *dreptul exercitat peste măsură este o extremă injustiție*
- **Tempus delicti** – *timpul delictului.* Momentul la care s-a săvârșit „delictul” (infracțiunea) este reperul atât pentru a determina legea aplicabilă, cât și pentru a fixa punctul de pornire a termenului de prescripție în care poate fi exercitată acțiunea penală
- **Tempus regit actum** – *actul este guvernat de legea existentă în momentul în-cheierii lui.* Condițiile de validitate și existența unui act juridic sunt întotdeauna supuse imperiului legii care este în vigoare la momentul încheierii acestuia

DCIP 12

PRESEDINTELE ROMÂNIEI

- I. Istoricul instituției șefului de stat în România.
- II. Rolul și funcțiile Președintelui României.
- III. Mandatul Președintelui României.
- IV. Atribuțiile Președintelui României și actele emise în exercitarea lor.
- V. Protecția mandatului președintelui. Răspunderea Președintelui României.

I. Istoricul instituției șefului de stat în România

Domn – Constituția 1866;

Rege – Constituția 1923 și 1938;

Prezidiul Republicii – șef de stat colegial, Legea 363/1947;

Prezidiul Marii Adunări Naționale – Constituția 1948, 1952;

Consilul de Stat – Constituția 1965;

Președintele Republicii – Constituția 1965, revizuită în 1974;

Președintele CFSN – Decretul –lege 2/27.12.1989;

Președintele României – Decretul-lege 92/1990, Constituția 1991

II. Rolul și funcțiile Președintelui României.

Funcțiile Președintelui României:

- de reprezentare,
- de apărare sau garantare a unor valori fundamentale ale poporului român,
- de mediere sau de arbitraj;

1. Funcția de reprezentare:

„*Președintele României reprezintă statul român*” – art.80 CR.

- reprezintă poporul (pe plan intern);
- reprezintă statul român (pe plan extern);

2. Funcția de apărare sau garantare a unor valori fundamentale ale poporului român:

- garantează independența națională, unitatea și integritatea teritorială a țării;
- este garant al Constituției – art.80 alin.2 CR;

3. Funcția de mediere: veghează la buna funcționare a autorităților publice (art.80 alin.2);

III. Mandatul Președintelui României

1. Dobândirea mandatului prezidențial.

- este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat (art. 81)
- alegerea Președintelui se face prin scrutin uninominal majoritar în două tururi (Legea 370/2004);
- propunerile de candidați se depun la BEC, cel Tânăr cu 30 de zile înainte de data alegerilor;
- controlul legalității procedurii pentru alegerea Președintelui României revine Curții Constituționale (art.146 lit.f și art.82 alin.1);
- mandatul prezidențial se exercită de la data depunerii jurământului, prevăzut de Constituție, în ședința comună Parlamentului.

Condiții de fond pentru candidatură:

- a) Candidatul să nu se afle într-una dintre situațiile care îl împiedică să beneficieze de dreptul de vot;
- b) Persoana care candidează să aibă cetățenia română;
- c) să aibă domiciliul în țară;
- d) să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv vîrsta de cel puțin 35 ani
- e) să nu fi împlinit deja, de două ori, funcția de Președinte.
- f) să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice.

Condițiile de formă pentru candidatură:

- a) depunerea candidaturii independent sau de către o formațiune politică înscrisă în alegeri;
- b) declarația de acceptare a candidaturii, scrisă semnată și datată de către candidat;
- c) declarația de avere;
- d) declarație autentică pe proprie răspundere în conformitate cu care persoana în cauză a aparținut sau nu, ca agent sau colaborator, organelor de securitate ca poliție politică;
- e) depunerea listei susținătorilor, având numărul minim prevăzut de lege de 200.000 de semnături, listă autentificată de către notarul public;

Contestarea candidaturii: se poate face de către partidele politice, alianțele politice și cetățenii cu maximum 20 de zile înainte de data alegerilor;

2. Durata mandatului .

Mandatul președintelui României este de 5 ani.

Începutul mandatului: -depunerea jurământului în fața Camerelor reunite ale Parlamentului.

Încheierea mandatului:

-depunerea jurământului de către președintele nou ales.

- demisia, demiterea din funcție, imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor și decesul.

3. Vacanța și interimatul funcției de Președinte al României.

Cauze de încetare a mandatului (art.97 alin.1):

- a) demisia
- b) demiterea din funcție;
- c) imposibilitatea definitivă a exercitării funcțiilor
- d) decesul.

a) Demisia este un act unilateral de voință prin care Președintele României decide să renunțe la funcție, să pună capăt, înainte de termen, mandatului prezidențial.

b) Demiterea din funcție:

- suspendarea din funcție în ședință comună a Parlamentului;
- aprobarea suspendării prin referendum;
- la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare pentru înaltă trădare;

Data alegerilor se stabilește de către Guvern cu cel puțin 45 de zile înainte de ziua votării și până la împlinirea a 5 zile de la data expirării mandatului Președintelui în funcție, sau după caz, de la data la care începe să curgă termenul prevăzut la art. 97 alin. 2 din Constituție. (art.4, L 370/2004)

III. Mandatul Președintelui României

c) Imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor presupune:

- imposibilitatea exercitării funcțiilor;
- caracterul definitiv, ireversibil al acestei imposibilități;

d) Decesul: - dacă intervine vacanța funcției, Guvernul organizează alegeri în termen de 3 luni perioadă în care intervine interimatul.

Interimatul intervine:

- suspendarea Președintelui din funcție;
- imposibilitatea de exercitare a funcției;
- interimatul se asigură, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților (art. 98 alin. 1 CR);
- președintele interimar nu-și pierde locul său în Camera din care face parte;
- nu pot fi exercitate următoarele atribuții: adresarea de mesaje către Parlament, dizolvarea acestuia și organizarea referendumului;

IV. Atribuțiile Președintelui României și actele emise în exercitarea lor.

1. Modul de a pune problema:

- atribuțiile Președintelui României sunt abordate în lumina principiului separației și colaborării puterilor în stat;

- multe atribuții sunt exercitate prin colaborarea cu Parlamentul sau cu Guvernul;

Atribuțiile Președintelui trebuie analizate din două ipostaze:

- garant al Constituției;
- mediator între puterile statului;

2. Clasificări ale atribuțiilor prezidențiale:

a)- republici parlamentare;

- republici prezidențiale;

- republici prezidențialiste;

b) - atribuțiilor proprii;

- atribuții partajate;

c) - atribuții în exercitarea unor puteri proprii;

- atribuții exercitate cu contrasemnătură;

d) după obiectul atribuțiilor:

- atribuții politice;

- atribuții executive;

- atribuții sau competențe diplomatice sau militare;

- competențe în materie constituțională;

- competențe în materie juridică.

e) - atribuții reglementate de Constituție;

- atribuții prevăzute de legi elaborate pe baza Constituției;

d) - atribuțiile prevăzute de legi;

- atribuții create pe calea practicii politice;

e) – atribuții deținute în calitate de reprezentant al statului;

- atribuții deținute în calitate de organ al puterii executive;

3. Atribuții în exercitarea unor puteri proprii:

- Președintele poate cere convocarea în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților și Senatului;

- Președintele desemnează un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar pentru a îndeplini atribuțiile primului-ministru până la formarea noului Guvern;
  - Președintele adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii;
  - promulgă legea adoptată de Parlament în termen de 20 de zile de la primirea acesteia, sau, atunci când a cerut, după caz, reexaminarea ei de către Parlament, sau verificarea constituționalității legii de către Curtea Constituțională, în termen de 10 zile de la primirea ei de aceste organe;
  - Președintele poate cere Parlamentului, înainte de promulgare, reexaminarea legii;
  - poate sesiza Curtea Constituțională pentru controlul constituționalității legii;
  - Președintele poate consulta Guvernul cu privire la problemele urgente și de importanță deosebită;
- Președintele României este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al CSAT;
- primește scrisorile acreditate ale reprezentanților diplomatici ai altor state;
  - numește trei judecători la Curtea Constituțională;
  - numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;
  - poate solicita urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcțiilor lor;
  - propune Parlamentului numirea directorilor serviciilor române de informații;
  - adoptă decrete, după caz, individuale sau normative în exercitarea atribuțiilor constituționale, unele dintre ele (cele date în exercitare altor atribuții decât cele prevăzute în art. 91 alin. 1 și 2, art. 92 alin. 2 și 3, art. 93 alin. 1 și art. 94 lit. a, b și d) nefiind supuse contrasemnării

Atribuțiilor în exercitarea cărora Președintele colaborează sau cere concursul altor autorități:

- atribuții care implicăprobarea sau consultarea Parlamentului (declararea mobilizării parțiale sau generale, instituirea stării de asediul sau a stării de urgență, organizarea referendumului național)
- atribuții care necesită contrasemnarea actelor emise de Președinte de către Primul-ministru (încheierea de tratate internaționale în numele României, acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomatici ai României și înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, conferirea de decorații și titluri de onoare, acordarea grațierii individuale);
- atribuții care presupun conlucrarea directă cu alte autorități publice (desemnarea unui candidat pentru funcția de prim-ministru, numirea Guvernului, dizolvarea Parlamentului, inițiativa revizuirii constituției, revocarea unor membri ai Guvernului)

4. Actele Președintelui României:

Actele juridice ale Președintelui sunt: decretelor normative sau individuale.

Caracteristicile acestor acte:

- sunt manifestări unilaterale de voință făcute în scopul de a produce efecte juridice;
- sunt emise în procesul exercitării atribuțiilor prevăzute de Constituție și de celelalte legi;
- unele dintre decrete sunt supuse condiției contrasemnării lor din partea primului ministru;
- toate decretele trebuie publicate în „Monitorul Oficial” al României, publicarea fiind precizată ca o condiție de existență a actului;
- decretele au un caracter executoriu.

Caracteristicile controlului decretelor prin instanțe de contencios:

- a) vizează numai aspectele de legalitate și oportunitate;
- b) este un control care nu se poate declanșa decât la sesizarea celui lezat într-un drept al său sau într-un interes legitim și juridic protejat;
- c) este un control exercitat într-o manieră mai circumspectă și mai precisă decât cel politic;
- d) controlul se realizează în cadrul unor forme procedurale rigurose determinate;
- e) hotărârea instanței de contencios administrativ are autoritate absolută, ea având forța obligatorie față de toate subiectele de drept implicate;

Nu pot fi atacate în justiție:

- a) actele care privesc raporturile dintre Parlament sau Președintele României și Guvern;
  - actele administrative de autoritate,
  - actele administrative referitoare la siguranța internă și externă a statului;
  - măsurile urgente luate pentru evitarea sau înlăturarea efectelor unor evenimente prezentând pericol public, cum sunt actele emise ca urmare a stării de necesitate;
- b) actele de comandament cu caracter militar.

Decretele Președintelui României sunt acte de autoritate nesusceptibile de control pe calea contenciosului administrativ;

V. Protecția mandatului președințial. Răspunderea Președintelui României.

1. Protecția mandatului Președintelui:

Mijloace de protecție:

incompatibilități   și   imunități

Incompatibilități: Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată

(art. 84 alin.1 CR);

Imunități: - președintele se bucură de imunitate în aceleași condiții ca și parlamentarii;

- președintele nu poate fi tras la răspundere pentru voturile sale și nici pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, pentru toate celelalte acțiuni sau inacțiuni

aplicându-se regulile de drept comun în materie; **V. Protecția mandatului președințial.**
Răspunderea Președintelui României

Răspunderea politică și juridică a șefului de stat:

Forme de răspundere prevăzute de Constituție:

a) demiterea (răspundere politică);

b) punerea sub acuzare și condamnarea pentru înaltă trădare (răspundere juridică);

a) etapele răspunderii politice:

a-1: suspendarea din funcție a Președintelui României;

a-2: demiterea prin referendum;

a-1: suspendarea din funcție: procedura premergătoare și obligatorie pentru eventuala sancționare a Președintelui:

Condiții: - de fond: încălcarea Constituției prin săvârșirea de fapte grave (art.95 alin.1 CR);

- de formă: - propunerea de suspendare motivată inițiată de cel puțin 1/3 din parlamentari și votată de majoritatea acestora;

- avizul consultativ al Curții Constituționale;

Procedura suspendării din funcție a Președintelui României:

- în 24 de ore de la comunicarea avizului Curții Constituționale, Camerele se reunesc în ședință comună (vot secret cu bile):

- în 48 ore propunerea de suspendare adoptată se comunică Președinelui României și Guvernului;

- instaurarea interimatului funcției de Președinte;

a-2: demiterea prin referendum:

- în cel mult 30 zile se organizează referendumul pentru demitere;

- respingerea referendumului sau nerespectarea termenului de 30 zile duce la reluarea funcției de către Președintele în funcție;

b) punerea sub acuzare pentru înaltă trădare (art.96 CR):

Condiții:

- inițierea de către majoritatea absolută a parlamentarilor;

- adoptarea se face în ședință comună a Parlamentului cu votul a 2/3 membrii Parlamentului;

- competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție;

Întrebări/probleme pentru seminar

1. Prezențați, pe scurt, istoricul instituției șefului de stat în România

2. Funcțiile Președintelui României
3. Dobândirea mandatului preșidențial
4. Durata, vacanța și interimatul funcției de Președinte al României
5. Atribuțiile Președintelui României privitoare la exercitarea unor competente proprii
6. Actele Președintelui României
7. Protecția mandatului Președintelui României
8. Răspunderea politică și juridică a Președintelui României

Adagii, expresii și locuțiuni latine în dreptul românesc

Tempus regit actum – actul este guvernat de legea existentă în momentul încheierii lui.

Condițiile de validitate și existența unui act juridic sunt întotdeauna supuse imperiului legii care este în vigoare la momentul încheierii actului

- **Terminus a quo** – ziua de la care termenul începe
- **Terminus ed quem** – ziua la care termenul sfârșește. Ca eveniment viitor și sigur, termenul amână fie începerea, fie încetarea exercițiului drepturilor subjective și a executării obligațiilor.
„Scadența” termenului – împlinirea lui – poate fi „fixă”, dacă se cunoaște dinainte ziua împlinirii, sau „nefixă”, dacă nu se cunoaște acea zi; termenul este deci „cert” sau „incert”
- **Tertium quid** – cel care lipsește; complementul necesar pentru perfectarea unui act juridic.
Numai voința părților sau a părții nu este suficientă pentru ca actul să dobândească deplină valoare juridică. De exemplu, în situația „contrasemnării” de către primul-ministru a decretelor emise de Președintele României
- **Totum non est in parte** – totul nu este în parte
- **Tribuni plebis** – magistrați care (la Roma) apărau interesele plebei
- **Ubi eadem ratio idem ius** – la aceeași considerante, același drept. Adagiul este forma prescurtată a unui alt adagiu: ubi eadem est legis ratio ibi eadem est legis dispositio – acolo unde rațiunea de a fi a legii este aceeași și dispoziția legii este aceeași
- **Ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus** – acolo unde legea nu distinge, nu trebuie să distingem. Dacă legea dispune, fără condiții și fără restricții, acela care o interpretează nu poate introduce eventuale condiții și restricții, întrucât, altfel, ar altera voința legiuitorului

Ultima ratio – ultimul mijloc. În sens juridic, locuțiunea califică ultimul demers, după epuizarea tuturor celorlalte

- **Ultimatum – ultimă propunere; o ultimă cerere, de regulă categorică, fără șansa unor discuții sau obiecții, înainte de a se folosi forță sau alte represiuni**
- **Ultra petita – peste ceea ce s-a cerut**
- **Ultra vires – peste activ**
- **Universitas – universalitate; termen care, în sens juridic, desemnează un ansamblu de bunuri**

- **Urbi et orbi** – la oraș și la toată lumea; cuvinte rostite de către Papă, în mod tradițional, la mari sărbători. În drept, expresia urbi et orbi califică spațiul de publicitate considerat necesar pentru difuzarea unor situații juridice
- **Usus** – dreptul de folosință a unui bun
- **Ususfructus** – uzufruct
- **Ut singuli** – sub titlu individual
- **Ut universi** – cu titlu universal
- **Ut vir privatus** – în calitate de persoană privată
- **Ut vir publicus** – în calitate de persoană publică

Verba certa – cuvinte sacramentale

- **Verbis tantum** – exclusiv prin cuvinte
- **Veto** – mă opun; dreptul excepțional pe care îl are cineva, recunoscut prin lege sau prin convenție, de a se opune adoptării unei propunerii sau unei hotărâri. Termenul a dobândit o largă și durabilă întrebunțare începând cu dreptul tribunilor plebei – prohibitio – care, la Roma, dispuneau de extraordinara putere de a se opune deciziilor consulilor, deliberărilor Senatului
- **Vis** – violență (ca unul dintre viciile de consumămant)
- **Vis divina** – forța divină
- **Vis maior** – forța majoră
- **Volenti non fit iniuria** – nu este nedreptate pentru acela care a consumărit

DCIP- 13

GUVERNUL ROMÂNIEI

I. SEDIUL MATERIEI

II. ROLUL ȘI FUNCȚIILE GUVERNULUI ROMÂNIEI (G.R.)

III. ORGANIZAREA G.R.

IV. FUNCȚIONAREA G.R.

IV.1. Atribuții principale

IV.2. Rolul și atribuțiile prim-ministrului

IV.3. Ședințele G.R.

V. ACTELE G.R.

V.1. HG

V.2. OG

V.3. OUG

VI. EXERCITAREA MANDATULUI DE MEMBRU AL G.R.

VII. RĂSPUNDEREA G.R.

I. SEDIUL MATERIEI

- *Constituția României* (art. 102 – 115)
- *Codul Administrativ al României* (art. 14 – 50)

II. ROLUL ȘI FUNCȚIILE GUVERNULUI ROMÂNIEI (GR)

I.1. ROL

- asigură realizarea politicii interne și externe a țării
- exercită conducerea generală a administrației publice
- asigură funcționarea echilibrată și dezvoltarea sistemului național, economic și social
- Art. 102 alin. (1) → "*Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice*"

I.2. FUNCȚII

- **f. de strategie** → elaborarea strategiei de punere în aplicare a Programului de guvernare
- **f. de reglementare** → elaborarea cadrului normativ instituțional (pentru realizarea obiectivelor strategice)
- **f. de administrare a proprietății statului** → asigurarea administrației proprietății publice și private a statului

- **f. de reprezentare** → pe plan intern și extern a statului român
- **f. de autoritate de stat** → urmărirea și controlul aplicării reglementărilor normative (apărare, ordine publică, siguranță națională, economic, social)

ORGANIZAREA G.R.

- **investirea G.R.** → de către Parlament; mandatul începe la data depunerii jurământului în fața Președintelui României
- **condiții generale** pentru ocuparea funcției de membru al G.:
  - cetățenia română și domiciliul în țară
  - se bucură de exercițiul drepturilor electorale
  - nu a suferit condamnări penale, cu excepția situației în care a intervenit reabilitarea
- **componența G.R.:**
  - prim-ministru
  - miniștri
- **componența G.R.:**
  - prim-ministru
  - miniștri

pot face parte din G.: viceprim-miniștri, miniștri de stat, miniștri delegați, miniștri cu însărcinări speciale pe lângă prim-ministru

- **aparatul de lucru al G.R.** (art. 19 – 24 C. administrativ)
  - Secretariatul General al Guvernului (S.G.G.)
  - Cancelaria Prim-ministrului
  - aparatul propriu de lucru al viceprim-ministrului
  - departamente (pentru coordonare și sinteză în anumite domenii)
  - alte structuri organizatorice

IV. FUNCȚIONAREA G.R.

IV.1. ATRIBUȚII PRINCIPALE

- inițiază proiecte de lege
- emite p.d.v. asupra propunerilor legislative
- asigură executarea actelor normative
- asigură realizarea politicii în domeniul social
- asigură apărarea ordinii de drept, a liniștii publice și siguranței cetățenilor
- asigură organizarea și înzestrarea forțelor armate

- asigură administrarea proprietății publice și private a statului
- negociază tratatele, acordurile și convențiile internaționale

IV.2. ROLUL ȘI ATRIBUȚIILE PRIM-MINISTRULUI

Prim-ministrul:

- conduce G.
- coordonează activitatea membrilor G.
- reprezintă G.R. în relațiile cu:
  - Parlamentul României
  - Președintele României
  - Î.C.C.J.
  - C.C.R.
  - Curtea de Conturi
  - Consiliul Legislativ
  - Ministerul Public
  - alte autorități și instituții publice
- emite **decizii** (ce trebuie publicate în M. Of.); se contrasemnează de secretarul general al G.
- **numește și eliberează din funcție:**
  - conducătorii organelor de specialitate din subordinea G.
  - secretarul general al G. și secretarii adjuncți
  - secretarii de stat și consilierii de stat din cadrul aparatului de lucru al G.
  - secretarii și subsecretarii de stat
- prezintă Parlamentului **rapoarte și declarații** cu privire la politica G.
- contrasemnează decretele emise de Președinte
- poate constitui consilii, comisii și comitete interministeriale – în scopul realizării unor probleme operative

IV 3. ȘEDINȚELE G.R.

- sunt convocate și conduse de către p.-min.;
- Președintele R. → poate lua parte la șed. G. în care se dezbat probleme de interes național (politică externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice)
- G. → se întâlnește săptămânal/ori de câte ori este nevoie

- pot participa – ca invitați - și alte persoane
- debaterile → sunt consemnate, în scris, în stenograma ședinței (păstrată la SGG)

V. ACTELE GUVERNULUI

- a) **hotărâri** (HG)
- b) **ordonanțe** (OG)
- c) **ordonanțe de urgență** (OUG)

V.1. Hotărârile de Guvern (HG):

- sunt adoptate pentru organizarea exercitării legilor
- reprezintă expresia unei competențe originare a G.
- reprezintă actul prin care G. exercită conducerea generală a administrației publice
- se adoptă întotdeauna în baza legii
- pot fi atacate în instanța de contencios administrativ
- se semnează de p.-m.; se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în M. Of.; nepublicarea **atrage inexistența HG**.

V.2. ORDONANȚELE GUVERNULUI (OG)

- sunt adoptate numai în baza unei **legi de abilitare** (care stabilește perioada de abilitare și domeniile în care se pot adopta OG)
- de regulă → pe perioada vacanțelor parlamentare
- nu pot reglementa domenii specifice legii organice (art. 73 alin. (3) din C.R.)
- se adoptă **prin consens**, în prezența majorității membrilor G.; dacă nu se realizează consensul, hotărăște p.-m.
- se semnează de p.-m., se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare
- se publică în M. Of.
- dacă legea de abilitare o cere, OG se supune aprobării Parlamentului care poate să le **aprove** sau să le **respingă** (prin lege)

V.3. ORDONANȚELE DE URGENȚĂ (OUG)

- se pot adopta numai în **situații extraordinare**, a căror reglementare nu poate fi amânată
- nu pot fi adoptate:
  - în domeniul legilor constituționale
  - nu pot afecta instituțiile fundamentale ale statului
  - nu pot afecta d.l.f.

- nu pot afecta drepturile electorale
- nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică
- OUG care cuprind norme de natura legii organice se aprobă de Parlament cu majoritate calificată
- intră în vigoare numai după depunerea lor spre dezbatere publică – în procedură de urgență – la Camera competență și după publicarea ei în M. Of.
- se aprobă sau se resping de către Parlament (prin lege)

VI. EXERCITAREA MANDATULUI DE MEMBRU AL G.R.

- **funcția de membru al G. este incompatibilă cu:**
  - orice altă funcție publică de autoritate (excepție – deputat sau senator)
  - funcție de reprezentare profesională salarizată
  - funcții de conducere societăți comerciale
  - calitatea de comerciant persoană fizică
  - funcția publică încredințată de un stat străin (cu excepția celor prevăzute în acorduri/convenții)
- **Funcția de membru al G. încetează în următoarele situații:**
  - revocare (în caz de remaniere guvernamentală)
  - demisie
  - pierderea drepturilor electorale (urmare a unei hotărâri judecătorești)
  - starea de incompatibilitate constatată (Legea 176/2010)
  - deces
  - condamnare penală printr-o hotărâre judecătorească definitivă
  - imposibilitatea de a-și exercita atribuțiile mai mult de 45 de zile

VII. RĂSPUNDEREA G.R.

- **Răspunderea politică** – numai în fața Parlamentului pentru întreaga activitate
- cea mai severă sanctiune → **demiterea** prin retragerea încrederii de către Parlament, ca urmare a **moțiunii de cenzură**
- **Moțiunea de cenzură:**
  - poate fi inițiată de cel puțin $\frac{1}{4}$ din nr. total al parlamentarilor
  - se dezbată după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună
  - dacă a fost respinsă – deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția – în aceeași sesiune – o nouă moțiune

- dacă a fost admisă, printr-o Hotărâre a Parlamentului, – se comunică Președintelui României pentru declanșarea procedurii de formare a unui nou guvern
- alte forme de răspundere:
  - disciplinară
  - civilă
  - contravențională
  - penală

Răspunderea penală → potrivit art. 109 din CR și Legii 115/1999 privind responsabilitatea ministerială

Întrebări pentru seminar/examen

1. Care este rolul G.R.?
2. Care sunt funcțiile G.R.?
3. Care sunt condițiile generale pentru ocuparea funcției de membru al G.R.?
4. Care este componența G.R.?
5. Enumerați principalele atribuții ale G.R..
6. Reguli privitoare la desfășurarea ședințelor G.R..
7. HG, OG și OUG – dezvoltăți.
8. Enumerați situațiile în care începează funcția de membru al G..
9. Răspunderea politică a G.R..

**DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚII
POLITICE
CURSUL 14**

AUTORITATEA JURISDICTIONALA

Prof. univ. dr. MIHAI BĂDESCU

**BUCUREȘTI
2018**

AUTORITATEA JURISDICTIONALA

I. INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

I.1. Principiile înfăptuirii justiției

I.2. Clasificarea instanțelor judecătorești

II. MINISTERUL PUBLIC

III. CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII

I. INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

I.1. Principiile înfăptuirii justiției (J)

a) **J se înfăptuiește în numele legii** (art. 124 alin. (1) din Constituție)

- activitatea J → scop → întărirea legalității
  - prevenirea faptelor antisociale
- principiul legalității privește :
  - legalitatea instanțelor judecătorești
  - legalitatea infracțiunilor și pedepselor
- art. 126 alin. (2) → „Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”

b) **J este unică, imparțială și egală pentru toți**

- **unică** → pp. uniformizarea aplicării legilor pe întreg teritoriul național
  - în aceeași problemă de drept să nu se pronunțe soluții diferite pe baza unor interpretări diferite
  - « Înalta Curte de Casație și Justiție (ICCCJ) → asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești... »
- **imparțialitatea și egalitatea J** → instanța de judecată judecă în orice cauză aflată pe rol având în vedere :
  - **doar** elementele obiective din dosar
  - convingerea judecătorului bazată pe probe
  - nu calitatea persoanei implicate în proces

c) independența și inamovibilitatea judecătorilor (art. 124 alin. (3))

- **judecătorii sunt independenți** și se supun numai legii – judecătorul nu poate primi ordine, instrucțiuni, sugestii
- **inamovibilitatea** → garanție a independenței acestora/măsură de protecție
→ judecătorul nu poate fi nici revocat, nici retrogradat, nici transferat, nici avansat, fără acordul său
- în cazul săvârșirii de abateri → CSM judecă și aplică sancțiunile legale

d) egalitatea tuturor în fața legii

- **art. 16 Constituție** → « *Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice fără privilegii și discriminări. Nimeni nu este mai presus de lege.* »
- este interzisă înființarea de instanțe extraordinare (art. 126 alin. (5))

e) folosirea limbii oficiale și a limbii materne în justiție

- procedura judiciară → în limba română
- cei care nu înțeleg limba → procedură → în limba pe care o cunosc
- art. 128 (2) → cetățenii români - aparținând minorităților naționale → dreptul să se exprime în limba maternă

f) dreptul la apărare

- art. 24 din Constituția României → dreptul la apărare este garantat
→ în tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu

g) prezumția de nevinovăție → orice persoană este considerată nevinovată atât timp cât nu s-a pronunțat o hotărâre judecătorescă definitivă de condamnare (art. 23 alin. (11))

I.2. Clasificarea instanțelor judecătorești

- **Autoritatea judecătorescă** se compune din :
  - instanțele judecătorești
  - Ministerul Public
  - Consiliul Superior al Magistraturii
- **Instanțele judecătorești :**
  - a) judecătoriile
  - b) tribunalele
  - c) tribunalele specializate
  - d) instanțele militare
  - e) curțile de appel
  - f) Înalta Curte de Casația și Justiție

a) Judecătoriile

- instanțe fără personalitate juridică (în județe și București)
- 1 președinte, 1 vicepreședinte, colegiu de conducere (2 – 4 judecători) pentru 3 ani

b) Tribunalele

- instanțe cu personalitate juridică, la nivelul fiecărui județ și în București
- sediul → în orașul reședință al județului
- secții → pentru cauze penale, comerciale, civile, privind conflictele de muncă și asigurări speciale
- secții → maritime, fluviale și.a.

c) Tribunalele specializate

- instanțe fără personalitate juridică → la nivelul județelor și București
- sediul → în orașul reședință de județ

d) Instanțele militare

- judecă militarii, **la sediul lor**
- au statut de unitate militară (cu indicativ propriu)
- compunere :
  - Tribunale militare (București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara)
  - Tribunalul Militar Teritorial București
  - Curtea Militară de Apel București

e) Curțile de Apel

- instanțe cu personalitate juridică
- secții pentru cauze civile, penale, comerciale, cu minori și de familie, de contencios și administrativ-fiscal, privind conflictele de muncă și asigurări sociale, maritime și fluviale (după caz)

f) Î.C.C.J.

- asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii
- compunere : președinte, vicepreședinte, 4 președinți de secții, judecători
- 4 secții ; completul de 9 judecători, Secțiile Unite → cu competență proprie
- Cancelaria Î.C.C.J.
- direcții, servicii, biroruri
- **competența Î.C.C.J.**
  - *competență generală* → judecă **recursurile** împotriva hot. C.A.
  - *completul de 9 judecători* → **recursurile și cererile** în cauzele judecate în primă instanță de Secția Penală a Î.C.C.J.
    - prezidat de președintele/vicepreședintele Î.C.C.J.
    - rol de instanță disciplinară a Î.C.C.J.
  - *Secțiile Unite*

- judecarea **recursurilor în interesul legii**
- soluționarea **sesizărilor** privind **schimbarea jurisprudenței** Î.C.C.J.
- **sesizarea C.C.** pentru c.c.l. înainte de promulgare

- **Statutul magistraților**
- **magistratura** → activitatea desfășurată de **judecători** în scopul înfăptuirii justiției și de **procurori** în scopul apărării intereselor societății, a ordinii de drept și a d.l. cetățenilor
- **magistrați** → judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți ai Î.C.C.J., asistenții judiciari
- **magistrații sunt obligați :**
  - să asigure supremăția legii
  - să respecte :
    - drepturile și libertățile persoanelor
    - egalitatea cetățenilor în fața legii
    - Codul deontologic al j. și p.
  - să nu se subordoneze scopurilor și doctrinelor politice
- **judecătorii**
  - sunt numiți de Președintele României
  - sunt inamovibili
  - pot fi mutați prin transfer, delegare, dtașare sau promovare – numai cu acordul lor
  - sunt independenți
  - se supun numai legii
  - trebuie să fie imparțiali
  - nu pot refuza pe motiv că legea nu prevede, nu e clară
- **procurorii**
  - numiți de Președintele României
  - sunt independenți
  - se bucură de stabilitate (transfer, detașare, delegare – cu acordul lor)
  - pot fi delegați, suspendați, eliberați din funcție cf. legii
- **magistrați – incompatibilități și interdicții**
  - incompatibili cu orice funcție publică sau privată (excepție : învățământul superior + I.N.M.)
  - nu pot fi lucrători operativi, acoperiți, informatori, colaboratori ai serviciilor de informații

- să nu desfășoare activități comerciale
- să nu aibă calitatea de asociat/membru în organele de conducere/administrare/control → societăți comerciale, civile, bănci, instituții de credit, societăți de asigurare, financiare, companii naționale, regii autonome
- să nu facă parte din partide politice
- să nu comenteze procese aflate în curs (presă/audiovizual)
- să nu dea consultații (scrise/verbale) în probleme litigioase
- admiterea în magistratură → exclusiv pe bază de concurs – I.N.M.

III. Ministerul Public (M.P.)

- **art. 131 C.R.** → M.P. → reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor
- **M.P.** → exercită activitatea prin **procurori**, constituți în **parchete** → de pe lângă **instanțele de judecată**
- activitatea procurorilor → organizată potrivit principiilor legalității, imparțialității, controlului ierarhic → sub autoritatea ministrului justiției
- **atribuții :**
  - efectuează urmărirea penală
  - conduce/supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare
  - sesizează instanțele judecătorești pentru judecarea cauzelor penale
  - exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești
  - acționează pentru prevenirea și combaterea criminalității
  - verifică respectarea legii la locurile de detenție preventivă
- M.P. se organizează prin raportare la organizarea instanțelor judecătorești, începând cu **Parchetul de pe lângă Î.C.C.J. (P.C.C.Î.J.)**
- **P.C.C.Î.J.** → compunere → **Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT)**
  - **Direcția Națională Anticorupție (D.N.A.)**
- D.N.A. → procuror șef + 2 procurori șefi adjuncți
  - organizată în secții (procurori șefi secție + 2 adjuncți)

Competența DNA

- infracțiuni – prejudiciu peste 10.000 euro
- infracțiuni conexe infracțiunilor de corupție – prejudiciu peste 200.000 euro
- corupție la nivel înalt (inclusiv Parlament)
- infracțiuni → interese financiare UE
- infracțiuni macrocriminalitate economico-financiară
- infracțiuni evaziune fiscală
- infracțiuni Cod Vamal (anumite)

IV.Consiliul Superior al Magistraturii

- **C.S.M. → garantul independenței justiției**
- **C.S.M. → 19 membri:** ministrul justiției, președintele Î.C.C.J., procurorul general al P.Î.C.C.J., 2 reprezentanți ai societății civile, 14 magistrați aleși de adunările generale ale magistraților (validați de Senat)
- **Mandatul membrilor C.S.M.** → 6 ani
- președintele C.S.M. - 1 an (fără reînnoire)
- **funcționarea C.S.M.**
  - propune Președintelui României numirea/eliberarea în/din funcție a judecătorilor și procurorilor (excepție – stagiařii)
  - numește j. + p. stagiaři
  - dispune promovarea/eliberarea în/din funcție a j. și p.
  - stabilește numărul anual de cursanți ai I.N.M. și aprobă programul de formare
- **C.S.M. → rol de instanță de judecată** (răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor)

Parlamentul României

Constituția României (republicată în 2003)

În vigoare de la 31 octombrie 2003

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 767 din 31 octombrie 2003. Formă aplicabilă la 29 septembrie 2020.

*) Modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României [nr. 429/2003](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare (art. 152 a devenit, în forma republicată, art. 156).

Legea de revizuire a Constituției României [nr. 429/2003](#) a fost aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003 și a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Curții Constituționale [nr. 3](#) din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului național din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituției României.

[Constituția](#) României, în forma inițială, a fost adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991.

TITLUL I Principii generale

ARTICOLUL 1 Statul român (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului român este republica.

(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătoarească - în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremăției sale și a legilor este obligatorie.

ARTICOLUL 2 Suveranitatea (1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.

(2) Nici un grup și nici o persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

ARTICOLUL 3 Teritoriul (1) Teritoriul României este inalienabil.

(2) Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celoralte norme general admise ale dreptului internațional.

(3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. În condițiile legii, unele orașe sunt declarate municipii.

(4) Pe teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizate populații străine.

ARTICOLUL 4 Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni (1) Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi.

(2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

ARTICOLUL 5 Cetățenia (1) Cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.

(2) Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.

ARTICOLUL 6 Dreptul la identitate (1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

(2) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

ARTICOLUL 7 Români din străinătate Statul sprijină întărirea legăturilor cu români din afara frontierelor țării și acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, cu respectarea legislației statului ai cărui cetățeni sunt.

ARTICOLUL 8 Pluralismul și partidele politice (1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale.

(2) Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.

ARTICOLUL 9 Sindicale, patronale și asociațiile profesionale Sindicale, patronale și asociațiile profesionale se constituie și își desfășoară activitatea potrivit statutelor lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale membrilor lor.

ARTICOLUL 10 Relații internaționale România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celealte norme general admise ale dreptului internațional.

ARTICOLUL 11 Dreptul internațional și dreptul intern (1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

(3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.

ARTICOLUL 12 Simboluri naționale (1) Drapelul României este tricolor; culorile sunt așezate vertical, în ordinea următoare începând de la lance: albastru, galben, roșu.

(2) Ziua națională a României este 1 Decembrie.

(3) Imnul național al României este "Deșteaptă-te române".

(4) Stema țării și sigiliul statului sunt stabilite prin legi organice.

ARTICOLUL 13 Limba oficială În România, limba oficială este limba română.

ARTICOLUL 14 Capitala Capitala României este municipiul București.

TITLUL II **Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale**

CAPITOLUL I **Dispoziții comune**

ARTICOLUL 15 Universalitatea (1) Cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

(2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

ARTICOLUL 16 Egalitatea în drepturi (1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.

(3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.

(4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

ARTICOLUL 17 Cetățenii români în străinătate Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român și trebuie să-și îndeplinească obligațiile, cu excepția acelora ce nu sunt compatibile cu absența lor din țară.

ARTICOLUL 18 Cetățenii străini și apatrizii (1) Cetățenii străini și apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor, garantată de Constituție și de alte legi.

(2) Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor și a convențiilor internaționale la care România este parte.

ARTICOLUL 19 Extrădarea și expulzarea (1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.

(2) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.

(3) Cetățenii străini și apatizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate.

(4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție.

ARTICOLUL 20 Tratatele internaționale privind drepturile omului (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

ARTICOLUL 21 Accesul liber la justiție (1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngărdi exercitarea acestui drept.

(3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuită.

CAPITOLUL II **Drepturile și libertățile fundamentale**

ARTICOLUL 22 Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

(2) Nimici nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

(3) Pedeapsa cu moartea este interzisă.

ARTICOLUL 23 Libertatea individuală (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

(3) Reținerea nu poate depăși 24 de ore.

(4) Areștarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal.

(5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile.

(6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate.

(7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.

(8) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o întelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.

(10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.

(11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoarești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.

(12) Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.

(13) Sanctiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

ARTICOLUL 24 Dreptul la apărare (1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

ARTICOLUL 25 Libera circulație (1) Dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate, este garantat. Legea stabilește condițiile exercitării acestui drept.

(2) Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară.

ARTICOLUL 26 Viața intimă, familială și privată (1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

ARTICOLUL 27 Inviolabilitatea domiciliului (1) Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimici nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliu ori în reședința unei persoane fără învoiearea acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:

a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătoarești;

b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;

c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;

d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

- (3) Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.
(4) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

ARTICOLUL 28 Secretul corespondenței Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al con vorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

ARTICOLUL 29 Libertatea conștiinței (1) Libertatea gândirii și a opiniei, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimici nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

- (3) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.
(4) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învățare religioasă.
(5) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline.
(6) Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

ARTICOLUL 30 Libertatea de exprimare (1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniei sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

- (2) Cenzura de orice fel este interzisă.
(3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.
(4) Nimici nu poate fi suprimată.
(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.
(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.
(8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.

ARTICOLUL 31 Dreptul la informație (1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională.

(4) Mijloacele de informare în masă, publice și private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică.

ARTICOLUL 32 Dreptul la învățătură (1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.

(2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.

(3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.

(5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.

(6) Autonomia universitară este garantată.

(7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

ARTICOLUL 33 Accesul la cultură (1) Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.

(2) Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngădătită.

(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creațivității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.

ARTICOLUL 34 Dreptul la ocrotirea sănătății (1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

(2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.

(3) Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boala, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

ARTICOLUL 35 Dreptul la mediu sănătos (1) Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.

(2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.

(3) Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.

ARTICOLUL 36 Dreptul de vot (1) Cetățenii au drept de vot de la vîrsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv.

(2) Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

ARTICOLUL 37 Dreptul de a fi ales (1) Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 [alineatul \(3\)](#), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 [alineatul \(3\)](#).

(2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vîrsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vîrsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vîrsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

ARTICOLUL 38 Dreptul de a fi ales în Parlamentul European În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

ARTICOLUL 39 Libertatea întrunirilor Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.

ARTICOLUL 40 Dreptul de asociere (1) Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.

(2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.

(4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

ARTICOLUL 41 Munca și protecția socială a muncii (1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

(2) Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege.

(3) Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult 8 ore.

(4) La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbații.

(5) Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate.

ARTICOLUL 42 Interzicerea muncii forțate (1) Munca forțată este interzisă.

(2) Nu constituie muncă forțată:

- a) activitățile pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum și cele desfășurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conștiință;
- b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată;
- c) prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol, precum și cele care fac parte din obligațiile civile normale stabilite de lege.

ARTICOLUL 43 Dreptul la grevă (1) Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale.

(2) Legea stabilește condițiile și limitele exercitării acestui drept, precum și garanțiile necesare asigurării serviciilor esențiale pentru societate.

ARTICOLUL 44 Dreptul de proprietate privată (1) Dreptul de proprietate, precum și creațele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.

(2) Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală.

(3) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(4) Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

(5) Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității.

(6) Despăgubirile prevăzute în aliniatele (3) și (5) se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin justiție.

(7) Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celoralte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

(8) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(9) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

ARTICOLUL 45 Libertatea economică Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate.

ARTICOLUL 46 Dreptul la moștenire Dreptul la moștenire este garantat.

ARTICOLUL 47 Nivelul de trai (1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.

ARTICOLUL 48 Familia (1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părintilor de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(2) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

ARTICOLUL 49 Protecția copiilor și a tinerilor (1) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor.

(2) Statul acordă alocații pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecție socială a copiilor și a tinerilor se stabilesc prin lege.

(3) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pună în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

(4) Minorii sub vîrstă de 15 ani nu pot fi angajați ca salariați.

(5) Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

ARTICOLUL 50 Protecția persoanelor cu handicap Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială. Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părintilor și tutorilor.

ARTICOLUL 51 Dreptul de petiționare (1) Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor.

(2) Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.

(3) Exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă.

(4) Autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii.

ARTICOLUL 52 Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică (1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înălțură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

ARTICOLUL 53 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți (1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

CAPITOLUL III Îndatoririle fundamentale

ARTICOLUL 54 Fidelitatea față de țară (1) Fidelitatea față de țară este sacră.

(2) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.

ARTICOLUL 55 Apărarea țării (1) Cetățenii au dreptul și obligația să apere România.

(2) Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.

(3) Cetățenii pot fi încorporați de la vîrstă de 20 de ani și până la vîrstă de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice.

ARTICOLUL 56 Contribuții financiare (1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

(3) Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale.

ARTICOLUL 57 Exercitarea drepturilor și a libertăților Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exerce drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.

CAPITOLUL IV Avocatul Poporului

ARTICOLUL 58 Numirea și rolul (1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului și adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.

ARTICOLUL 59 Exercitarea atribuțiilor (1) Avocatul Poporului își exercită atribuțiile din oficiu sau la cererea persoanelor lezate în drepturile și în libertățile lor, în limitele stabilite de lege.

(2) Autoritățile publice sunt obligate să asigure Avocatului Poporului sprijinul necesar în exercitarea atribuțiilor sale.

ARTICOLUL 60 Raportul în fața Parlamentului Avocatul Poporului prezintă celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. Rapoartele pot conține recomandări privind legislația sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor și a libertăților cetățenilor.

TITLUL III **Autoritățile publice**

CAPITOLUL I **Parlamentul**

SECȚIUNEA 1 **Organizare și funcționare**

ARTICOLUL 61 Rolul și structura (1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoră a țării.

(2) Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

ARTICOLUL 62 Alegerea Camerelor (1) Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, potrivit legii electorale.

(2) Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu intrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.

(3) Numărul deputaților și al senatorilor se stabilește prin legea electorală, în raport cu populația țării.

ARTICOLUL 63 Durata mandatului (1) Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungesc de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la închiderea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputaților și pentru Senat se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întrunește, la convocarea Președintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungeste până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

ARTICOLUL 64 Organizarea internă (1) Organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Resursele financiare ale Camerelor sunt prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

(2) Fiecare Cameră își alege un birou permanent. Președintele Camerei Deputaților și președintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalți membri ai birourilor permanente sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

(3) Deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere.

(4) Fiecare Cameră își constituie comisii permanente și poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele își pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente și comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configurației politice a fiecărei Camere.

ARTICOLUL 65 Ședințele Camerelor (1) Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate.

(2) Camerele își desfășoară lucrările și în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor, pentru:

- a) primirea mesajului Președintelui României;
- b) aprobarea bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat;
- c) declararea mobilizării totale sau parțiale;
- d) declararea stării de război;
- e) suspendarea sau încetarea ostilităților militare;
- f) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării;
- g) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- h) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;
- i) numirea Avocatului Poporului;
- j) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
- k) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției sau regulamentului, se exercită în ședință comună.

ARTICOLUL 66 Sesiuni (1) Camera Deputaților și Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.

(2) Camera Deputaților și Senatul se întrunesc și în sesiuni extraordinare, la cererea Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor.

(3) Convocarea Camerelor se face de președintii acestora.

ARTICOLUL 67 Actele juridice și cvorumul legal Camera Deputaților și Senatul adoptă legi, hotărâri și moțiuni, în prezența majorității membrilor.

ARTICOLUL 68 Caracterul public al ședințelor (1) Ședințele celor două Camere sunt publice.

(2) Camerele pot hotărî ca anumite ședințe să fie secrete.

SECȚIUNEA a 2-a **Statutul deputaților și al senatorilor**

ARTICOLUL 69 Mandatul reprezentativ (1) În exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.

ARTICOLUL 70 Mandatul deputaților și al senatorilor (1) Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează la data întrunirii legale a Camerelor nou alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces.

ARTICOLUL 71 Incompatibilități (1) Nimeni nu poate fi, în același timp, deputat și senator.

(2) Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului.

(3) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

ARTICOLUL 72 Imunitatea parlamentară (1) Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărire și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Competența de judecată apartine Înaltei Curți de Casație și Justiție.

(3) În caz de infracțiune flagrantă, deputații sau senatorii pot fi reținuți și supuși percheziției. Ministrul justiției îl va informa neîntârziat pe președintele Camerei asupra reținerii și a percheziției. În cazul în

care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

SECȚIUNEA a 3-a

Legiferarea

ARTICOLUL 73 Categorie de legi (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției.

(3) Prin lege organică se reglementează:

- a) sistemul electoral; organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;
- b) organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice;
- c) statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celoralte drepturi ale acestora;
- d) organizarea și desfășurarea referendumului;
- e) organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- f) regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război;
- g) regimul stării de asediul și al stării de urgență;
- h) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
- i) acordarea amnistiei sau a grătierii colective;
- j) statutul funcționarilor publici;
- k) contenciosul administrativ;
- l) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;
- m) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
- n) organizarea generală a învățământului;
- o) organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
- p) regimul general privind raporturile de muncă, sindicalele, patronatele și protecția socială;
- r) statutul minorităților naționale din România;
- s) regimul general al cultelor;
- t) celelalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice.

ARTICOLUL 74 Inițiativa legislativă (1) Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

(2) Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grătierea.

(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte, ca primă Cameră sesizată.

(4) Deputații, senatorii și cetățenii care exercită dreptul la inițiativă legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi.

(5) Propunerile legislative se supun dezbatării mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată.

ARTICOLUL 75 Sesizarea Camerelor (1) Se supun spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la articolul 31 [alineatul \(5\)](#), articolul 40 [alineatul \(3\)](#), articolul 55 [alineatul \(2\)](#), articolul 58 [alineatul \(3\)](#), articolul 73 alineatul (3) [literele e\), k\), l\), n\), o\)](#), articolul 79 [alineatul \(2\)](#), articolul 102 [alineatul \(3\)](#), articolul 105 [alineatul \(2\)](#), articolul 117 [alineatul \(3\)](#), articolul 118 [alineatele \(2\) și \(3\)](#), articolul 120 [alineatul \(2\)](#), articolul 126 [alineatele \(4\) și \(5\)](#) și articolul 142 [alineatul \(5\)](#). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbatării și adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimit celeilalte Camere care va decide definitiv.

(4) În cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

(5) Dispozițiile alineatului (4) referitoare la întoarcerea legii se aplică în mod corespunzător și în cazul în care Camera decizională adoptă o prevedere pentru care competența decizională aparține primei Camere.

ARTICOLUL 76 Adoptarea legilor și a hotărârilor (1) Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră.

(3) La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

ARTICOLUL 77 Promulgarea legii (1) Legea se trimită, spre promulgare, Președintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire.

(2) Înainte de promulgare, Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii.

(3) Dacă Președintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea.

ARTICOLUL 78 Intrarea în vigoare a legii Legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

ARTICOLUL 79 Consiliul Legislativ (1) Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării și coordonării întregii legislații. El ține evidența oficială a legislației României.

(2) Înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ se stabilesc prin lege organică.

CAPITOLUL II **Președintele României**

ARTICOLUL 80 Rolul Președintelui (1) Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

(2) Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

ARTICOLUL 81 Alegerea Președintelui (1) Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrisi în liste electorale.

(3) În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.

ARTICOLUL 82 Validarea mandatului și depunerea jurământului (1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională.

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, următorul jurământ:

"

Jur să-mi dăruiesc toată puterea și pricperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independenta, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

ARTICOLUL 83 Durata mandatului (1) Mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.

(2) Președintele României își exercită mandatul până la depunerea jurământului de Președintele nou ales.

(3) Mandatul Președintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

ARTICOLUL 84 Incompatibilități și imunități (1) În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.

(2) Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 [alineatul \(1\)](#) se aplică în mod corespunzător.

ARTICOLUL 85 Numirea Guvernului (1) Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.

(2) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele revocă și numește, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului.

(3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziția politică a Guvernului, Președintele României va putea exercita atribuția prevăzută la alineatul (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.

ARTICOLUL 86 Consultarea Guvernului Președintele României poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente și de importanță deosebită.

ARTICOLUL 87 Participarea la ședințele Guvernului (1) Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbat probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea primului-ministru, în alte situații.

(2) Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă.

ARTICOLUL 88 Mesaje Președintele României adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii.

ARTICOLUL 89 Dizolvarea Parlamentului (1) După consultarea președintilor celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare, Președintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

(2) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

ARTICOLUL 90 Referendumul Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național.

ARTICOLUL 91 Atribuții în domeniul politicii externe (1) Președintele încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern, și le supune spre ratificare Parlamentului,

într-un termen rezonabil. Celelalte tratate și acorduri internaționale se încheie, se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege.

(2) Președintele, la propunerea Guvernului, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai României și aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.

(3) Reprezentanții diplomatici ai altor state sunt acreditați pe lângă Președintele României.

ARTICOLUL 92 Atribuții în domeniul apărării (1) Președintele României este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

(2) El poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau totală a forțelor armate. Numai în cazuri excepționale, hotărârea Președintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare.

(3) În caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, Președintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii și le aduce neîntârziat la cunoștință Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii.

(4) În caz de mobilizare sau de război Parlamentul își continuă activitatea pe toată durata acestor stări, iar dacă nu se află în sesiune, se convoacă de drept în 24 de ore de la declararea lor.

ARTICOLUL 93 Măsuri excepționale (1) Președintele României instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgență în întreaga țară ori în unele unități administrativ-teritoriale și solicită Parlamentului închivințarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia.

(2) Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență și funcționează pe toată durata acestora.

ARTICOLUL 94 Alte atribuții Președintele României îndeplinește și următoarele atribuții:

- a) conferă decorații și titluri de onoare;
- b) acordă gradele de mareșal, de general și de amiral;
- c) numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;
- d) acordă grătirea individuală.

ARTICOLUL 95 Suspendarea din funcție (1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

ARTICOLUL 96 Punerea sub acuzare (1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept.

(4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casată și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

ARTICOLUL 97 Vacanța funcției (1) Vacanța funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.

(2) În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

ARTICOLUL 98 Interimatul funcției (1) Dacă funcția de Președinte devine vacanță ori dacă Președintele este suspendat din funcție sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților.

(2) Atribuțiile prevăzute la [articolele 88-90](#) nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcției prezidențiale.

ARTICOLUL 99 Răspunderea președintelui interimar Dacă persoana care asigură interimatul funcției de Președinte al României săvârșește fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituției, se aplică [articolul 95](#) și [articolul 98](#).

ARTICOLUL 100 Actele Președintelui (1) În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele României emite decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența decretului.

(2) Decretele emise de Președintele României în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 91 [alineatele \(1\)](#) și [\(2\)](#), articolul 92 [alineatele \(2\)](#) și [\(3\)](#), articolul 93 [alineatul \(1\)](#) și articolul 94 [literale a\), b\) și d\)](#) se contrasemnează de primul-ministru.

ARTICOLUL 101 Indemnizația și celelalte drepturi Indemnizația și celelalte drepturi ale Președintelui României se stabilesc prin lege.

CAPITOLUL III **Guvernul**

ARTICOLUL 102 Rolul și structura (1) Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politiciei interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În îndeplinirea atribuțiilor sale, Guvernul cooperează cu organismele sociale interesate.

(3) Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.

ARTICOLUL 103 Învestitura (1) Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

(2) Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul și lista Guvernului se dezbat de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor.

ARTICOLUL 104 Jurământul de credință (1) Primul-ministru, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului vor depune individual, în fața Președintelui României, jurământul de la [articolul 82](#).

(2) Guvernul în întregul său și fiecare membru în parte își exercită mandatul, începând de la data depunerii jurământului.

ARTICOLUL 105 Incompatibilități (1) Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau de senator. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcții de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizațiilor cu scop comercial.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

ARTICOLUL 106 Încetarea funcției de membru al Guvernului Funcția de membru al Guvernului încetează în urma demisiei, a revocării, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

ARTICOLUL 107 Primul-ministru (1) Primul-ministru conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin. De asemenea, prezintă Camerei Deputaților sau Senatului rapoarte și declarații cu privire la politica Guvernului, care se dezbat cu prioritate.

(2) Președintele României nu îl poate revoca pe primul-ministru.

(3) Dacă primul-ministru se află în una dintre situațiile prevăzute la [articolul 106](#), cu excepția revocării, sau este în imposibilitate de a-și exercita atribuțiile, Președintele României va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuțiile primului-ministru, până la formarea noului Guvern. Interimatul, pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor, încetează dacă primul-ministru își reia activitatea în Guvern.

(4) Prevederile alineatului (3) se aplică în mod corespunzător și celorlalți membri ai Guvernului, la propunerea primului-ministru, pentru o perioadă de cel mult 45 de zile.

ARTICOLUL 108 Actele Guvernului (1) Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe.

(2) Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor.

(3) Ordonațele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta.

(4) Hotărârile și ordonațele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul

Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau a ordonanței. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituțiilor interesate.

ARTICOLUL 109 Răspunderea membrilor Guvernului (1) Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia.

(2) Numai Camera Deputaților, Senatul și Președintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor. Dacă s-a cerut urmărirea penală, Președintele României poate dispune suspendarea acestora din funcție. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

(3) Cazurile de răspundere și pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate printr-o lege privind responsabilitatea ministerială.

ARTICOLUL 110 Încetarea mandatului (1) Guvernul își exercită mandatul până la data validării alegerilor parlamentare generale.

(2) Guvernul este demis la data retragerii de către Parlament a încrederei acordate sau dacă primul-ministrul se află în una dintre situațiile prevăzute la [articolul 106](#), cu excepția revocării, ori este în imposibilitatea de a-și exercita atribuțiile mai mult de 45 de zile.

(3) În situațiile prevăzute în alineatul (2) sunt aplicabile prevederile [articolului 103](#).

(4) Guvernul al cărui mandat a încetat potrivit alineatelor (1) și (2) îndeplinește numai actele necesare pentru administrarea treburilor publice, până la depunerea jurământului de membru noului Guvern.

CAPITOLUL IV

Raporturile Parlamentului cu Guvernul

ARTICOLUL 111 Informarea Parlamentului (1) Guvernul și celealte organe ale administrației publice, în cadrul controlului parlamentar al activității lor, sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Camera Deputaților, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul președinților acestora. În cazul în care o inițiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului. Dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

ARTICOLUL 112 Întrebări, interpelări și moțiuni simple (1) Guvernul și fiecare dintre membrii săi au obligația să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputați sau de senatori, în condițiile prevăzute de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

(2) Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune simplă prin care să-și exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

ARTICOLUL 113 Moțiunea de cenzură (1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, cu votul majorității deputaților și senatorilor.

(2) Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor și se comunică Guvernului la data depunerii.

(3) Moțiunea de cenzură se dezbată după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două Camere.

(4) Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea potrivit [articolului 114](#).

ARTICOLUL 114 Angajarea răspunderii Guvernului (1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege, a fost votată în condițiile [articolului 113](#).

(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declarației de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.

(4) În cazul în care Președintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterea acesteia se va face în ședința comună a celor două Camere.

ARTICOLUL 115 Delegarea legislativă (1) Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe.

(3) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței.

(4) Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

(5) Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și după publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu

se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimit celelalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgență. Ordonanța de urgență cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 [alineatul \(1\)](#).

(6) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

(7) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3).

(8) Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

CAPITOLUL V **Administrația publică**

SECȚIUNEA 1 **Administrația publică centrală de specialitate**

ARTICOLUL 116 Structura (1) Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.

(2) Alte organe de specialitate se pot organiza în subordinea Guvernului ori a ministerelor sau ca autorități administrative autonome.

ARTICOLUL 117 Înființarea (1) Ministerele se înființează, se organizează și funcționează potrivit legii.

(2) Guvernul și ministerele, cu avizul Curții de Conturi, pot înființa organe de specialitate, în subordinea lor, numai dacă legea le recunoaște această competență.

(3) Autorități administrative autonome se pot înființa prin lege organică.

ARTICOLUL 118 Forțele armate (1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.

(2) Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, se stabilesc prin lege organică.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii.

(4) Organizarea de activități militare sau paramilitare în afara unei autorități statale este interzisă.

(5) Pe teritoriul României pot intra, staționa, desfășura operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii sau ale tratatelor internaționale la care România este parte.

ARTICOLUL 119 Consiliul Suprem de Apărare a Țării Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.

SECTIUNEA a 2-a

Administrația publică locală

ARTICOLUL 120 Principii de bază (1) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrării serviciilor publice.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.

ARTICOLUL 121 Autorități comunale și orășenești (1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune și în orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși, în condițiile legii.

(2) Consiliile locale și primarii funcționează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din comune și din orașe.

(3) Autoritățile prevăzute la alineatul (1) se pot constitui și în subdiviziunile administrativ-teritoriale ale municipiilor.

ARTICOLUL 122 Consiliul județean (1) Consiliul județean este autoritatea administrației publice pentru coordonarea activității consiliilor comunale și orășenești, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.

(2) Consiliul județean este ales și funcționează în condițiile legii.

ARTICOLUL 123 Prefectul (1) Guvernul numește un prefect în fiecare județ și în municipiul București.

(2) Prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local și conduce serviciile publice deconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe ale administrației publice centrale din unitățile administrativ-teritoriale.

(3) Atribuțiile prefectului se stabilesc prin lege organică.

(4) Între prefecti, pe de o parte, consiliile locale și primari, precum și consiliile județene și președinții acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

(5) Prefectul poate ataca, în fața instanței de contencios administrativ, un act al consiliului județean, al celui local sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat este suspendat de drept.

CAPITOLUL VI **Autoritatea judecătorească**

SECȚIUNEA 1 **Instanțele judecătorești**

ARTICOLUL 124 Înfăptuirea justiției (1) Justiția se înfăptuiește în numele legii.

(2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.

(3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

ARTICOLUL 125 Statutul judecătorilor (1) Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.

(2) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competență Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii sale organice.

(3) Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

ARTICOLUL 126 Instanțele judecătorești (1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

(2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

(4) Componerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acesteia se stabilesc prin lege organică.

(5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.

(6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe sau, după caz, prin dispoziții din ordonanțe declarate neconstituționale.

ARTICOLUL 127 Caracterul public al dezbatelerilor Ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege.

ARTICOLUL 128 Folosirea limbii materne și a interpretului în justiție (1) Procedura judiciară se desfășoară în limba română.

(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.

(3) Modalitățile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiției și să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați.

(4) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.

ARTICOLUL 129 Folosirea căilor de atac Împotriva hotărârilor judecătoarești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

ARTICOLUL 130 Poliția instanțelor Instanțele judecătoarești dispun de poliția pusă în serviciul lor.

SECȚIUNEA a 2-a Ministerul Public

ARTICOLUL 131 Rolul Ministerului Public (1) În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

(2) Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituți în parchete, în condițiile legii.

(3) Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii.

ARTICOLUL 132 Statutul procurorilor (1) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.

(2) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

SECȚIUNEA a 3-a Consiliul Superior al Magistraturii

ARTICOLUL 133 Rolul și structura (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:

a) 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat; aceștia fac parte din două secții, una pentru judecători și una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat; aceștia participă numai la lucrările în plen;

c) ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(3) Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistrații prevăzuți la alineatul (2) litera a).

(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.

(5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.

(6) Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

(7) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive și irevocabile, cu excepția celor prevăzute la articolul 134 [alineatul \(2\)](#).

ARTICOLUL 134 Atribuții (1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagiari, în condițiile legii.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu au drept de vot.

(3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.

(4) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește și alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției.

TITLUL IV **Economia și finanțele publice**

ARTICOLUL 135 Economia (1) Economia României este economie de piață, bazată pe libera inițiativă și concurență.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție;

b) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

c) stimularea cercetării științifice și tehnologice naționale, a artei și protecția dreptului de autor;

d) exploatarea resurselor naturale, în concordanță cu interesul național;

e) refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;

f) crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții;

g) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanță cu obiectivele Uniunii Europene.

ARTICOLUL 136 Proprietatea (1) Proprietatea este publică sau privată.

(2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.

(3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

(4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.

(5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.

ARTICOLUL 137 Sistemul financiar (1) Formarea, administrarea, întrebuitarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.

(2) Moneda națională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul. În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se poate recunoaște circulația și înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene.

ARTICOLUL 138 Bugetul public național (1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele locale ale comunelor, ale orașelor și ale județelor.

(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.

(3) Dacă legea bugetului de stat și legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puțin 3 zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete.

(4) Bugetele locale se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.

(5) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

ARTICOLUL 139 Impozite, taxe și alte contribuții (1) Impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege.

(2) Impozitele și taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau județene, în limitele și în condițiile legii.

(3) Sumele reprezentând contribuțile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condițiile legii, numai potrivit destinației acestora.

ARTICOLUL 140 Curtea de Conturi (1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare și de întrebuitare a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public. În condițiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi se soluționează de instanțele judecătoarești specializate.

(2) Curtea de Conturi prezintă anual Parlamentului un raport asupra conturilor de gestiune ale bugetului public național din exercițiul bugetar expirat, cuprinzând și neregulile constatare.

(3) La cererea Camerei Deputaților sau a Senatului, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice și raportează despre cele constatate.

(4) Consilierii de conturi sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe toată durata acestuia. Ei sunt supuși incompatibilităților prevăzute de lege pentru judecători.

(5) Curtea de Conturi se înnoiește cu o treime din consilierii de conturi numiți de Parlament, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

(6) Revocarea membrilor Curții de Conturi se face de către Parlament, în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

ARTICOLUL 141 Consiliul Economic și Social Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.

TITLUL V **Curtea Constituțională**

ARTICOLUL 142 Structura (1) Curtea Constituțională este garantul supremăției Constituției.

(2) Curtea Constituțională se compune din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit.

(3) Trei judecători sunt numiți de Camera Deputaților, trei de Senat și trei de Președintele României.

(4) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani.

(5) Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

ARTICOLUL 143 Condiții pentru numire Judecătorii Curții Constituționale trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior.

ARTICOLUL 144 Incompatibilități Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior.

ARTICOLUL 145 Independența și inamovibilitatea Judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia.

ARTICOLUL 146 Atribuții Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți

- de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;
- b) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;
- c) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;
- d) hotărăște asupra exceptiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instantelor judecătoarești sau de arbitraj comercial; exceptia de neconstituționalitate poate fi ridicată și direct de Avocatul Poporului;
- e) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministrului sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;
- f) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului;
- g) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatațe Parlamentului și Guvernului;
- h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;
- i) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia;
- j) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;
- k) hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic;
- l) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.

ARTICOLUL 147 Deciziile Curții Constituționale (1) Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatațe ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatațate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

(2) În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.

(3) În cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 146 litera b), acesta nu poate face obiectul unei exceptii de neconstituționalitate. Tratatul sau acordul internațional constatat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat.

(4) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.

TITLUL VI

Integrarea euroatlantică

ARTICOLUL 148 Integrarea în Uniunea Europeană (1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celealte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celealte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alineatului (2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.

ARTICOLUL 149 Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord Aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

TITLUL VII

Revizuirea Constituției

ARTICOLUL 150 Inițiativa revizuirii (1) Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Președintele României la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot.

(2) Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

ARTICOLUL 151 Procedura de revizuire (1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediare nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

ARTICOLUL 152 Limitele revizuirii (1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.

TITLUL VIII **Dispoziții finale și tranzitorii**

ARTICOLUL 153 Intrarea în vigoare Prezenta Constituție intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. La aceeași dată, Constituția din 21 august 1965 este și rămâne în întregime abrogată.

ARTICOLUL 154 Conflictul temporal de legi (1) Legile și toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituții.

(2) Consiliul Legislativ, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii sale de organizare, va examina conformitatea legislației cu prezenta Constituție și va face Parlamentului sau, după caz, Guvernului, propunerii corespunzătoare.

ARTICOLUL 155 Dispoziții tranzitorii (1) Proiectele de legi și propunerile legislative în curs de legiferare se dezbat și se adoptă potrivit dispozițiilor constituționale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(2) Instituțiile prevăzute de Constituție, existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire, rămân în funcțiune până la constituirea celor noi.

(3) Prevederile alineatului (1) al articolului 83 se aplică începând cu următorul mandat prezidențial.

(4) Dispozițiile cu privire la Înalta Curte de Casație și Justiție vor fi aduse la înndeplinire în cel mult 2 ani de la data intrării în vigoare a legii de revizuire.

(5) Judecătorii în funcție ai Curții Supreme de Justiție și consilierii de conturi numiți de Parlament își continuă activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiți. Pentru asigurarea înnoirii Curții de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea mandatului actualilor consilieri de conturi aceștia vor putea fi numiți pentru încă un mandat de 3 ani sau de 6 ani.

(6) Până la constituirea instanțelor judecătorești specializate, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi vor fi soluționate de către instanțele judecătorești ordinare.

ARTICOLUL 156 Republicarea Constituției Legea de revizuire a Constituției se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării. Constituția, modificată și

completată, după aprobarea prin referendum, se republică de către Consiliul Legislativ, cu reactualizarea denumirilor, dându-se textelor o nouă numerotare.